

OCENA STANU SANITARNO-EPIDEMICZNEGO WOJEWÓDZTWA ŚLĄSKIEGO

2019

Wojewódzka Stacja
Sanitarno-Epidemiologiczna
w Katowicach

POLSKIE CENTRUM AKREDYTACJI
POLISH CENTRE FOR ACCREDITATION

Sygnatariusz EA MLA
EA MLA Signatory

CERTYFIKAT AKREDYTACJI
LABORATORIUM BADAWCZEGO
ACCREDITATION CERTIFICATE OF TESTING LABORATORY
Nr AB 377

Potwierdza się, że: / This is to confirm that:

WOJEWÓDZKA STACJA
SANITARNO-EPIDEMIOLOGICZNA W KATOWICACH
ul. Raciborska 39, 40-074 Katowice

spełnia wymagania normy PN-EN ISO/IEC 17025:2018-02
meets requirements of the PN-EN ISO/IEC 17025:2018-02 standard

Akredytowana działalność jest określona w Zakresie Akredytacji Nr AB 377
Accredited activity is defined in the Scope of Accreditation No AB 377

Akredytacja pozostaje w mocy pod warunkiem przestrzegania
wymagań jednostki akredytującej określonych w kontrakcie Nr AB 377
This accreditation remains in force provided the Laboratory observes
the requirements of Accreditation Body defined in the Contract No AB 377

Akredytacji udzielono dnia 04.01.2002 r.
Accreditation was granted on 04.01.2002

DYREKTOR
POLSKIEGO CENTRUM AKREDYTACJI

LUCYNA OLBORSKA

Warszawa, 26.11.2019 roku

Ocena stanu sanitarno- epidemicznego województwa śląskiego 2019

Spis treści

OGÓLNA SYTUACJA EPIDEMIOLOGICZNA	6
Nadzór nad szczepieniami ochronnymi.....	9
Stan wykonania szczepień obowiązkowych w 3 roku życia.....	10
Międzynarodowy Punkt Szczepień WSSE w Katowicach.....	11
Nadzór nad uchylającymi się od szczepień.....	11
Ogniska zakażeń szpitalnych.....	12
Zakażenia szpitalne spowodowane czynnikiem biologicznym <i>Clostridioides difficile</i> ..	13
OCENA STANU SANITARNEGO HIGIENY ŻYWNOŚCI, ŻYWIENIA I PRZEDMIOTÓW UŻYTKU	14
OCENA STANU SANITARNEGO W ZAKRESIE BEZPIECZEŃSTWA WODY	24
Jakość wody wykorzystywanej do kąpieli.....	24
Jakość ujmowanych wód powierzchniowych – kategoryzacja.....	26
Jakość wody przeznaczonej do spożycia przez ludzi	27
OCENA STANU SANITARNEGO ODDZIAŁU HIGIENY KOMUNALNEJ I ŚRODOWISKA	31
OCENA OBIEKTÓW NAUCZANIA I WYCHOWANIA DZIECI I MŁODZIEŻY.....	34
Żłobki i kluby dziecięce	35
Przedszkola	36
Szkoly	37
Ergonomia w szkole.....	38
Higiena pracy umysłowej ucznia	39
Profilaktyczna opieka zdrowotna w szkołach	39
Warunki wypoczynku dzieci i młodzieży	40
Szkoly wyższe	41
OCENA STANU SANITARNEGO W ZAKŁADACH PRACY	42
Nadzór nad środkami zastępczymi.....	47
HIGIENA RADIACYJNA	48
Ochrona przed promieniowaniem jonizującym.....	48
Ochrona przed promieniowaniem niejonizującym	51
NADZÓR ZAPOBIEGAWCZY	53
DZIAŁANIA W ZAKRESIE PROMOCJI ZDROWIA I KOMUNIKACJI SPOŁECZNEJ.....	57
Profilaktyka nadwagi i otyłości	58
Ogólnopolski program edukacyjny „Trzymaj Formę!”	58
Wojewódzki Projekt „Klub Zdrowego Przedszkolaka”	59
Pilotażowa edycja programu „Skąd się biorą produkty ekologiczne”	59

Profilaktyka używania środków psychoaktywnych	60
Działania w zakresie profilaktyki palenia tytoniu i e-papierosów	60
Program Przedszkolnej Edukacji Antytytoniowej „Czyste powietrze wokół nas”	60
Program antytytoniowej edukacji zdrowotnej „Bieg po zdrowie”	60
Obchody Światowego Dnia bez Tytoniu oraz Światowego Dnia Rzucania Palenia ..	61
Działania w zakresie profilaktyki używania środków psychoaktywnych w tym nowych narkotyków.....	63
Program profilaktyki uniwersalnej „Smak życia czyli debata o dopalaczach”	63
Ogólnopolski program edukacyjny „ARS, czyli jak dbać o miłość?”	64
Kampania wojewódzka Dopalacze Wypalacze „groźne narkotyki”	64
Działania w zakresie profilaktyki chorób zakaźnych i nowotworów.....	66
Kampania „Zaszczep w sobie chęć szczepienia”	66
Akcja wojewódzka „Przygody dzielnego niedźwiadka Szczepana”	66
Podstępne WZW	68
Profilaktyka wirusa HPV i raka szyjki macicy „Wybierz Życie – Pierwszy Krok”	68
Profilaktyka czerniaka	69
Akcja „Bezpieczne Wakacje 2018”	71
Akcja „Bezpieczne Ferie 2019”	71
Profilaktyka HIV/AIDS	73
Profilaktyka wad postawy	76
Europejski Dzień Wiedzy o Antybiotykach.....	76
Światowy Dzień Zdrowia	76
Obchody 100-lecia Służb Sanitarnych w woj. śląskim	77
VI Międzynarodowa Konferencja Naukowa „BĄDŹ ZDRÓW” w Paniówkach	77
Konferencja Naukowa „Palący problem. Czy można uniknąć palenia tytoniu wśród dzieci i młodzieży?”	79
Konferencja Naukowa „Promocja zdrowego odżywiania”	79
VI Wojewódzka Konferencja „Szkoła wolna od używek”	79
Wojewódzka Konferencja „Rak w XXI wieku”	80
Wojewódzka Konferencja „HIV/AIDS – chcę wiedzieć więcej”	81
Konferencja „Szczepienia ochronne - dla zdrowia nas wszystkich”	83
Wojewódzka Konferencja „Bezpieczeństwo i higiena w gabinecie stomatologicznym – bądź świadomy i pracuj bezpiecznie”	83
Wakacyjne eventy „Bezpieczne Wakacje z Rodziną”	85
Akcja #ZasadźSięNaZdrowie w Jankowicach koło Pszczyny	87

OGÓLNA SYTUACJA EPIDEMIOLOGICZNA

W 2019 roku Oddział Epidemiologii Wojewódzkiej Stacji Sanitarno-Epidemiologicznej w Katowicach kontynuował nadzór nad chorobami zakaźnymi - koordynował działania związane z zapobieganiem oraz zwalczaniem chorób zakaźnych, zakażeń oraz zatruc u ludzi; prowadził monitoring bieżącej sytuacji epidemiologicznej na terenie woj. śląskiego, ze szczególnym uwzględnieniem chorób wysoce zakaźnych oraz zagrażających zdrowiu publicznemu, a także prowadził statystyki oraz realizował sprawozdawczość w tym zakresie. Realizował również bieżącą działalność przeciwepidemiczną w zakresie chorób występujących ogniskowo, stanowiących szczególny problem zdrowotny w kontekście sytuacji epidemiologicznej na terenie kraju, krajów UE oraz państw trzecich. Ponadto, na bieżąco monitorował zagrożenia stwarzane przez środki zastępcze i nowe substancje psychoaktywne.

Na podstawie danych, jakie posiada Państwowa Inspekcja Sanitarna woj. śląskiego, ogólną sytuację epidemiologiczną chorób zakaźnych i zakażeń w województwie śląskim w 2019 roku należy uznać za korzystną i stabilną. W przypadku większości chorób zachorowania/zakażenia utrzymywały się na stabilnym poziomie, a ich wzrost nie miał charakteru epidemicznego, lecz sezonowy i był kontynuacją trendów wieloletnich.

W analizowanym okresie nie odnotowano wystąpienia takich jednostek chorobowych jak: cholera, dur brzuszny, dur wysypkowy, dury rzekome A, B, C; kryptosporidioza, dżuma, wąglik, bruceloza, nosacizna, leptospiroza, błonica, ornitozy (zakażenia *Chlamydia psittaci*), gorączka Q, gorączka plamista, poliomyelitis, wścieklizna, choroba wywołana przez wirus Chikungunya, gorączka zachodniego Nilu, choroba wywołana przez wirus Zika, żółta gorączka, wirusowe gorączki krwotoczne, choroba wywołana przez hantawirusy, ospa prawdziwa, pryszczycza, wągrzyca, włośnica, zespół hemolityczno-mocznicowy w przebiegu zakażenia *E. coli*, grypa ptaków typu A/H5 u ludzi czy też SARS – zespół ostrej niewydolności oddechowej.

Podobnie jak w roku ubiegłym, czynnikiem etiologicznym odpowiedzialnym za największą liczbę zachorowań, był czynnik wirusowy. Największą liczbę spośród zachorowań w roku 2019, bo aż 450 220 stanowiły podejrzenia/zachorowania na grypę oraz przypadki grypopodobne. Od 2004 roku prowadzony jest nadzór nad grypą typu Sentinel, mający na celu badanie aktywności wirusów grypy w Europie, a także dostarczający istotnych informacji epidemiologicznych oraz wirusologicznych.

W analizowanym okresie do Państwowej Inspekcji Sanitarnej województwa śląskiego przekazano 139 zgłoszeń podejrzeń/rozpoznań zgonów z powodu zakażeń, chorób zakaźnych oraz zatruc spowodowanych czynnikami zakaźnymi. Podobnie jak w roku ubiegłym, największy udział w ich ogólnej liczbie miały te, których przyczyną były czynniki o podłożu bakteryjnym – głównie zakażenie prątkiem gruźlicy (55 zgonów) – 39,6% ogółu zarejestrowanych zgonów oraz zakażenie bakterią *Clostridium difficile* (48 zgonów) – 34,5%.

W związku z istotnym problemem dla zdrowia publicznego, związanym z dynamicznym rozwojem zjawiska wprowadzania do legalnego obrotu nowych substancji psychoaktywnych, Państwowa Inspekcja Sanitarna woj. śląskiego w 2019 roku kontynuowała monitoring zatruc nowymi narkotykami, który prowadzony jest aktywnie już od listopada 2013 roku. W analizowanym okresie liczba podejrzeń zatruc/zatruc nowymi narkotykami w stosunku do roku poprzedniego spadła o 482 przypadki (41%), natomiast 351 osób, które spożyły „dopalacze” wymagało leczenia w warunkach szpitalnych. Należy podkreślić, iż problem związany ze spożyciem środków zastępczych dotyczy głównie ludzi młodych, w tym dzieci.

Poniżej w formie tabelarycznej przedstawiono dane epidemiologiczne, dotyczące występowania wybranych jednostek chorobowych na terenie woj. śląskiego w roku 2018 oraz 2019. Dane zostały opracowane na podstawie sprawozdań MZ-56 o zachorowaniach na choroby zakaźne, zakażeniach i zatruciach; sprawozdań o zachorowaniach i podejrzeniach zachorowań na grype; Wojewódzkiego Rejestru Chorych na Gruźlicę, raportów o podejrzeniach zatruc/zatruc nowymi substancjami psychoaktywnymi oraz na podstawie przeprowadzonych dochodzeń epidemiologicznych. Jednostki chorobowe, które nie wystąpiły w 2019 roku zostały pominięte. Zaprezentowane dane za rok 2019 są aktualnie weryfikowane i mogą ulec nieznacznym zmianom. Zapadalności dla poszczególnych jednostek chorobowych dla obu roczników zostały obliczone na 100 tys. mieszkańców na podstawie danych ze strony internetowej Głównego Urzędu Statystycznego (wg stanu na 30 czerwca).

Kod wg ICD-10	Jednostka chorobowa	2018			2019			Trend ²
		liczba	hospitalizacja	zapadalność	liczba	hospitalizacja	zapadalność	
A02.0; A02.1; A02.2-8, A03	Salmoneloza, czerwonka bakteryjna (szigelozja)	1071	649 (60,6%)	23,6	1073	603 (56,2%)	23,7	↑
A04.0-9; A05.0-9	Inne bakteryjne zakażenia jelitowe oraz zatrucia pokarmowe	2541	2251 (88,6%)	56	2528	2256 (89,2%)	55,9	↓
A07.1	Giardioza (lamblioza)	233	36 (15,5%)	5,1	146	17 (11,6%)	3,2	↓
A08.0-4	Wirusowe zakażenia jelitowe	5764	4690 (81,4%)	127	6556	5412 (82,6%)	144,9	↑
A09	Biegunka i zapalenie żołądkowo-jelitowe BNO, o prawdopodobnie zakaźnym pochodzeniu	5149	1825 (35,4%)	113,4	5739	1835 (31,2%)	126,9	↑
A21	Tularemia	0	0 (0%)	0	1	1 (100%)	<0,1	↑
A28.2	Jersinioza pozajelitowa	4	4 (100%)	0,1	3	1 (100%)	0,1	↓
A15-19	Gruźlica	865	825 (95,4%)	19,1	828	781 (94,3%)	18,3	↓
A31	Mikobakteriozy – inne i BNO	9	9 (100%)	0,2	8	8 (100%)	0,2	↓
A32	Listerioza	20	20 (100%)	0,4	15	15 (100%)	0,3	↓
A33-35	Tężec	1	1 (100,0%)	<0,1	4	4 (100%)	0,1	↑
A37	Krztusiec	141	36 (25,5%)	3,1	138	45 (32,6%)	3,1	↓
A38	Płonica (szkarlatyna)	2502	18 (0,7%)	55,1	3129	25 (0,8%)	69,2	↑
A39; A46; A48.3; B95.0;	inwazyjne choroby bakteryjne, wywołane przez	1188	382 (32,2%)	26,2	1318	442 (33,5%)	29,1	↑

B95.3; G04.2; G00.1; A40.3; J13; B96.3/G04. 2; G00.0; A41.3; J14	meningokoki, <i>Streptococcus pyogenes</i> , <i>Streptococcus pneumoniae</i> oraz <i>Haemophilus influenzae typ B</i>							
A48.1-2	Legioneloza	4	4 (100%)	0,1	12	6 (50%)	0,3	↑
A50-53	Kiła	136	61 (44,9%)	3	147	48 (32,7%)	3,2	↑
A54	Rzeżączka	19	1 (5,3%)	0,4	17	2 (11,8%)	0,4	↓
A55-56	Choroby przenoszone drogą płciową wywołane przez chlamydie	6	0 (0%)	0,1	10	0 (0%)	0,2	↓
A69.2	Borelioza z Lyme	2625	296 (11,3%)	57,8	2215	260 (11,7%)	49	↓
-	Ostre porażenia wiotkie dzieci w wieku 0-14 lat	7	7 (100%)	0,2	4	4 (100%)	0,1	↓
A81	Encefalopatie gąbczaste	3	3 (100%)	0,1	5	5 (100%)	0,1	↑
Z20.3/Z24.2 ;Z28	Styczność i narażenie na wściekliznę/ potrzeba szczepień	737	2 (0,3%)	16,2	732	1 (0,1%)	16,2	↓
A84; B00.4; A81.1; A83; A85; B02.0; A86; A87.0; B00.3; A87.1-9; B02.1	Kleszczowe oraz inne wirusowe zapalenie mózgu, wirusowe zapalenie opon mózgowych¹	69	69 (100%)	1,5	74	74 (100%)	1,6	↑
G01; G04.2; G05.0; G00.2-8; G00.9	Bakteryjne zapalenie opon mózgowych i/lub mózgu¹	63	63 (100%)	1,4	46	46 (100%)	1	↓
G03	Zapalenie opon mózgowych lub mózgu inne i nieokreślone	102	102 (100%)	2,2	100	100 (100%)	2,2	↓
A90-1	Gorączka denga (klasyczna lub krwotoczna)	1	1 (100%)	<0,1	3	2 (66,7%)	0,1	↑
B01	Ospa wietrzna	2031 3	46 (0,2%)	447,4	2514 7	44 (0,2%)	555,8	↑
B05	Odra	32	15 (46,9%)	0,7	274	142 (51,8%)	6,1	↑
B06	Różyczka	69	0 (0%)	1,5	46	0 (0%)	1	↓
B15; B16; B18.0-1;	Wirusowe zapalenia	1670	1086 (65%)	36,8	1061	526 (49,6%)	23,5	↓

B17.1; B18.2; B17.0,208; B18,8-9; B19	wątroby							
B20-B24	HIV, AIDS	222	71 (32%)	4,9	275	75 (27,3%)	6,1	↑
B26	Świnka (nagminne zapalenie przysusnic)	204	2 (1%)	4,5	173	2 (1,2%)	3,8	↓
B50-54	Malaria (zimnica)	4	4 (100%)	0,1	2	2 (100%)	<0,1	↓
B67	Bąblowica (echinokokoza)	3	3 (100%)	0,1	1	0 (0%)	<0,1	↓
J10-J11	Grypa i podejrzenia grypy	4934 75	812 (0,2%)	10869,2	4502 20	1290 (0,3%)	9951,6	↓
-	Zatrucia nowymi narkotykami	1184	711 (60,1%)	26,1	702	351 (50%)	15,5	↓

¹ Przypadki zachorowań mogą być również uwzględnione w innych pozycjach.

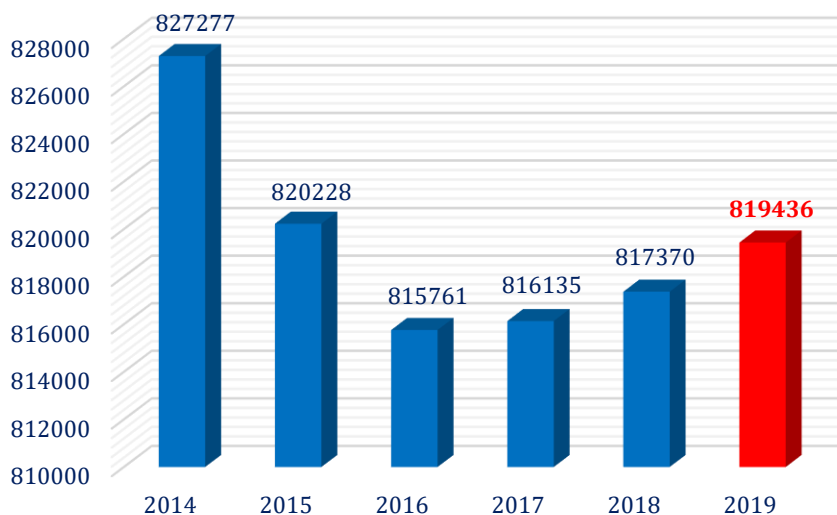
² Trend wyznaczono w oparciu o bardzo dokładny pomiar zapadalności.

Tabela 1. Porównanie ogólnej liczby, zapadalności oraz hospitalizacji wybranych jednostek chorobowych w woj. śląskim w 2018 i 2019 roku.

Nadzór nad szczepieniami ochronnymi

Zgodnie z ustawą z dnia 14 marca 1985 r. o Państwowej Inspekcji Sanitarnej (Dz. U. z 2019 r., poz. 59), do zakresu działania Inspekcji Sanitarnej w dziedzinie zapobiegania i zwalczania chorób zakaźnych należy między innymi sprawowanie nadzoru nad realizacją szczepień ochronnych. W związku z ww. obowiązkiem Państwowa Inspekcja Sanitarna w 2019 roku nadzorowała wykonawstwo szczepień u 819436 dzieci i młodzieży w wieku od pierwszego dnia życia do 20 roku życia. Dane dotyczące szczepień ochronnych pozyskiwane ze wszystkich punktów szczepień na terenie województwa śląskiego są podsumowywane w Rocznym Sprawozdaniu ze Szczepień Ochronnych MZ-54. ŚPWIS do końca lutego każdego roku przesyła ww. sprawozdanie do Narodowego Instytutu Zdrowia Publicznego - Państwowego Zakładu Higieny.

Ludność województwa śląskiego stanowi blisko 12% całej populacji Polski przewidzianej do szczepień ochronnych zgodnie z Programem Szczepień Ochronnych. W 2019 r. zaobserwowano niewielki wzrost liczby dzieci i młodzieży podlegających szczepieniu.

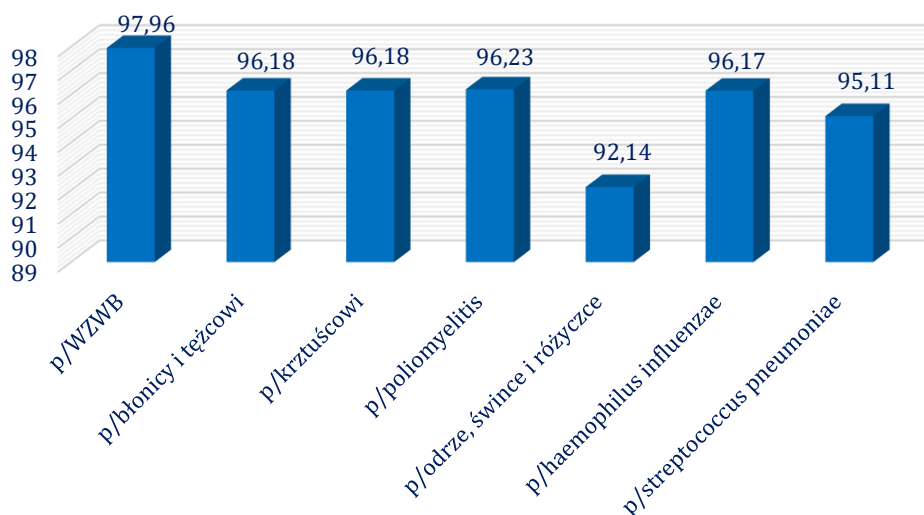

Wykres 1. Liczba populacji od 0-20 roku życia objętej Programem Szczepień Ochronnych w latach 2014-2019 w woj. śląskim.

W 2019 roku Program Szczepień Ochronnych był realizowany w oparciu o ustawę z dnia 5 grudnia 2008 r. o zapobieganiu oraz zwalczaniu zakażeń i chorób zakaźnych u ludzi (Dz. U. z 2019 r. poz. 1239 z późn. zm.) i Komunikat Głównego Inspektora Sanitarnego z dnia 25 października 2018 r. w sprawie Programu Szczepień Ochronnych na rok 2019 (Dz. Urz. M.Z z 2018 r., poz. 104).

Stan wykonania szczepień obowiązkowych w 3 roku życia

Zestawienie wszystkich obowiązkowych szczepień wykonanych w ramach PSO w trzecim roku życia, to tzw. zamknięcie szczepień podstawowych.

Wykres 2. Stan zaszczepienia dzieci w 3 r. ż. – dane skumulowane za 2019 r.

Na wykresie nr 2 można zaobserwować, iż wszystkie obowiązkowe szczepienia ochronne są wykonywane na poziomie powyżej 90%, jest to skutek terminowości wykonywanych szczepień, co świadczy między innymi o dużej świadomości rodziców i personelu medycznego zajmującego się realizacją Programu Szczepień Ochronnych.

Międzynarodowy Punkt Szczepień WSSE w Katowicach

Rozwój rynku turystycznego oraz ciekawość poznania nieznanymi zakątków świata sprzyja podróżowaniu. Dzięki temu powstała nowa dziedzina wiedzy - medycyna podróży, której podstawowym zadaniem jest profilaktyka zakażeń. Jej najważniejsze elementy to: szczepienia ochronne przed wyjazdem oraz zapobieganie chorobom wektorowym.

W związku z powyższym w Międzynarodowym Punkcie Szczepień zlokalizowanym w Wojewódzkiej Stacji Sanitarno-Epidemiologicznej w Katowicach istnieje możliwość wykonania zarówno zalecanych jak i obowiązkowych szczepień ochronnych, istotnych zwłaszcza przy wyjeździe do krajów o obniżonych standardach sanitarnych i odmiennym klimacie. Dodatkowo w WSSE w Katowicach prowadzone jest także poradnictwo dla podróżujących. Międzynarodowy Punkt Szczepień prowadzi szczepienia i poradnictwo od 1976 roku czyli od ponad 40 lat.

Każdy podróżujący, który wykona szczepienie w punkcie szczepień Wojewódzkiej Stacji Sanitarno-Epidemiologicznej w Katowicach otrzymuje dokument - Międzynarodową Książeczkę Szczepień. W przypadku szczepień obowiązkowych posiadanie książeczki jest niezbędne do okazania służbie granicznej kraju podróży.

Do Międzynarodowego Punktu Szczepień WSSE w Katowicach w roku 2019 zgłosiło się ponad 2000 klientów. Pracownicy Oddziału Epidemiologii udzielili ponad 6000 porad telefonicznych dotyczących bezpieczeństwa podróży. Udzielanie informacji dotyczących szczepień i medycyny podróży odbywa się również poprzez korespondencję elektroniczną.

W 2019 roku uodporniono podróżujących przeciwko żółtej febrze - 352 osoby, durowi brzuszemu - 83 osoby, WZW A - 181 osób, WZW B - 72 osoby, błonicy i tężcowi 169 osób, poliomyelitis- 23 osoby. Ponadto pacjenci byli uodporniani przeciwko krztuścowi, meningokokom, wściekliźnie, odrze, śwince i różyczce, grypie, kleszczowemu zapaleniu mózgu oraz cholercie.

Nadzór nad uchylającymi się od szczepień

W związku ze wzrastającą liczbą osób uchylających się od szczepień ochronnych pracownicy Państwowej Inspekcji Sanitarnej województwa śląskiego w 2019 r. podejmowali działania mające na celu skłonienie rodziców do zaszczepienia swoich dzieci:

- przeprowadzono rozmowy oraz wizyty instruktażowe na temat korzyści wynikających ze szczepień z osobami nie realizującymi obowiązku szczepień,
- wysłano pisma informacyjne.

Działania w stosunku do osób uchylających się od szczepień prowadzono również we współpracy ze świadczeniodawcami realizującymi Program Szczepień Ochronnych.

W celu egzekwowania wykonania przez osoby uchylające się z powyższego obowiązku PPIS podejmowali następujące działania:

- wysłano upomnienia zawierające wezwanie do wykonania obowiązku szczepień z zagrożeniem skierowania sprawy na drogę egzekucji administracyjnej,
- przekazano wnioski do wojewody o egzekucję administracyjną obowiązku szczepień w roku 2018,
- wystawiono tytuły wykonawcze,
- prowadzono postępowania dotyczące zarzutów w sprawie prowadzenia egzekucji administracyjnej.

Rok	I kwartał	II kwartał	III kwartał	IV kwartał
2014	1585	2100	2211	2572
2015	3093	3093	3029	3128
2016	3291	3443	3572	3949
2017	4259	4514	4793	5395
2018	5582	5957	6338	7154
2019	7336	7382	7690	8147

Tabela 2. Liczba osób uchylających się od szczepień zgodnie z kwartalnym sprawozdaniem z obowiązkowych szczepień ochronnych wg informacji zawartych w kartach uodpornienia.

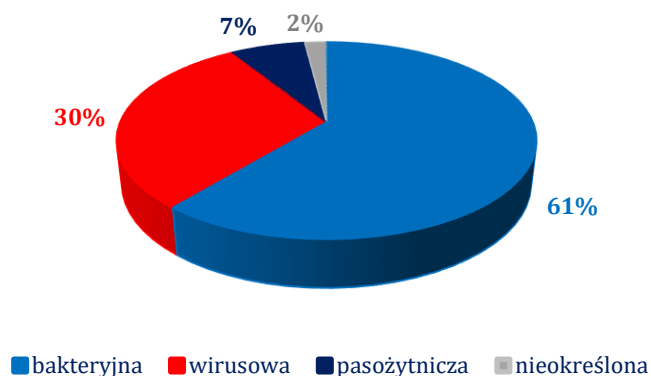
Najczęstszymi przyczynami uchylania się rodziców od obowiązkowych szczepień w 2019 r. były:

- wpływ ruchów antyszczepionkowych – 2 487 rodziców,
- wcześniej NOP u osoby zobowiązanej - 169 rodziców,
- wpływ środowisk propagujących medycynę alternatywną - 121 rodziców,
- odrębność kulturowa, religijna lub etniczna - 76 rodziców.

6 532 rodziców nie podało przyczyny nie spełniania obowiązku poddania swoich dzieci obowiązkowym szczepieniom ochronnym.

Ogniska zakażeń szpitalnych

Z analizy prowadzonego nadzoru sanitarnego nad opracowaniem zgłoszonych ognisk epidemicznych wynika, iż na terenie województwa w 2019 roku, w szpitalach woj. śląskiego wystąpiły 94 ogniska zakażeń szpitalnych, na które złożyło się: 57 ognisk o etiologii bakteryjnej, 28 o etiologii wirusowej i 7 o etiologii pasożytniczej. W przypadku 2 ognisk nie określono czynnika etiologicznego.

Wykres 3. Etiologia ognisk zakażeń szpitalnych w woj. śląskim w 2019 r.

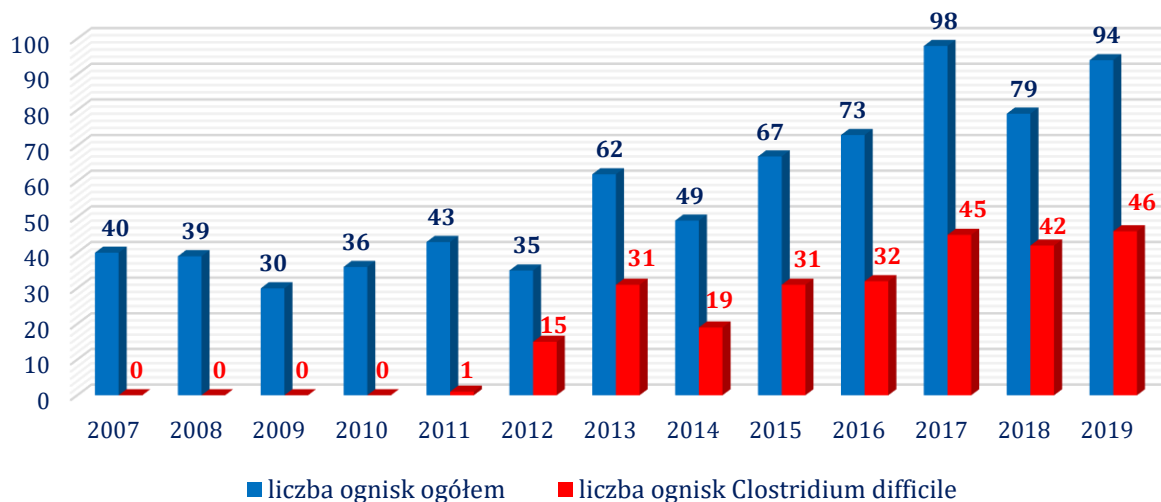
W ogniskach zakażeń szpitalnych zakażeniu uległo 759 osób, w tym 729 pacjentów i 30 osób personelu. Spośród osób, które uległy zakażeniu w ogniskach, 96 zmarło (w tym: odnotowano 77 zgonów spowodowanych chorobą podstawową i 19 spowodowanych zakażeniem).

Czynnik etiologiczny	Liczba ognisk	Liczba osób zakażonych
Rotawirusy	4	28
Norowirusy	1	102
Wirus grypy A	1	10
Wirus grypy AH1N1	13	133
Odra	2	16
Ospa wietrzna	1	2
Zakażenia wirusowe nieokreślone	5	41
Wirusowy mieszany (rota i adenowirusy)	1	8
<i>Acinetobacter baumannii</i>	2	19
<i>Acinetobacter spp.</i>	1	7
<i>Acinetobacter baumannii OXA-48</i>	1	4
<i>Clostridioides difficile</i> toksyna A(+) toksyna B(+)	46	270
<i>Klebsiella pneumoniae</i> ESBL (+)	1	24
<i>Klebsiella pneumoniae</i> KPC (+)	4	13
<i>Klebsiella pneumoniae OXA-48</i>	1	8
<i>Staphylococcus aureus</i> MSSA	1	3
Świerzbowiec	6	35
Wszawica	1	3
Ogniska o nieustalonym czynniku etiologicznym	2	33
Razem	94	759

Tabela 3. Ogniska zakażeń szpitalnych w 2019 r. w woj. śląskim.

Zakażenia szpitalne spowodowane czynnikiem biologicznym *Clostridioides difficile*

Na terenie województwa śląskiego nadal występuje problem związany z zakażeniami szpitalnymi wywołanymi bakterią *Clostridioides difficile*. Pierwsze ognisko zakażeń wywołanych *Clostridioides difficile* wystąpiło w kwietniu 2011 roku, od tego czasu ogniska takie rejestrowano w każdym roku. W 2019 r. wystąpiło 46 ognisk wywołanych ww. czynnikiem, zakażonych zostało 270 osób, natomiast narażonych na zakażenie było 1490 osób.

Wykres 4. Liczba ognisk *Clostridioides difficile* w stosunku do liczby wszystkich ognisk zakażeń szpitalnych na terenie województwa śląskiego w latach 2011-2019.

Ogniska zakażeń *C. difficile* w latach 2011-2019, występowały głównie na oddziałach chorób wewnętrznych, chirurgicznych i rehabilitacji.

OCENA STANU SANITARNEGO HIGIENY ŻYWNOŚCI, ŻYWIENIA I PRZEDMIOTÓW UŻYTKU

Prawo żywnościowe ma za zadanie zapewnienie wysokiego poziomu ochrony zdrowia i życia ludzi, ochrony interesów konsumentów oraz stanowi podstawę do dokonywania przez nich świadomych wyborów. Żywność, materiały i wyroby do kontaktu z żywnością oraz kosmetyki znajdujące się w obrocie, nie mogą być niebezpieczne, co oznacza, że czynniki, które mogą stanowić zagrożenie dla zdrowia człowieka, w nich nie występują lub występują w dopuszczalnej, bezpiecznej ilości. Ponadto, oferowana w obrocie żywność, poza aspektami bezpieczeństwa, powinna umożliwiać realizację celów żywieniowych. Takie cele to nie tylko zapewnienie energii i składników odżywczych pokrywających zapotrzebowanie organizmu, lecz także wspieranie prozdrowotnego modelu życia, poprzez zapewnienie dostępu do produktów bardziej korzystnych dla zdrowia. Nadzór nad produkcją i obrotem żywnością, materiałami do kontaktu z żywnością oraz kosmetykami w Polsce opiera się na dwóch systemach kontroli: zewnętrznej (niezależnej od podmiotu) sprawowanej przez organy urzędowej kontroli żywności oraz wewnętrznej, prowadzonej w zakładzie (zależnej od podmiotu), bazującej na Dobrej Praktyce Higienicznej, Dobrej Praktyce Produkcyjnej i zasadach systemu HACCP, realizowanych w celu zapewnienia zgodności produktów z wymogami prawa, właściwymi dla działalności prowadzonej przez podmioty. W ramach urzędowej kontroli żywności działania kontrolne prowadzone są z częstotliwością przyjętą na dany rok, zgodnie z wytycznymi do planowania, w oparciu o analizę stanu higieniczno-sanitarnego zakładów z lat ubiegłych, z uwzględnieniem

kategorii ryzyka, ustalonej z wykorzystaniem arkuszy oceny zakładów. I tak, zakłady o wysokim ryzyku kontrolowane są nie rzadziej niż co 12 miesięcy, te o średnim nie rzadziej niż raz na 18 miesięcy, a te o niskim, nie rzadziej niż raz na 24 miesiące.

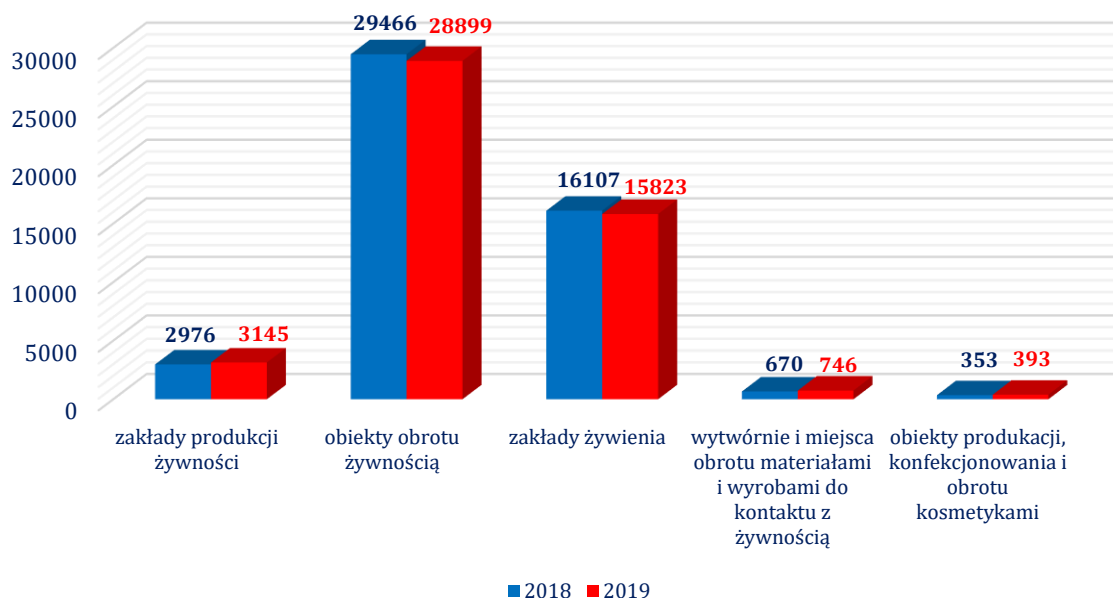
W 2019 roku 254 (261¹) pracowników nadzoru PIS spośród 49 006 (49 572*) obiektów znajdujących się w rejestrach skontrolowali 22525 (22 267), w tym: 22 208 (21 992) obiektów żywnościowych, 185 (153) wytwórni i miejsc obrotu przedmiotami użytku oraz 132 (122) zakłady produkcji, konfekcjonowania i obrotu kosmetykami.

W wymienionych obiektach przeprowadzono łącznie 32 992 (32 276) kontrole i rekontrole, w tym 3 592 (2 708) kontrole interwencyjne.

W trakcie nadzoru pobrano do badań laboratoryjnych łącznie 11 193 (11 065) próbek, kwestionowano 2,9% (4,2%) próbek żywności, kwestionowano również 2 próbki materiałów i wyrobów do kontaktu z żywnością oraz 1 próbkę kosmetyków.

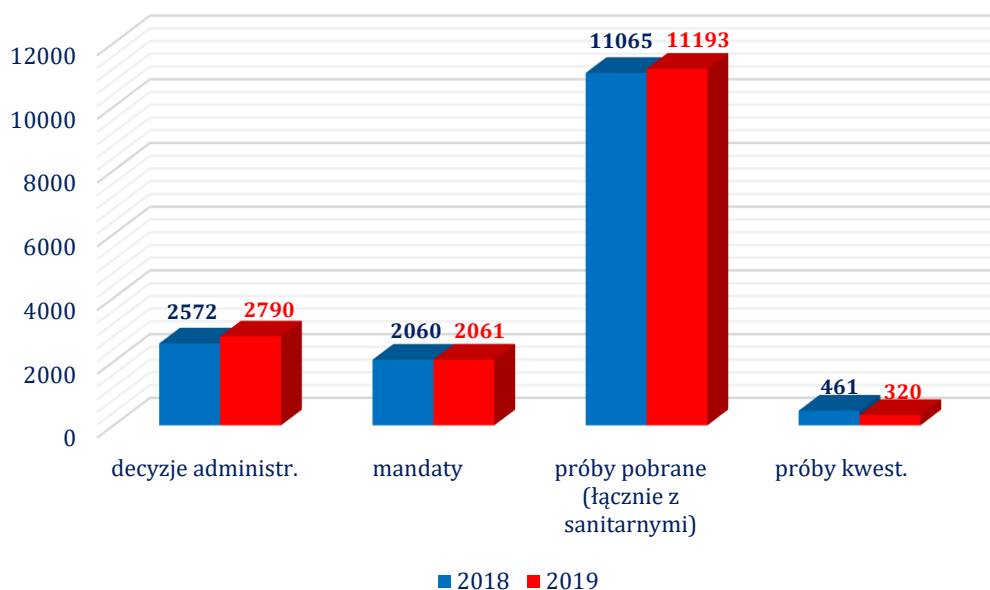
Śląski Państwowy Wojewódzki Inspektor Sanitarny oraz Państwowi Powiatowi Inspektorzy Sanitarni woj. śląskiego wydali 2 790 (2 572) decyzji administracyjnych, w tym 18 decyzji unieruchomienia, przerwania działalności całego lub części zakładu, zakazu wprowadzania produktu do obrotu.

Na winnych zaniedbań higieniczno-sanitarnych nałożono 2 061 (2 060) mandatów, na łączną kwotę 437 400 zł (414 130). Z tytułu wymierzenia 55 (73) kar pieniężnych, dotyczących głównie rozpoczęcia prowadzenia działalności bez uzyskania decyzji zatwierdzającej, bądź prowadzenia działalności niezgodnie z zakresem określonym w tej decyzji oraz nieprawidłowego znakowania wyrobów, do budżetu Państwa wpłynęło 142 025 zł (123 088,94).

Wykres 5. Rodzaj obiektów objętych nadzorem w latach 2018-2019.

¹ Dane liczbowe podane w nawiasach odnoszą się do poprzedniego roku sprawozdawczego, także w dalszej części tekstu.

Wykres 6. Działania represyjne w latach 2018-2019.

Ocena stanu sanitarnego zakładów produkcji/obrotu żywnością i materiałów do kontaktu z żywnością przeprowadzona była na podstawie jednolitych kryteriów, zgodnie z arkuszem stanowiącym załącznik do Procedury urzędowej kontroli żywności oraz materiałów i wyrobów przeznaczonych do kontaktu z żywnością. Ocenę negatywną otrzymały te zakłady, w których stwierdzono odstępstwa od wymagań istotnych dla zapewnienia bezpieczeństwa. W oparciu o te kryteria, w 2019 r. 0,3% (0,2%) obiektów spośród 22 393 (22 267) skontrolowanych, zostało ocenionych negatywnie.

2019	Liczba obiektów zarejestrowanych	Skontrolowano obiektów	%	W tym: sklasyfikowano obiektów	%	W tym: obiekty uznane za złe	%	Liczba kontroli i rekontroli
Obiekty produkcji żywności	3145	1 769	56,2	1291	73	5	0,28	3 066
Obiekty obrotu żywnością	28 899	11 815	40,8	7 287	61,7	39	0,3	18 129
Obiekty żywienia zbiorowego	15 823	8 624	54,5	6 319	73,3	24	0,3	11 303
Wytwórnice i obrót materiałów i wyrobów przeznaczonych do kontaktu z żywnością	746	185	24,8	78	42,2	-	-	327
Razem	48 613	22 393	46	14 975	66,9	68	0,3	32 825

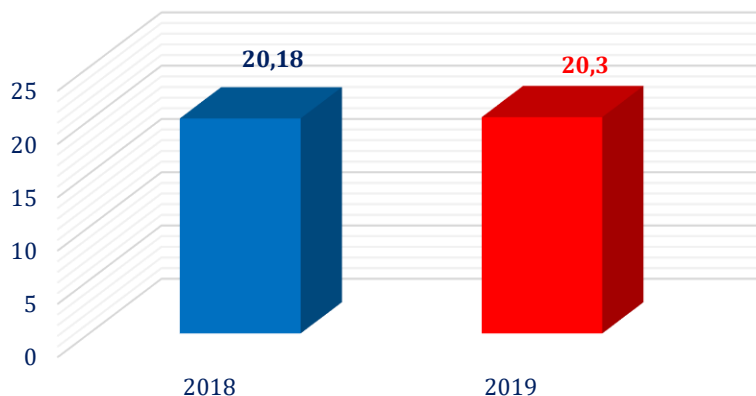
Tabela 4. Stan sanitarny w rozbiciu na główne grupy obiektów w 2019 r.

Z powyższego wynika, że procent zakładów ocenionych w 2019 roku negatywnie, jest znikomy. Obiekty ocenione zostały jako „niezgodne” z uwagi na: nieprzestrzeganie warunków

higieniczno-sanitarnych, wprowadzanie do obrotu środków spożywczych po terminie przydatności do spożycia, przechowywanie środków spożywczych nietrwałych mikrobiologicznie niezgodnie z deklaracją producenta, a także tych nieopakowanych bez zabezpieczenia przed zanieczyszczeniem zewnętrznym, brak zabezpieczenia zakładu przed dostępem szkodników.

Najwięcej ocenionych negatywnie znajduje się w grupie obiektów obrotu – 39 zakładów i w grupie obiektów żywienia zbiorowego - 24 zakłady.

Wykres 7. Wskaźnik bezpieczeństwa i higieny żywności w latach 2018-2019.

Dokonując oceny stanu sanitarnego województwa można wykorzystać tzw. *Współczynnik Bezpieczeństwa i Higieny Żywności*. Jest to wskaźnik, który pozwala porównać stan sanitarny obszarów zróżnicowanych pod względem infrastruktury czy ilości obiektów w wybranych okresach sprawozdawczych. Oblicza się go jako stosunek liczby punktów karnych tj. liczby nałożonych mandatów, liczby wydanych decyzji administracyjnych (za każdą decyzję i mandat przyznaje się 1 punkt karny) oraz liczby decyzji o przerwaniu produkcji, do liczby przeprowadzanych kontroli. W przypadku decyzji o przerwaniu produkcji, za każdą taką decyzję przyznaje się 50 pkt. karnych, co wynika z faktu, że jest to szczególnie drastyczna kara i przyznać ją można tylko w wypadkach wyjątkowo rażących zaniedbań. Im mniejszy iloraz, tym bardziej korzystna ocena.

Stan sanitarny i techniczny zakładów branży spożywczej należy uznać za stabilny. Znaczny wpływ na to ma większa świadomość przedsiębiorców, systematyczne i konsekwentne kontrole prowadzone przez Państwową Inspekcję Sanitarną i wymagania stawiane w zakresie wdrażania i stosowania zasad dobrej praktyki higienicznej (GHP), dobrej praktyki produkcyjnej (GMP), a także wprowadzanie i przestrzeganie systemu HACCP. W skali całego województwa, zasady GHP/GMP wdrożyło 42 090 (41 537) zakładów, co stanowi 87,9% (84,4%) wszystkich zakładów branży spożywczej, znajdujących się w rejestrach. Pozostałe są w trakcie wdrażania i opracowywania stosownej dokumentacji. Natomiast system HACCP wprowadziło 69,2% (64%) wszystkich zakładów. Korzystając z ułatwień przewidzianych przez Komisję Europejską we wdrażaniu procedur HACCP w małych przedsiębiorstwach, w części zakładów spożywczych przestrzeganie zasad GHP i GMP uznano za wystarczające dla kontroli najważniejszych zagrożeń bezpieczeństwa żywności. Dodatkowo zauważyć należy, że w obiektach ciągle następuje rotacja, związana ze zmianą właścicieli, zamykaniem zakładów i otwieraniem nowych, przez co system HACCP nadal nie jest wdrożony całkowicie we wszystkich nadzorowanych obiektach.

Pojawiające się wciąż zagrożenia w obszarze bezpieczeństwa żywności wymagają nie tylko nieustannego przestrzegania istniejących procedur przez wszystkich uczestników łańcucha żywnościowego, ale także wzmożonych działań kontrolnych PIS, prowadzonych we współpracy z innymi organami kontroli.

W 2019 r. wypełniono zapisy Porozumienia ramowego z dnia 15 listopada 2018 r. zawartego pomiędzy Śląskim Państwowym Wojewódzkim Inspektorem Sanitarnym i Śląskim Wojewódzkim Lekarzem Weterynarii, m.in. poprzez przeprowadzenie wspólnej akcji związanej z kontrolą podejrzanego (z uwagi na brak dokumentacji pochodzenia) mięsa wołowego poubojowego. Przedstawiciele Państwowej Inspekcji Sanitarnej wykonali 105 monitów/kontroli na terenie województwa śląskiego. Działania te pozwoliły zabezpieczyć i wycofać 144 kilogramy mięsa oraz 962 sztuki przetworów mięsnych.

W 2019 r. w ramach współpracy z Wojewódzkim Inspektorem Ochrony Roślin i Nasiennictwa w Katowicach w zakresie identyfikowania niezarejestrowanych podmiotów, które zaopatrują miejsca zbiorowego żywienia w ziemniaki, przekazano informacje na temat dostawców ww. produktów (62 dostawców), z terenu woj. śląskiego. Wzmoczone działania kontrolne ww. zakresie nawiązywały do ustaleń audytowych z 2017 r. Misji Ekspertów Komisji Europejskiej, mającej na celu pełną weryfikację podmiotów prowadzących handel, dystrybucję i import ziemniaków mogących być ogniskiem Bakteriozy pierścieniowej ziemniaka – *Clavibacter michiganensis ssp. Sepedonicus*. Zgodnie z regulacjami unijnymi i krajowymi, ziemniaki będące w obrocie na terytorium Unii Europejskiej, w tym Polski, muszą spełniać wymagania zdrowotne określone w przepisach fitosanitarnych oraz posiadać niezbędne znakowanie. Ponadto, każdy podmiot gospodarczy prowadzący uprawę, dystrybucję lub import ziemniaków, musi dopełnić obowiązku wpisu do rejestru prowadzonego przez WIORiN.

Zgodnie z porozumieniem z dnia 20 stycznia 2015 r. dotyczącego współdziałania organów urzędowej kontroli w zakresie zapewnienia bezpieczeństwa produkcji pierwotnej żywności pochodzenia roślinnego, opracowano roczny plan działania inspekcji. Zgodnie z ww. planem w 2019 r. wyznaczono 38 podmiotów produkujących m.in.: owoce i warzywa do przeprowadzenia wspólnych kontroli - w ramach realizacji planu działania na 2019 r.

Podczas przeprowadzonych wspólnych kontroli pobrano do badań laboratoryjnych próbki żywności pochodzenia roślinnego w kierunku zawartości metali, pestycydów oraz azotanów, pobrano również próbki gleby na zawartość metali ciężkich.

Przeprowadzono 38 wspólnych kontroli z jednostkami Inspekcji Ochrony Roślin i Nasiennictwa oraz 12 kontroli z jednostkami Inspekcji Ochrony Środowiska. W 100% zrealizowano plan odnośnie liczby przeprowadzonych kontroli oraz 100% odnośnie pobrania prób. Stwierdzono 4 nieprawidłowości w zakresie stosowania środków ochrony roślin, tj. zastosowanie ś.o.r. niedopuszczonego do danej uprawy (2), stosowanie ś.o.r. niezgodnie z etykietą (1), nieprawidłowe prowadzenie ewidencji zabiegów (1). Łącznie pobrano 76 próbek żywności na zawartość metali, azotanów i ś.o.r. oraz 12 próbek gleby na zawartość metali. Zdyskwalifikowano 1 próbkę ze względu na zawartość kadmu w ilości $0,068 \pm 0,016$ mg/kg. Akta sprawy przekazano zgodnie z kompetencją Państwowemu Inspektorowi Ochrony Roślin i Nasiennictwa w Gliwicach oraz Wojewódzkiemu Inspektorowi Ochrony Środowiska w Katowicach.

W 2019 r., w oparciu o przepisy Unii Europejskiej, wdrożono w strukturach Państwowej Inspekcji Sanitarnej woj. śląskiego elektroniczny system kontroli granicznych - TRACES-NT, obowiązkowo stosowany przy kontrolach granicznych towarów przywożonych z Państw trzecich.

Zagrożenie zarażeniem wirusem ASF (afrykańskiego pomoru świń) na terenie Polski jest nadal aktualne. Wirus może bardzo szybko się rozprzestrzeniać między poszczególnymi gospodarstwami poprzez kontakt bezpośredni z zarażoną zwierzyną jak i pośrednio przez osoby odwiedzające gospodarstwa, przez zakażoną paszę, wodę, wyposażenie oraz karmienie zwierząt odpadami z gospodarstwa domowego. Kontrola miejsc, gdzie dochodzi do sprzedaży i obrotu towarami pochodzenia zwierzęcego, stanowi jeden z elementów działań Państwowej Inspekcji Sanitarnej. W działaniach, które zostały przeprowadzone w okresie 01.01.2019 r. - 31.12.2019 r. na terenie województwa śląskiego, skontrolowano 86 punktów sprzedaży zlokalizowanych na targowiskach oraz 823 placówki prowadzące żywienie zbiorowe. W wyniku przeprowadzonych czynności kontrolnych, stwierdzono szereg nieprawidłowości takich jak: brak dokumentu potwierdzającego rejestrację działalności na sprzedaż bezpośrednią środków spożywczych (drobiu), brak orzeczenia do celów sanitarno-epidemiologicznych, nie zachowanie właściwych warunków higieniczno-sanitarnych przy sprzedaży bezpośredniej środków spożywczych (drobiu) i produktów pochodzenia zwierzęcego, brak handlowego dokumentu odnośnie pochodzenia wyrobów mięsnych, nie zachowanie ciągłości łańcucha chłodniczego, brak zapisów potwierdzających wdrażanie systemu HACCP, zły stan sanitarny pomieszczeń sprzedażowych, brak dostępu do punktu wodnego oraz sprzedaż produktów przeterminowanych. Wydano 66 decyzji administracyjnych. Na osoby odpowiedzialne nałożono mandaty karne na łączną kwotę 15 450 złotych. Osoby te zostały również poinformowane o dalszej procedurze i wynikających z czynności pokontrolnych konsekwencjach, a także odpowiedzialności za zaistniałe nieprawidłowości.

W 2019 r. szczególnemu nadzorowi poddano również sklepy dużej i wielkopowierzchniowe. Państwowi Powiatowi Inspektorzy Sanitarni woj. śląskiego nadzorują 2209 tego typu obiektów z czego w wymienionym okresie skontrolowano 1720, co stanowi 77,9%. Przeprowadzono 3183 kontrole sanitarne, podczas których za stwierdzone uchybienia sanitarne nałożono 299 mandatów karnych na kwotę 65 650 złotych. Ponadto wydano 178 decyzji administracyjnych nakazujących poprawę stanu sanitarnego. Unieruchomiono 2 sklepy należące do sieci Biedronka - za stwierdzenie obecności gryzoni i szkodników.

Najczęściej stwierdzane nieprawidłowości to:

- brak bieżącej czystości i porządku pomieszczeń i sprzętu (urządzenia chłodnicze, wózki i koszyki zakupowe);
- nieprawidłowe przechowywanie żywności;
- brak opracowanych procedur i bieżących zapisów w dokumentacji GHP/HACCP;
- niewłaściwy stan techniczny pomieszczeń i sprzętu;
- wprowadzanie do obrotu żywności po upływie terminu przydatności do spożycia/daty minimalnej trwałości;
- nieprawidłowe przechowywanie odpadów kategorii III.

W trakcie przeprowadzanych kontroli najczęściej nieprawidłowości stwierdzono w sklepach należących do sieci: Biedronka, których jest 377 i które stanowią 17% nadzorowanych obiektów. Stwierdzone uchybienia sanitarne skutkowały wydaniem decyzji nakazujących poprawę stanu sanitarnego, decyzji unieruchomienia oraz nałożeniem mandatów karnych podczas 16% kontroli. Jednakże wyższy odsetek nałożonych mandatów był w placówkach Intermarche (18% kontroli), których jest 17 i stanowią jedynie 0,8% placówek. Wysoki odsetek mandatów w stosunku do liczby przeprowadzonych kontroli był również w placówkach E. Leclerc (15%), których jest 8, co stanowi zaledwie 0,4% nadzorowanych obiektów.

Ponadto, dużą grupę (63%) stanowią inne sklepy, należące do sieci takich jak: Żabka, Stokrotka, PSS Społem, Lewiatan, Netto, Delikatesy Centrum, Fresh Market. Stan sanitarno-higieniczny tych placówek nie odbiega od średniej wszystkich skontrolowanych placówek zarówno w ilości nałożonych mandatów (9%) jak i wydanych decyzji (7%). Za najmniej zadowolający w tej grupie uznano stan sanitarny w sklepach sieci Żabka.

W 2019 r. w województwie śląskim, ze względu na obowiązujące rozporządzenie z dnia 26 lipca 2016 r. poz. 1154 określające grupy środków spożywczych przeznaczonych do sprzedaży dzieciom i młodzieży w jednostkach systemu oświaty oraz wymagania, jakie muszą spełniać środki spożywcze stosowane w ramach żywienia zbiorowego dzieci i młodzieży, kontynuowano wzmożony nadzór nad jakością zdrowotną żywności serwowanej w placówkach systemu oświaty. Bieżącym nadzorem sanitarnym objęte były 3 632 placówki systemu oświaty (1 352 stołówek szkolnych, 18 stołówek w bursach i internatach, 1 668 stołówek w przedszkolach, 78 stołówek w zakładach specjalnych i wychowawczych oraz 516 sklepików szkolnych) z czego w 922 placówkach świadczone były usługi żywienia dzieci i młodzieży w systemie cateringowym (366 placówek szkolnych oraz 556 placówek przedszkolnych).

W 2019 roku objęto badaniami oceny teoretycznej 328 jadłospisów dekadowych pobranych do oceny w 318 placówkach żywiących dzieci. Przy ww. ocenie uwzględniono aktualnie obowiązujące „Normy żywienia dla populacji polskiej” pod red. naukową prof. dr hab. n. med. Mirosława Jarosza. Na 328 oceniane teoretycznie jadłospisy, w 162 stwierdzono nieprawidłowości, które dotyczyły:

- odchyień w wartości energetycznej – 73 jadłospisy dekadowe (45%);
- odchyień w procentowym rozkładzie energii z białka - 32 jadłospisy dekadowe (20%);
- odchyień w procentowym rozkładzie tłuszczu – 48 jadłospisów dekadowych (30%).

Jednocześnie powyższe jadłospisy zostały zakwestionowane z uwagi na nieprawidłową podaż wapnia – 123 jadłospisy dekadowe (76% analizowanych jadłospisów), odbiegające od norm zawartości: żelaza – 51 (32%) oraz witaminy C - 48 (30%).

W 2019 r. szczególną uwagę zwracano na żywienie dzieci w żłobkach i klubach malucha, z uwagi na zapisy zawarte w obowiązującej Ustawie z dnia 4 lutego 2011 r. o opiece nad dziećmi w wieku do lat 3. W placówkach tych przeprowadzono zarówno analizę teoretyczną jadłospisów dekadowych, jak i ocenę laboratoryjną obiadów. Analizie teoretycznej poddano 89 jadłospisów dekadowych, ze szczególnym uwzględnieniem wartości energetycznej ogólnej oraz z podziałem na procentowy udział energii dostarczany z białka, tłuszczu oraz węglowodanów, zawartość składników pokarmowych tj. wapnia, żelaza oraz witaminy C. Zakwestionowano 46 zestawień dekadowych, co stanowi aż 52% przeanalizowanych dekadówek. Wykazano nieprawidłowości w wartości energetycznej (25), procentowym rozkładzie energii z białka (15) oraz tłuszczu (24). Jednocześnie kwestionowanie dotyczyło niezgodnej z normami żywienia podaży wapnia (23), nieprawidłowej zawartości żelaza (18) oraz witaminy C (24). Ocenie laboratoryjnej poddano 58 posiłków obiadowych, z czego zakwestionowano 10 (17%), z uwagi na nieprawidłowości w ogólnej podaży energetycznej oraz w procentowym udziale energii z białka, węglowodanów i tłuszczu.

Wszędzie tam, gdzie stwierdzone zostały odchylenia w zakresie oceny teoretycznej oraz laboratoryjnej, PSSE wydały zalecenia lub decyzje administracyjne.

W ramach urzędowej kontroli żywności organy PIS prowadzą badania jakości zdrowotnej żywności. W 2019 r. na terenie województwa śląskiego pobrano ogółem do badań laboratoryjnych 11 193 próby. W laboratoriach Państwowej Inspekcji Sanitarnej woj. śląskiego przebadano laboratoryjnie 10 843 (10 754) próby, w tym żywności 9 883 próbki, pobrane u producentów oraz w miejscach obrotu hurtowego i detalicznego. Próbkę przebadane zostały

m.in. w następujących kierunkach: zanieczyszczeń mikrobiologicznych, metali szkodliwych dla zdrowia, mikotoksyn, zanieczyszczeń azotanami, substancji dodatkowych dozwolonych, znakowania, zanieczyszczeń biologicznych, zanieczyszczeń fizycznych i organoleptycznie. Za niezgodne z wymaganiami uznano 229 (231) próbek żywności, co stanowi 2,3% (2,4). Z kolei na 540 badań sanitarnych, 88 było zdyskwalifikowanych, co stanowi 16,3%.

Rok	Próbki zbadane	Próbki zdyskwalifikowane %	W tym					
			krajowe		UE		importowane	
			zbadane	zdyskwalifikowane %	zbadane	zdyskwalifikowane %	zbadane	zdyskwalifikowane %
2018	9 613	4,9	8 178	3,9	952	1,2	483	3,3
2019	9 883	2,3	8 382	2,5	816	1,7	685	1

Tabela 5. Jakość zdrowotna środków spożywczych zbadanych w laboratoriach Państwowej Inspekcji Sanitarnej woj. śląskiego w latach 2018 – 2019.

Najczęstsze przyczyny kwestionowania środków spożywczych to:

- zanieczyszczenia mikrobiologiczne (obecność Salmonella spp.),
- zanieczyszczenia biologiczne,
- niezgodne z wymaganiami znakowanie,
- nieprawidłowe cechy organoleptyczne.

Najwięcej zdyskwalifikowanych próbek żywności stwierdzono w grupach:

- drób, podroby i produkty drobiarskie, jaja i ich przetwory – zdyskwalifikowano 86 (67) próbek z 755 (703) zbadanych, tj. 11,4% (9,5) głównie za obecność zanieczyszczeń mikrobiologicznych (obecność Salmonella spp. w 73 próbkach),
- mleko i przetwory mleczne - zdyskwalifikowano 43 (99) próbki z 1182 (1332) zbadanych, tj. 3,6 % (7,4), głównie za obecność zanieczyszczeń mikrobiologicznych,
- wyroby cukiernicze i ciastkarskie – zdyskwalifikowano 24 (63) próbki z 1815 (1886) zbadanych, tj. 1,3 % (3), głównie za obecność zanieczyszczeń mikrobiologicznych.

Każdego roku odnotowuje się znaczną ilość interwencji konsumentów, które są rozpatrywane z należytą starannością a strony informowane o wynikach podjętych działań.

W 2019 r. do organów PIS województwa śląskiego wpłynęło 1950 (1910) wniosków i interwencji, dotyczących bezpieczeństwa produkowanej i wprowadzanej do obrotu żywności. Rozpatrzono 1890 spraw (1894), w 50 przypadkach przekazano sprawy w części lub w całości do właściwych organów PIS, a także do innych organów tj. IW, PIP, WIIH, OISW, WIOŚ, US, Policji. Ponadto 28 interwencji pozostawiono bez rozpoznania, ze względu na brak wystarczających danych do podjęcia stosownych działań. Analizowano wszystkie wpływające zgłoszenia, również anonimowe. Dotyczyły one głównie: niewłaściwych warunków sanitarnych w miejscach obrotu, sprzedaży artykułów po upływie dat minimalnej trwałości/terminu przydatności do spożycia, niewłaściwych cech organoleptycznych żywności, warunków transportu, higieny personelu, żywienia w zakładach żywienia zbiorowego, wprowadzania do obrotu suplementów diety- głównie ich znakowania.

Zasadność zarzutów podniesionych przez skarżących została potwierdzona w 634 przypadkach, co stanowi ok. 33% (32%) rozpatrywanych spraw. Pobrano do badań

laboratoryjnych 148 próbek, z czego zakwestionowano 9, co stanowi 6% zbadanych próbek (13%). Główną przyczyną kwestionowania była obecność zanieczyszczeń biologicznych oraz niewłaściwe cechy organoleptyczne. Za stwierdzone nieprawidłowości na osoby winne zaistniałych zaniedbań nałożono 593 (561) mandaty na łączną sumę 134 100 złotych (121 450 złotych), wydano 104 (78) decyzje administracyjne, głównie nakazujące usunięcie uchybień i nieprawidłowości sanitarno-technicznych, wycofanie z obrotu środków spożywczych, unieruchomienie zakładu, czy też natychmiastowe przeprowadzenie zabiegów DDD. W związku z prowadzonym postępowaniem dotyczącym załatwiania skarg i wniosków, skierowano do ŚPWIS 20 wniosków w celu nałożenia kary pieniężnej.

Celem usunięcia źródeł zagrożeń związanych ze spożyciem żywności potencjalnie niebezpiecznej dla zdrowia ludzi, Unia Europejska wprowadziła System Wczesnego Ostrzegania o Niebezpiecznej Żywności i Paszach – RASFF, którego zadaniem jest ochrona konsumentów przed ryzykiem wystąpienia zachorowań. Jest to ważny element polityki ochrony zdrowia ludności, opierający się na zbieraniu i szybkim przekazywaniu informacji o produktach żywnościowych, materiałach i wyrobach przeznaczonych do kontaktu z żywnością i środkach żywienia zwierząt mogących stanowić zagrożenie dla zdrowia konsumentów. W roku 2019 odnotowano na terenie województwa śląskiego 126 powiadomień alarmowych oraz 54 powiadomienia informacyjne.

Kategorie produktów	Powiadomienia alarmowe	Powiadomienia informacyjne
Bakalie	8	2
Przetwory zbożowo mączne	5	1
Przetwory owocowo warzywne	6	2
Wyroby cukiernicze trwałe	8	4
Przyprawy	12	2
Kawa i herbata	5	1
Ryby i przetwory rybne	7	6
Wody mineralne i napoje bezalkoholowe	5	2
Mięso i przetwory mięsne	42	19
Tłuszcze roślinne	8	2
Materiały i wyroby przeznaczone do kontaktu z żywnością	11	11
Suplementy diety	9	2

Tabela 6. Zestawienie powiadomień z 2019 r.

Mięso i pochodzące z niego produkty stanowią najliczniejszą grupę co do ilości zgłoszonych powiadomień. Najczęstszą przyczyną zgłaszania produktów pochodzenia zwierzęcego do systemu RASFF było stwierdzenie obecności zanieczyszczeń mikrobiologicznych patogennych, serotypów Salmonella, Listeria monocytogenes, w szczególności dotyczyły one mięsa drobiowego, świeżego, mrożonego oraz podrobów. Wyroby te były dystrybuowane na teren województwa śląskiego z różnych części kraju oraz z terenu Unii Europejskiej. Odnotowano również powiadomienia, których przedmiotem było mięso wołowe oraz wieprzowe, kwestionowane ze względu na stwierdzenie: obecności pozostałości leków weterynaryjnych, penicyliny, dihydrostreptomycyny, doksycykliny i oksytetracykliny.

Pozostałe zgłoszenia dotyczyły nieprawidłowej temperatury przechowywania produktów oraz obecności substancji hamujących wzrost bakterii. Podjęte przez terenowe

organy Państwowej Inspekcji Sanitarnej działania pozwoliły zlokalizować, zabezpieczyć i nakazać podmiotom wycofanie kwestionowanych środków spożywczych.

Kolejną grupę kwestionowanych produktów stanowiły materiały i wyroby przeznaczone do kontaktu z żywnością, które zostały wycofane z rynku z powodu przekroczenia dopuszczalnych limitów migracji globalnej (formaldehydu) w wyrobach z melaminy oraz ceramicznych pochodzących z Chin. Formaldehyd jest związkiem dozwolonym do stosowania w produkcji tworzyw sztucznych (np. melaminy), z których wytwarzane są wyroby do kontaktu z żywnością. Ze względu na jego udowodnione szkodliwe działanie na organizm człowieka, limit migracji tego związku z wyrobów z tworzyw sztucznych przeznaczonych do kontaktu z żywnością jest ograniczony. Wyroby do kontaktu z żywnością, w tym materiały opakowaniowe i opakowania do żywności, sprzęt, naczynia stołowe i kuchenne oraz inne wyroby przeznaczone do kontaktu z żywnością objęte są w Unii Europejskiej regulacjami prawnymi, które określają wymagania jakie muszą one spełniać w zakresie bezpieczeństwa dla zdrowia. Wyroby te, wytwarzane z zastosowaniem różnorodnych surowców o złożonym składzie, w istotny sposób mogą przyczyniać się do wzrostu zanieczyszczenia żywności. W celu ograniczenia narażenia konsumenta na działanie substancji szkodliwych dla zdrowia, pochodzących z materiałów i wyrobów przeznaczonych do kontaktu z żywnością, wyroby wprowadzane do obrotu muszą spełniać wymagania zawarte w ustawodawstwie Unii Europejskiej implementowane do przepisów krajowych. Wyroby do kontaktu z żywnością podobnie jak żywność, objęte są urzędową kontrolą oraz systemem RASFF.

Inne zgłoszenia dotyczyły zagrożeń związanych z obecnością środków ochrony roślin, metali ciężkich, aflatoksyn (metabolitów pleśni), jak również obecnością żywych i martwych szkodników oraz ich pozostałości.

Wnioski:

- Stan higieniczno-sanitarny ogółu zakładów pozostających pod nadzorem Państwowej Inspekcji Sanitarnej województwa śląskiego w 2019 r., dzięki wzrastającej świadomości przedsiębiorców i działaniom kontrolnym, jest zadowalający. W porównaniu z ubiegłym rokiem sprawozdawczym, stwierdzono spadek ilości próbek żywności kwestionowanych, z 4,9% do 2,3%. Zdecydowanie najczęstszym powodem dyskwalifikacji próbek były zanieczyszczenia mikrobiologiczne, które były przyczyną dyskwalifikacji w 75,1% przypadków. Ponadto, na 540 badań sanitarnych, 88 było zdyskwalifikowanych, co stanowi 16,3%. Za główną przyczynę takiego stanu rzeczy można uznać nieprzestrzeganie tzw. reżimów sanitarnych i temperaturowych.
- W ramach urzędowej kontroli, dodatkowy udział w zapewnieniu bezpieczeństwa żywności ma analiza zgłaszanych skarg i interwencji. Sygnały pochodzące od społeczeństwa są każdorazowo rozpatrywane i skutkują podjęciem natychmiastowych działań wyjaśniających, a w sytuacjach tego wymagających - także represyjnych.
- Bardzo niewielki, aczkolwiek wciąż występujący, wzrost wartości współczynnika WBHŻ świadczy o obniżeniu, w stosunku do roku ubiegłego, poziomu bezpieczeństwa żywności, a równocześnie wskazuje, wobec ciągle jeszcze zdarzających się naruszeń prawa żywnościowego, na potrzebę prowadzenia dalszych systematycznych urzędowych kontroli żywności - w trosce o ochronę zdrowia konsumentów.

OCENA STANU SANITARNEGO W ZAKRESIE BEZPIECZEŃSTWA WODY

Jakość wody wykorzystywanej do kąpiel

Na podstawie ustawy z dnia 20 lipca 2017 r. Prawo wodne (Dz. U. z 2018 r., poz. 2268 z późn. zm.), która określa zakres obowiązków nałożonych na władze lokalne, właścicieli/administratorów oraz organy Państwowej Inspekcji Sanitarnej, w sezonie letnim 2019 roku realizowano kontrolę jakości wody w kąpieliskach i miejscach okazjonalnie wykorzystywanych do kąpiel.

Sezon kąpielowy trwał od 1 czerwca do 30 września. Do prowadzenia kontroli jakości wody zobligowano zarówno organy PIS, jak i właścicieli / administratorów obiektów.

W województwie śląskim zgłoszono do organów Państwowej Inspekcji Sanitarnej szesnaście obiektów, którym nadano status kąpieliska. Były to odpowiednio kąpieliska:

„Ośrodek Rekreacji i Sportów Wodnych w Kaniowie” będący pod nadzorem PPIS w Bielsku Białej, „kąpielisko „Bałtyk - Adriatyk” - pod nadzorem PPIS w Częstochowie „Pogoria I” i „Pogoria III” w Dąbrowie Górniczej pod nadzorem PPIS w Dąbrowie Górniczej, „Czechowice” w Gliwicach oraz Słoneczna Plaża Pławniowice - pod nadzorem PPIS w Gliwicach, zalew „Zakrzew” w Kłobucku - pod nadzorem PPIS w Kłobucku, „Gminne Kąpielisko Wodnik” - pod nadzorem PPIS w Raciborzu, kąpielisko „Pniowiec”, „Śmieszek” oraz kąpielisko „Kamień” pod nadzorem PPIS Rybniku, „Stawiki” - pod nadzorem PPIS w Sosnowcu, „Ośrodek Wypoczynkowy Paprocany - Jezioro „Paprocany”, Ośrodek Sportów Wodnych Kąpielisko „Łąka” oraz Kąpielisko „Łysina” będące pod nadzorem PPIS Tychach, „Olza” - pod nadzorem PPIS w Wodzisławiu Śląskim.

Kąpielisko „Pogoria I” (zdjęcie własne)

Kąpielisko „Czechowice” (zdjęcie własne)

Kąpielisko „Stawiki” (zdjęcie własne)

Kąpielisko „Łąka” (zdjęcie własne)

W sezonie letnim 2019 r. do Państwowej Inspekcji Sanitarnej województwa śląskiego, zgłoszono i uruchomiono 24 miejsca okazjonalnie wykorzystywane do kąpeli:

Zalew „Nakło-Chechło”: Pole Biwakowe numer 1, Chechło numer 1, Pole Biwakowe numer 2, Chechło numer 2, Zalew „Zielona”, zbiornik górny Zielona - Ośrodek „Zielona Sosna” J. Rzepka, nadzorowane przez PPIS w Bytomiu. Staw „Młyńszczok” w Zebrzydowicach, nadzór sprawował PPIS w Cieszynie. „Rogoźnik I”, „Rogoźnik II”, „Brzozowica I” i „Brzozowica II”, nadzorowane przez PPIS w Dąbrowie Górniczej. „Dolina Trzech Stawów”, Staw nr 4, plaża północna przy ul. Trzech Stawów w Katowicach, „Dolina Trzech Stawów”, Staw nr 4, plaża południowa przy ul. Trzech Stawów w Katowicach, „Staw Morawa” przy ul. Morawa w Katowicach, „Hubertus” plaża nr 1 ul. Szabelnia w Mysłowicach, „Hubertus” plaża nr 2 ul. Szabelnia w Mysłowicach, „Hubertus” plaża nr 3 ul. Szabelnia w Mysłowicach, „Słupna” plaża nr 1 ul. Stadionowa w Mysłowicach, „Słupna” plaża nr 2 ul. Stadionowa w Mysłowicach, nadzór sprawował PPIS w Katowicach. „Macarena” w Olzie, „Balaton I” w Wodzisławiu Śląskim, nadzór sprawował PPIS w Wodzisławiu Śląskim. Zalew „Pilica I” i „Pilica II”, obiekty nadzorowane przez PPIS w Zawierciu.

Miejsca okazjonalnie wykorzystywane do kąpeli "OW OLZA1", "OW OLZA2", (zdjęcia własne)

Podsumowując, bieżąca ocena jakości wody w kąpieliskach oraz miejscach okazjonalnie wykorzystywanych do kąpieli na terenie województwa śląskiego wydawana przez organy PIS pozwalała na bezpieczne korzystanie z kąpieli. W przypadku powiadomienia przez właścicieli/organizatorów obiektów o pogorszeniu jakości wody, lub stwierdzonych zanieczyszczeniach wody, ppis województwa śląskiego dokonywali urzędowej kontroli jakości wody, celem zapewnienia pełnego bezpieczeństwa kąpiących się.

Informacje o jakości wody w kąpieliskach i miejscach okazjonalnie wykorzystywanych do kąpieli były raportowane Głównemu Inspektorowi Sanitarnemu.

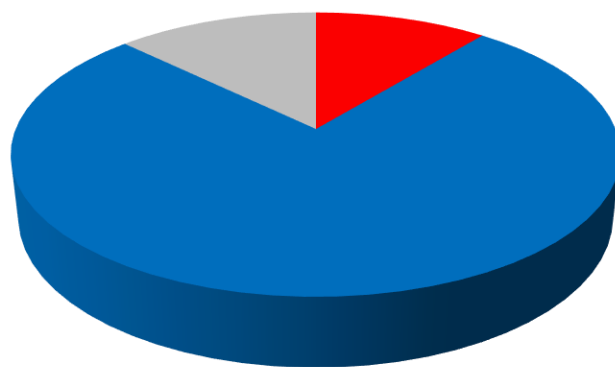
Jednocześnie Śląski Państwowy Wojewódzki Inspektor Sanitarny na portalu internetowym, dedykowanym szeroko rozumianej higienie wody pod adresem www.higienawody.wsse.katowice.pl, przedstawiał na bieżąco, aktualną ocenę jakości wody w kąpieliskach i miejscach okazjonalnie wykorzystywanych do kąpieli.

Można stwierdzić, iż „wypoczynek nad wodą” w sezonie letnim 2019 r. był bezpieczny pod kątem jakości wody. Państwowa Inspekcja Sanitarna wykonała swoje zadania urzędowej kontroli jakości wody oraz kontroli podmiotów odpowiedzialnych za realizację kontroli wewnętrznej. Jednocześnie informowano społeczeństwo o jakości wody i bezpiecznym korzystaniu z obiektów poprzez komunikaty, media.

Ponadto w 2019 roku zewidencjonowano 292 obiekty kąpielowo-rekreacyjne, z których zbiorczej rocznej ocenie poddano 255 obiektów (245 całorocznych i sezonowych pływalni oraz 10 parków wodnych). Pozytywną ocenę uzyskało 240 obiektów (94,1%). Zgodnie z zapisami rozporządzenia Ministra Zdrowia z dnia 9 listopada 2015 r. w sprawie wymagań, jakim powinna odpowiadać woda na pływalniach (Dz. U. z 2015 r., poz. 2016), obowiązek prowadzenia systematycznych badań jakości wody spoczywa na zarządcy pływalni. Otrzymywane na bieżąco wyniki badań posłużą do dokonania zbiorczej rocznej oceny, czy woda na pływalni odpowiada wymaganiom, określonym w powyższym rozporządzeniu.

Jakość ujmowanych wód powierzchniowych – kategoryzacja

Kontrolę jakości wody powierzchniowej wykorzystywanej do zaopatrzenia w wodę przeznaczoną do spożycia przez ludzi prowadzą pracownicy PIS, a badania wykonywane są w Zintegrowanym Laboratorium Państwowej Inspekcji Sanitarnej województwa śląskiego. Otrzymywane dane są raportowane miesięcznie w systemie WODA-EXCEL (relacyjna baza danych oraz system danych przestrzennych) do WSSE w Katowicach, a następnie pełna informacja jest przekazywana Głównemu Inspektorowi Sanitarnemu. W 2019 roku w województwie śląskim zewidencjonowano 62 ujęcia wód powierzchniowych, z których 55 skontrolowano i przypisano następujące kategorie jakości wody: A1 - 6, A2 - 42 i A3 - 7.

■ A1 ■ A2 ■ A3

Wykres 8. Klasyfikacja obiektów dla poszczególnych kategorii jakości wody w 2019 roku.

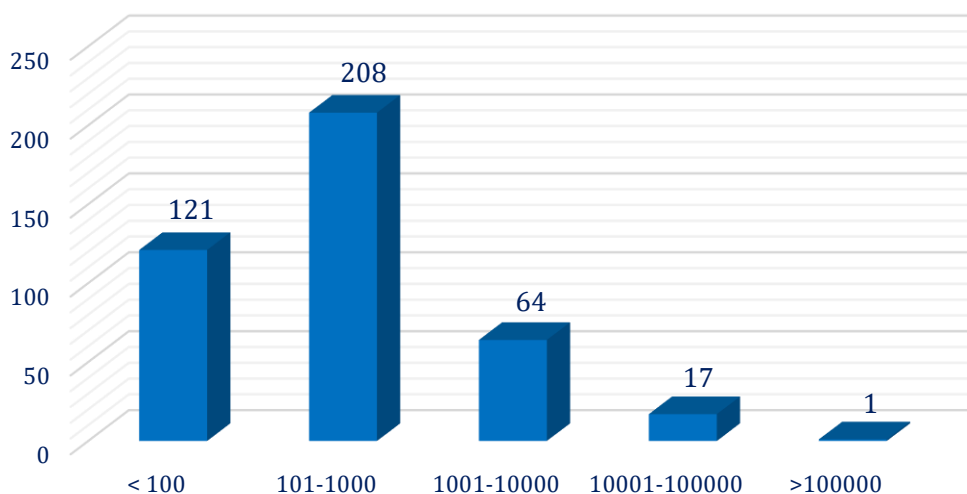
Wśród ujęć występują zarówno ujęcia o bardzo dużej ilości ujmowanej do uzdatnienia wody, zaopatrujące kilkaset tysięcy osób, jak np. ujęcia usytuowane na zbiornikach Goczałkowickim i Czanieckim, czy też ujęcia o niewielkiej wydajności, zaopatrujące w wodę po uzdatnieniu, od kilkudziesięciu do kilkuset osób.

W odniesieniu do skontrolowanych w 2018 roku wód z ujęć, określono następujące kategorie:

- 6 – kategoria jakości wody A1 – co stanowi odpowiednio 10,9%,
- 42 – kategoria jakości wody A2 – co stanowi odpowiednio 76,4%,
- 7 – kategoria jakości wody A3 – co stanowi odpowiednio 12,7%,

Jakość wody przeznaczonej do spożycia przez ludzi

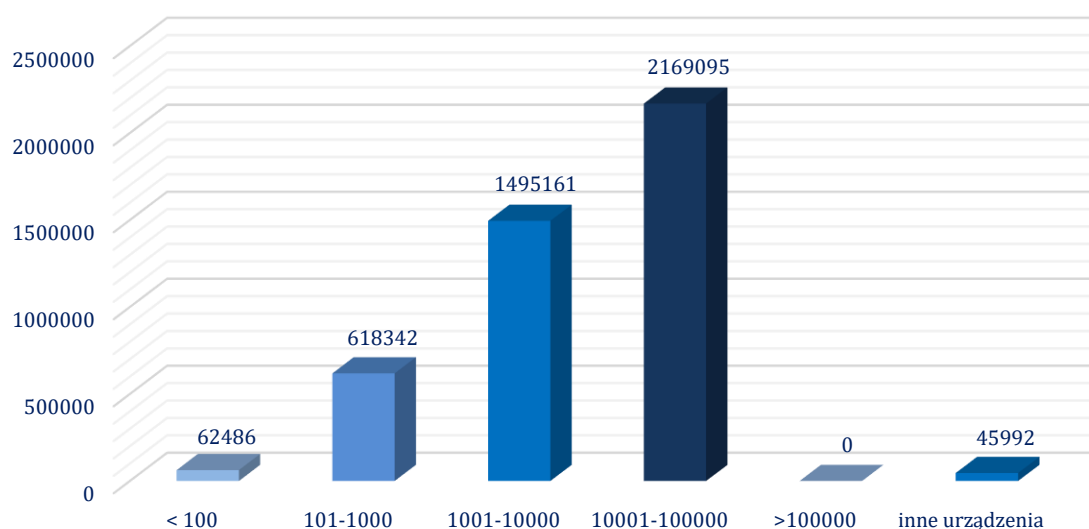
Woda przeznaczona do spożycia, rozprowadzana przez wodociągową sieć rozdzielczą, produkowana jest przez 411 urządzeń wodociągowych zbiorowego zaopatrzenia o różnej wydajności (wykres nr 9).

Wykres 9. Liczba urządzeń wodociągowych zewidencjonowanych w 2019 r.

Z urządzeń wodociągowych, składających się na pełny system zbiorowego zaopatrzenia w wodę przeznaczoną do spożycia, korzysta 4 345 084 mieszkańców, co stanowi 96% populacji województwa śląskiego (wg liczby ludności na dzień 30.06.2019). Jakość wody pochodzącej z wodociągów zbiorowego zaopatrzenia odpowiadała wymaganiom określonym w rozporządzeniu Ministra Zdrowia z dnia 7 grudnia 2017 r. w sprawie jakości wody przeznaczonej do spożycia przez ludzi (Dz.U. z 2017r., poz. 2294).

Pozostali mieszkańcy województwa, 45 292 osoby, korzysta z innych źródeł zaopatrzenia w wodę do spożycia – 366 podmiotów, w tym spośród wszystkich 202 skontrolowanych, 200 dostarcza wodę o odpowiedniej jakości (wykres nr 10).

Wykres 10. Liczba konsumentów, zależnie od wydajności urządzenia wodociągowego (w m³/d) w 2019 r.

Odnotowane zanieczyszczenia w zakresie parametrów fizykochemicznych dotyczyły przede wszystkim mętności, chloru wolnego i zawartości żelaza, a w ramach monitoringu jakości wody prowadzonego przez przedsiębiorstwa wodociągowe także związków chlorowcopochodnych. Natomiast zanieczyszczenia mikrobiologiczne odnosiły się głównie do obecności w wodzie bakterii grupy coli.

Mieszkańcy województwa śląskiego w ciągu doby zużywają w sumie ok. 878 215 m³ wody przeznaczonej do spożycia, czerpanej z wodociągowej sieci rozdzielczej w ramach zbiorowego zaopatrzenia oraz ok. 26 603 m³ wody pochodzącej ze studni przydomowych oraz innych źródeł.

Nieziemiennie na terenach podmiejskich, a szczególnie wiejskich, cechujących się słabym zurbanizowaniem, gdzie ludność czerpie wodę z przydomowych studni oraz niewielkich wodociągów (o wydajności poniżej 1000 m³/dobę), od szeregu lat w wodzie przeznaczonej do spożycia stwierdza się podwyższone stężenia związków azotowych, żelaza, zwiększoną barwę i mętność oraz nieprawidłowy stan bakteriologiczny wody. Przyczyny takiej sytuacji należy upatrywać w lokalnym wtórnym zanieczyszczeniu warstw wodonośnych oraz sieci dystrybucyjnej, wynikającym w mniejszym stopniu z działalności rolniczej, a przede wszystkim z braku kanalizacji i oczyszczalni ścieków oraz nieuregulowanej gospodarki odpadami na tych

terenach. Dlatego też powinno się dążyć do likwidacji małych wodociągów i budowy wodociągów o bardziej złożonych systemach uzdatniania wody, umożliwiającym produkcję wody do spożycia o właściwej jakości.

W 2019 roku mieszkańcy województwa śląskiego zgłaszali interwencje, dotyczące pogorszenia wskaźników organoleptycznych jakości wody przeznaczonej do spożycia. Odnotowano 55 interwencji, na podstawie przeprowadzonych badań laboratoryjnych stwierdzono występowanie przekroczeń normatywów w 12 (21,8%) przypadkach. Występujące w 2019 roku awarie – 2 721 (o 227 mniej niż w roku 2018), związane z różnego rodzaju uszkodzeniami sieci, prawdopodobnie powtarzały się mimo prowadzonych napraw i modernizacji.

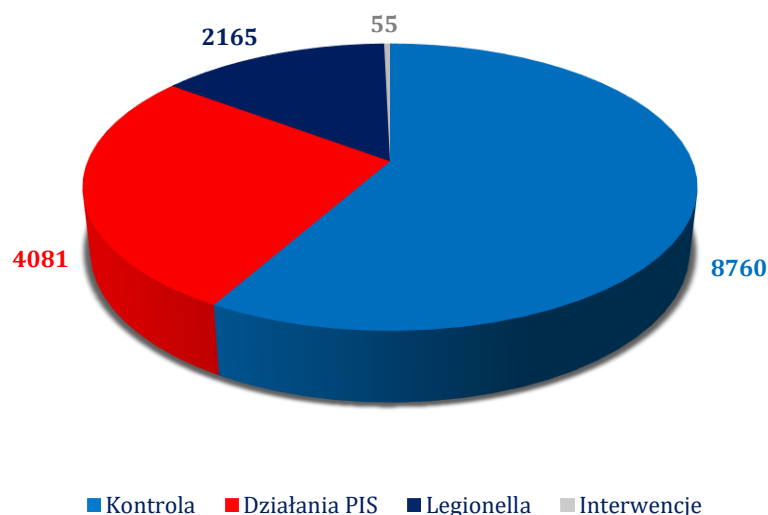
Do czasu kompleksowej wymiany wszystkich wyeksploatowanych rurociągów miejskich, przede wszystkim instalacji osiedlowych oraz wewnętrznych instalacji wodociągowych w budynkach, interwencje mieszkańców będą się powtarzać, pomimo tego, że woda dopływająca spełnia wymagania sanitarne i jest dobrej jakości.

Z uwagi na zmiany w przepisach prawnych, monitoring jakości wody w 2019 roku realizowano w odmienny sposób w porównaniu z rokiem ubiegłym. Zgodnie z zapisami rozporządzenia Ministra Zdrowia w sprawie jakości wody przeznaczonej do spożycia przez ludzi (Dz. U. z 2017 r., poz. 2294), które zastąpiło poprzednio obowiązujące, to przedsiębiorstwa wodociągowo-kanalizacyjne bądź podmioty wykorzystujące wodę pochodzącą z indywidualnego ujęcia jako część działalności handlowej lub w budynkach użyteczności publicznej zobligowane są do prowadzenia badań jakości wody w urządzeniach wodociągowych w zakresie monitoringu kontrolnego i przeglądowego. Stałe punkty czerpalne służące do pobierania próbek wody wyznaczone są w uzgodnieniu z właściwym państwowym powiatowym inspektorem sanitarnym. Zadania powierzone organom Państwowej Inspekcji Sanitarnej zostały oparte przede wszystkim na prowadzeniu bieżącej weryfikacji, analizy i oceny gromadzonych danych monitoringowych. Jednocześnie rozporządzenie zobowiązuje organy PIS do uzgadniania harmonogramu pobierania próbek wody, wykonywania badań zgodnie z planem działania na dany rok, a ponadto badań ciepłej wody w przedsiębiorstwach podmiotu wykonującego działalność leczniczą w rodzaju stacjonarne i całodobowe świadczenia zdrowotne oraz badań wody po zakończeniu działań naprawczych. W 2019 roku kontrola jakości wody w ramach działań własnych, podjętych z inicjatywy Państwowej Inspekcji Sanitarnej, została przeprowadzona w 2 074 punktach kontrolnych. W ramach kontroli wewnętrznej skontrolowano jakość wody w 2 477 punktach kontrolnych.

Upoważnieni pracownicy Państwowej Inspekcji Sanitarnej przeprowadzili w 2019 r. 761 kontroli urządzeń wodociągowych, w tym 692 planowanych i 69 nieplanowanych.

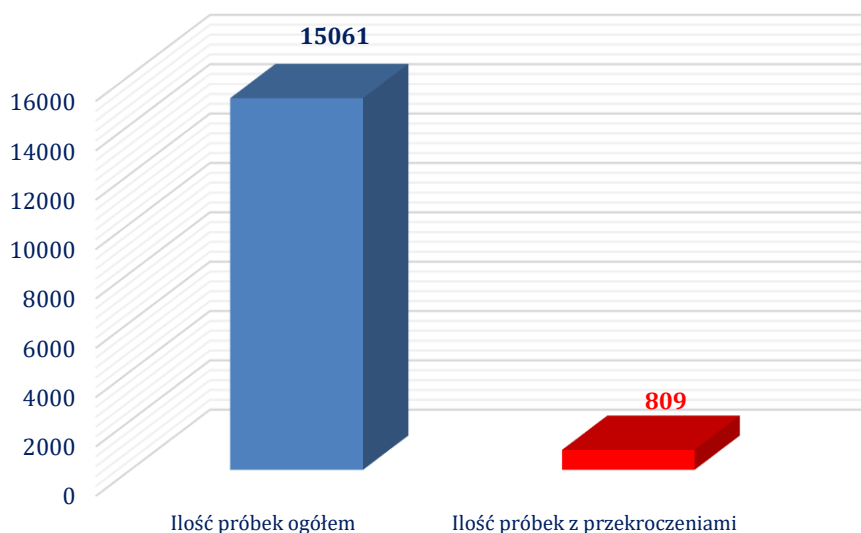
Na podstawie kontroli obiektów i wyników badań jakości wody wydano 292 decyzje administracyjne, z których 195 dotyczyło jakości wody przeznaczonej do spożycia a 97 jakości ciepłej wody użytkowej (zanieczyszczenie wody bakteriami z rodzaju *Legionella sp.*). Przyznano 1 odstępstwo dla wody przeznaczonej do spożycia przez ludzi.

Z kontrolnych punktów monitoringowych w 2019 roku pobrano 15 061 próbek wody przeznaczonej do spożycia, z których kwestionowanych było 809 (5,4%).

Wykres 11. Liczba pobranych próbek wody do spożycia w 2019 r.

Badania jakości wody w ramach działań własnych spowodowały wykrycie przekroczeń w wodzie pochodzącej z systemu zbiorowego zaopatrzenia, w zakresie parametrów fizykochemicznych w 132 przypadkach oraz bakteriologicznych w 120 przypadkach. Obserwuje się niewielki wzrost ilości przekroczeń parametrów jakości wody w porównaniu z rokiem 2018.

Wykres 12. Ilość pobranych próbek wody oraz ilość próbek z przekroczeniami parametrów mikrobiologicznych i fizykochemicznych w 2019 r. w województwie śląskim na podstawie wyników Państwowej Inspekcji Sanitarnej.

Badania monitoringowe prowadzone przez przedsiębiorstwa wodociągowo-kanalizacyjne oraz podmioty wykorzystujące wodę pochodzącą z indywidualnego ujęcia jako część działalności handlowej lub w budynkach użyteczności publicznej wykazały występowanie

przekroczeń w zakresie parametrów fizykochemicznych oraz bakteriologicznych jakości wody do spożycia charakteryzowały się podobną tendencją.

Najczęściej występującymi przekroczeniami w zbadanych próbkach wody były zawartość żelaza oraz współtowarzyszące jej stężenie mętności, a także wielokrotnie odnotowywane przekroczenie zawartości chloru wolnego.

W przypadku stwierdzenia zanieczyszczenia mikrobiologicznego wody odnotowywano przede wszystkim obecność bakterii grupy coli i *Legionella sp.* Bakterie z rodzaju *Legionella sp.* występowały w 361 próbkach (16,7% ogólnej ilości próbek), najczęściej jednak o średnim skażeniu. Jakość wody ciepłej w porównaniu z 2018 rokiem nie uległa znaczącej zmianie. Należy podkreślić, że woda w wielu spośród kwestionowanych próbek wykazywała zanieczyszczenia mieszane.

Zgromadzone wyniki badań próbek wody umożliwią opracowywanie szczegółowych prognoz w zakresie przydatności wody do spożycia, a uzyskane w okresie długoterminowym wieloletnie informacje pozwolą oszacować ryzyko zdrowotne spożywania wody w poszczególnych strefach zaopatrzenia. Co istotne mieszkańcy województwa śląskiego w zdecydowanej większości korzystają z wody do spożycia o jakości spełniającej stawiane jej wymagania.

Ponadto pracownicy PIS wydali 6 decyzji w sprawie wprowadzenia nowych technologii uzdatniania wody, 47 decyzji dopuszczających materiały do uzdatniania wody oraz w 116 przypadkach dokonano weryfikacji materiałów do dystrybucji wody.

Zawsze aktualne informacje o jakości wody w województwie dostępne są na portalu internetowym www.higienawody.wsse.katowice.pl.

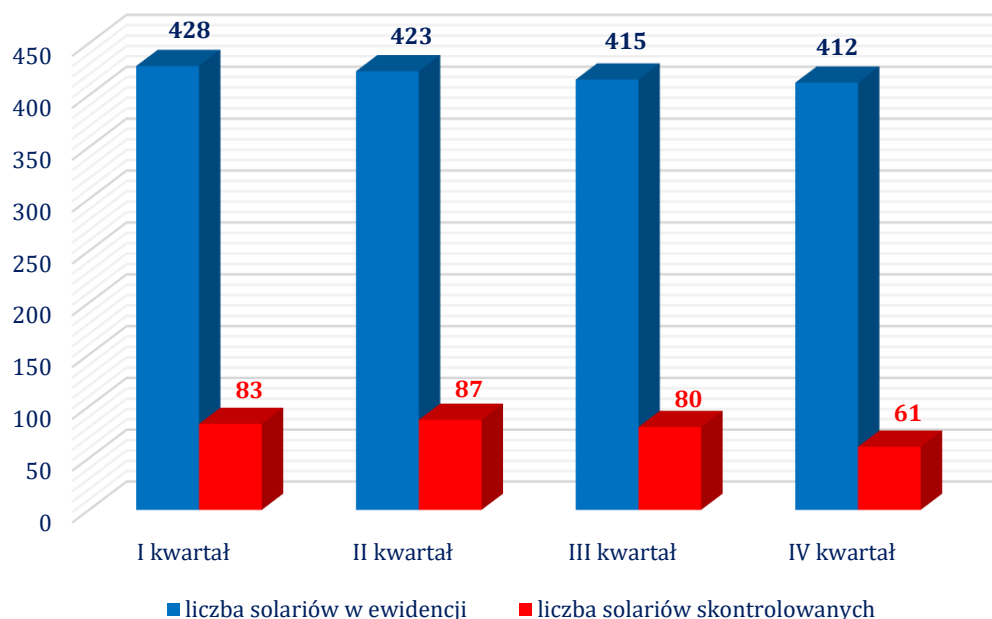
OCENA STANU SANITARNEGO ODDZIAŁU HIGIENY KOMUNALNEJ I ŚRODOWISKA

W roku sprawozdawczym 2019 organy Państwowej Inspekcji Sanitarnej województwa śląskiego w zakresie działania higieny komunalnej - przeprowadzały zarówno działania mające charakter akcyjny jak i sprawowały bieżący nadzór sanitarny, kontrolując przestrzeganie przepisów określających wymagania higieniczne i zdrowotne dotyczące: stanu sanitarno-technicznego obiektów i urządzeń użyteczności publicznej, środków higieny transportu, jak również rozpatrując skargi i wnioski obywateli.

Istotnym przedsięwzięciem Państwowej Inspekcji Sanitarnej przeprowadzonym na polecenie Głównego Inspektora Sanitarnego było objęcie bieżącym nadzorem sanitarnym zakładów oferujących usługi „solaryjne” w zakresie bieżącego stanu sanitarnego, realizacji wymogów ustawy z dnia 15 września 2017 r. o ochronie zdrowia przed następstwami korzystania z solarium (Dz. U. z 2017 r., poz. 2111) oraz rozporządzenia Ministra Zdrowia z dnia 18 stycznia 2018 r. w sprawie umieszczania informacji o zakazie udostępniania solarium osobom, które nie ukończyły 18 roku życia oraz treści informacji o ryzyku związanym z korzystaniem z solarium (Dz. U. z 2018 r., poz. 275).

Według ewidencji (I kwartał – 428, II kwartał – 423 solaria, III kwartał – 415, IV kwartał – 412) solariów, skontrolowano 311 zakładów, przeprowadzając 324 kontrole. W ich wyniku w 5 skontrolowanych obiektach stwierdzono naruszenie wymogów ustawy z dnia 15 września 2017 r. o ochronie zdrowia przed następstwami korzystania z solarium (Dz. U. z 2017 r., poz. 2111), które skutkowało nałożeniem kar pieniężnych w wysokości 5000 zł. Ponadto, podczas

przeprowadzonych kontroli sanitarnych, stwierdzono nieprawidłowości natury higieniczno-sanitarnej (m.in. niewłaściwy stan sanitarny ścian, sufitów oraz podłóg w pomieszczeniach solarium, niewłaściwy stan sanitarny oraz techniczny kabin solaryjnych i innego wyposażenia zakładu, brudne wyposażenie zakładu, brak podajników na ręczniki jednorazowego użycia oraz na papier toaletowy, brak kratki wentylacyjnej, brak apteczki pierwszej pomocy, brak ciepłej wody przy umywalce lub zlewie, brak odzieży ochronnej pracowników). Wydane zostały doraźne zalecenia, bądź decyzje administracyjne, w sumie wydano 11 decyzji nakazujących usunięcie stwierdzonych uchybień. Nałożono również 6 mandatów karnych w wysokości 1 200 zł.

Wykres 13. Porównanie liczby solariów będących w ewidencji do liczby solariów skontrolowanych w każdym kwartale roku 2019.

W ubiegłym roku, organy PIS województwa śląskiego bieżącym nadzorem sanitarnym objęły łącznie 17 632 obiekty użyteczności publicznej, tj.: domy pomocy społecznej, jednostki organizacyjne pomocy społecznej oraz inne placówki zapewniające całodobową opiekę, obiekty hotelarskie i inne obiekty świadczące usługi hotelarskie, zakłady fryzjerskie, kosmetyczne, tatuażu, odnowy biologicznej, noclegownie i domy dla bezdomnych, ustępy publiczne, pływalnie, cmentarze, domy przedpogrzebowe, dworce i stacje kolejowe, port lotniczy, tereny rekreacyjne. Ponadto kontrolowano nieobjęte ewidencją, środki transportu (autobusy, kolej, tramwaje, samoloty, samochody do przewozu chorych, bielizny, zwłok i szczątków ludzkich i inne).

Dla wszystkich ww. obiektów, w wyniku przeprowadzonych 9 121 kontroli sanitarnych wydano łącznie 373 decyzje administracyjne, w tym 8 unieruchamiających obiekty oraz nałożono 124 mandaty karne, na łączną kwotę 25 600 zł. Najwięcej decyzji (96) oraz mandatów karnych (74) wydano w grupie zakładów fryzjerskich, kosmetycznych, tatuażu, odnowy biologicznej oraz świadczących więcej niż jedną usługę. Podobnie jak w latach ubiegłych, Śląski Państwowy Wojewódzki Inspektor Sanitarny oraz Państwowi Powiatowi Inspektorzy Sanitarni województwa śląskiego nie stwierdzili występowania poważniejszych zagrożeń sanitarno-epidemiologicznych dla osób korzystających z urządzeń oraz obiektów użyteczności publicznej.

W 2019 roku do państwowych powiatowych inspektorów sanitarnych województwa śląskiego wpłynęły łącznie 962 interwencje, z czego w przypadku 191 interwencji stwierdzono,

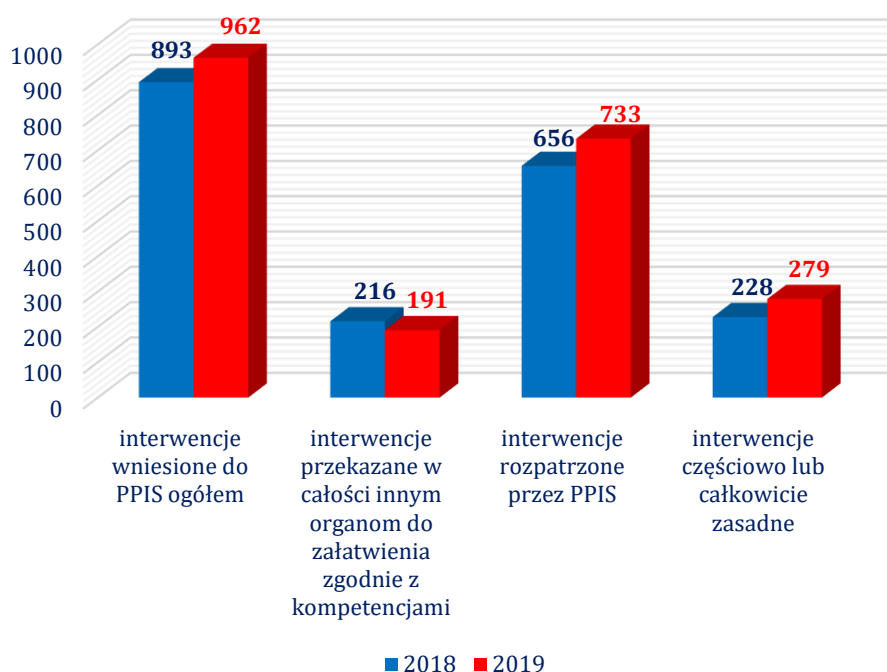

iż dotyczą one spraw pozostających poza kompetencjami organów PIS i w całości lub w części przekazano je do załatwienia innym organom lub urządzeniom właściwym rzeczowo i terenowo, takim jak: Śląski Wojewódzki Inspektor Ochrony Środowiska, powiatowi inspektorzy nadzoru budowlanego, powiatowi lekarze weterynarii, prezydenci miast, wójtowie i burmistrzowie, straż miejska, organy pomocy społecznej. 38 interwencji zostało wycofanych przez wnoszących lub pozostawiono bez rozpatrzenia, ze względu na niezuzpełnienie braków formalnych przez wnoszących.

W zależności od dokonanej oceny, PPIS interwencje przekazywali do załatwienia bezpośrednio - bez wstępnego rozpoznania (154 wnioski) oraz po dokonaniu wstępnego rozpoznania (37 wniosków), w tym po przeprowadzeniu kontroli sanitarnej (łącznie przeprowadzono w związku z tym 27 kontroli).

W związku z 733 interwencjami rozpatrywanymi w zakresie własnych kompetencji upoważnieni przedstawiciele PPIS ogółem przeprowadzili 629 sanitarnych kontroli interwencyjnych.

W wyniku przeprowadzonych działań, wydano 49 decyzji administracyjnych nakazujących usunięcie stwierdzonych podczas kontroli uchybień oraz nałożono 53 mandaty na łączną kwotę 11 050 zł (w 2018 r. wydano 40 decyzji oraz nałożono 47 mandatów karnych na łączną kwotę 11 300 zł.).

Wykres 14. Porównanie liczby interwencji zasadnych, ilości interwencji rozpatrzonych przez PPIS woj. śląskiego oraz ilości interwencji przekazanych innym organom do rozpatrzenia, w latach 2018 i 2019.

W ramach nadzoru sanitarnego w zakresie higieny komunalnej i środowiska, w roku 2019 organy Państwowej Inspekcji Sanitarnej województwa śląskiego rozpatrywały zarówno interwencje wnoszone przez mieszkańców, jak też przekazywane przez organy administracji publicznej, samorządowej itp.

W okresie objętym sprawozdaniem 93 interwencje ŚPWIS - jako organ II instancji Państwowej Inspekcji Sanitarnej - przekazał do rozpatrzenia zgodnie z posiadanymi kompetencjami:

- 75 właściwym instancyjnie i miejscowo państwowym powiatowym inspektorom sanitarnym,
- 14 do Śląskiego Wojewódzkiego Inspektora Ochrony Środowiska,
- do właściwego miejscowo Powiatowego Inspektoratu Nadzoru Budowlanego,
- do właściwych miejscowo i rzeczowo prezydentów lub burmistrzów miast.

Ze względu na nie uzupełnienie braków formalnych 2 interwencje pozostawiono bez rozpatrzenia.

W zakresie higieny komunalnej i środowiska ŚPWIS rozpatrzył 2 interwencje dotyczących obiektów będących pod jego nadzorem, z których 1 uznał za zasadną.

Poza działaniami wyżej opisanymi, podobnie jak w latach ubiegłych w obiektach użyteczności publicznej sprawdzano realizację obowiązków wynikających z art. 5 ust. 1a ustawy z dnia 9 listopada 1995 r. o ochronie zdrowia przed następstwami używania tytoniu i wyrobów tytoniowych (Dz. U. z 2019 r., poz. 2182). W zdecydowanej większości skontrolowanych obiektów stwierdzono, iż w miejscach widocznych (głównych wejściach do obiektów, poczekalniach, rejestracjach, pokojach hotelowych) znajdowały się stosowne oznaczenia słowne i graficzne informujące o zakazie palenia wyrobów tytoniowych oraz papierosów elektronicznych.

W ramach prowadzonego nadzoru bieżącego, organy PIS województwa śląskiego oceniły podmioty działalności leczniczej pod kątem oceny bieżącego stanu sanitarnego (w tym technicznego), gospodarki odpadami medycznymi, postępowania z bielizną brudną i czystą oraz postępowania ze zwłokami osób zmarłych w szpitalu. Łącznie spośród 3 405 zewidencjonowanych podmiotów leczniczych (wg stanu na 31.12.2019 r.) udzielających stacjonarnych, całodobowych i ambulatoryjnych świadczeń zdrowotnych, skontrolowano 2 124 obiekty, przeprowadzono 4 456 kontroli sanitarnych, wydano 412 decyzji administracyjnych oraz nałożono 68 mandatów karnych na łączną kwotę 17 150 zł.

OCENA OBIEKTÓW NAUCZANIA I WYCHOWANIA DZIECI I MŁODZIEŻY

W roku 2019 na terenie województwa śląskiego w ewidencji znajdowało się 8 185 zakładów dla dzieci i młodzieży, z czego 4 956 stanowiły placówki stałe natomiast 3 229 to placówki sezonowe.

Stale obiekty nauczania i wychowania objęte nadzorem	Liczba obiektów
Żłobki	422
Przedszkola	1 483
Szkoły podstawowe	962
Gimnazja	5
Licea Ogólnokształcące	144
Ponadgimnazjalne szkoły zawodowe	23
Szkoły Specjalne	33
Szkoły Policealne	81
Zespoły Szkół	652
Placówki kształcenia ustawicznego	42

Szkoły Wyższe Publiczne	22
Szkoły Wyższe Niepubliczne	27
Placówki z pobytem całodobowym	203
Placówki wsparcia dziennego	271
Placówki wychowania pozaszkolnego	491
Placówki rekreacyjne	76

Tabela 7. Placówki stałe objęte nadzorem sanitarnym przez pion higieny dzieci i młodzieży.

Przeprowadzono łącznie 5 011 kontroli sanitarnych w placówkach, w tym:

- 4 228 w placówkach szkolno-wychowawczych,
- 783 w placówkach sezonowych.

Placówki objęte stałym nadzorem to przede wszystkim szkoły wszystkich typów i stopni, w tym szkoły wyższe, a także żłobki, przedszkola, placówki pracy pozaszkolnej, domy dziecka, warsztaty szkolne i inne zakłady. Wszystkie stałe obiekty nadzorowane przez pracowników pionu higieny dzieci i młodzieży przedstawiono w tabeli nr 7.

Bieżący nadzór nad placówkami oświatowo-wychowawczymi prowadzony był ze zwróceniem szczególnej uwagi na sposób zapewnienia higienicznych warunków do nauki i wypoczynku oraz bezpieczeństwa przebywania na ich terenie.

Przedmiotem czynności kontrolnych prowadzonych w placówkach nauczania i wychowania był:

- nadzór nad warunkami do prowadzenia zajęć wychowania fizycznego w szkołach, nad stanem technicznym boisk szkolnych oraz placów zabaw w przedszkolach;
- ocena warunków do utrzymania higieny osobistej przez dzieci i młodzież;
- nadzór nad przechowywaniem i stosowaniem niebezpiecznych substancji chemicznych i ich mieszanin w placówkach;
- ocena dostosowania mebli edukacyjnych do zasad ergonomii;
- ocena sytuacji w zakresie posiadania przez placówki certyfikatów zgodności z Polską Normą na meble edukacyjne i sprzęt sportowy;
- ocena procesu nauczania-uczenia się w szkołach podstawowych;
- ocena organizacji i przebiegu akcji wypoczynku zimowego i letniego dzieci i młodzieży.

Żłobki i kluby dziecięce

Na terenie województwa śląskiego funkcjonowały 422 żłobki i kluby dziecięce, z których 369 skontrolowano, tj. 93%, gdzie zapewniono opiekę dla 12 958 dzieci. Wszystkie skontrolowane placówki funkcjonowały w budynkach przystosowanych do tego celu, budynki utrzymane były w dobrym stanie technicznym. W 99% skontrolowanych żłobków i klubów dziecięcych warunki do utrzymania higieny oceniono jako prawidłowe, wszystkie placówki posiadały dostęp do bieżącej ciepłej wody, oraz były wyposażone w środki higieny osobistej. Jedynie w 3 przypadkach stwierdzono zły stan czystości i porządku, co skutkowało nałożeniem 3 mandatów karnych na łączną wartość 900 zł.

W 2019 roku rozpatrzono 91 wniosków o wydanie opinii sanitarnych, wszystkie wnioski rozpatrzono, 100% wnioskujących spełniało wymogi pozwalające na wydanie pozytywnej opinii sanitarnej potwierdzającej zapewnienie bezpiecznych i higienicznych warunków pobytu dzieci w placówce.

Przedszkola

W roku sprawozdawczym skontrolowano 1 027 z 1 483 placówek przedszkolnych funkcjonujących na terenie województwa śląskiego (tj. 69%).

W budynku nieprzystosowanym do tego celu funkcjonowała 1 placówka, w złym stanie technicznym było 10 placówek, w 4 placówkach stwierdzono brak bieżącej czystości i porządku. W porównaniu z rokiem ubiegłym gdzie odsetek budynków znajdujących się w niewłaściwym stanie wynosił 1,5% nastąpiła poprawa, gdyż w 2019 roku tylko 1% placówek nie spełniał wszystkich warunków sanitarno-higieniczno-technicznych. Właściwe warunki do utrzymania higieny osobistej zapewniono dzieciom w 83% skontrolowanych placówek przedszkolnych. Pomieszczenia sanitarne wyposażone w środki higieny osobistej (mydło, papier, ręczniki bądź suszarki do rąk), dostęp do bieżącej ciepłej i zimnej wody przy wszystkich umywalkach, oraz właściwy stan techniczny urządzeń sanitarnych.

W 6 przedszkolach stwierdzono niezachowanie standardów dostępności do urządzeń sanitarnych. W ramach sprawowanego nadzoru sanitarnego w 2019 roku dokonano oceny dostosowania mebli przedszkolnych do wzrostu dzieci w wybranych placówkach przedszkolnych. Pomiar przeprowadzono w 137 przedszkolach (w 449 oddziałach), gdzie zmierzono 7 249 stanowisk pracy dziecka, z których 691 tj. 9,5% było zestawionych z mebli niedostosowanych do wzrostu korzystających z nich dzieci. W większości placówek meble oznakowane były kolorami lub numerami, zgodnie z obowiązującymi normami w tym zakresie. Wyniki badań dostosowania mebli do wzrostu dzieci w przedszkolach na przestrzeni lat 2018-2019 pozwalają zaobserwować większą liczbę błędów we właściwym doborze stanowisk pracy przedszkolaka do indywidualnych potrzeb użytkownika. Wyniki pomiarów z 2018 roku przeprowadzonych w 168 przedszkolach, gdzie zmierzono 8 691 stanowisk, wykazały że 293 stanowiska nie spełniały norm tzn., że 3% przedszkolaków korzystało z mebli niedostosowanych do ich wzrostu, wyniki z 2019 roku w tym zakresie wskazują, że aż 9,5% przedszkolaków korzysta z wadliwie dobranych zestawów mebli. Prawidłowe dostosowanie mebli do wzrostu dzieci stanowi nadal problem. Placówki, w których stwierdzono nieprawidłowości zobowiązano do dostosowania mebli przedszkolnych do wymagań ergonomii. Jednocześnie skontrolowano sytuację w zakresie posiadania przez placówki certyfikatów zgodności z Polską Normą na meble edukacyjne zakupione po 1997 roku.

Na 1 027 skontrolowanych przedszkoli w 793 z nich (tj. 77%) odsetek mebli z certyfikatami wyniósł 100%, powyżej 50% mebli certyfikowanych stwierdzono w 203 placówkach (tj. 20%), w 2% skontrolowanych przedszkoli stwierdzono, iż wyposażenie posiadające certyfikaty stanowi tylko 25% mebli. Kontrole przeprowadzone w ramach nadzoru nad warunkami sanitarno-higienicznymi dla dzieci 6-letnich w tzw. oddziałach „zerowych” w placówkach oświatowych pozwoliły na ocenę 1 201 oddziałów w tym zakresie. W przedszkolach funkcjonowało 948 oddziałów natomiast 253 oddziały działały w strukturach szkół podstawowych. Właściwą infrastrukturę i wyposażanie pomieszczeń przeznaczonych do użytkowania przez dzieci z oddziałów zerowych zapewniono w 1 144 skontrolowanych placówkach. W około 8% placówek posiadających oddziały zerowe stwierdzono brak odpowiedniej infrastruktury, najczęściej były to zbyt mała powierzchnia sal, w placówkach szkolnych brak możliwości wydzielenia ciągów komunikacyjnych, tak aby nie krzyżowały się z drogami komunikacyjnymi dla uczniów starszych oraz brak wydzielonego placu rekreacyjnego dla dzieci młodszych.

Szkoły

W roku 2019 skontrolowano 1 171 placówek, spośród 1 900 znajdujących się pod nadzorem. Wszystkie szkoły funkcjonowały w budynkach do tego przystosowanych. W złym stanie technicznym były 54 placówki (w 2018 r. 50 placówek), brak bieżącej czystości i porządku stwierdzono w 15 szkołach (w 2018 r. w 13 szkołach), natomiast jednocześnie występujący brak czystości oraz zły stan techniczny stwierdzono w 1 obiekcie (w 2018 roku w 14 obiektach).

Niespełnienie standardów dostępności do urządzeń sanitarnych z powodu nadmiernej liczby uczniów przypadających na jedno oczko ustępowe bądź umywalkę stwierdzono w 7 szkołach (w 2018 r. w 6 szkołach).

W zdecydowanej większości skontrolowanych placówek (97%) zapewnione były prawidłowe warunki do utrzymania higieny osobistej uczniów tj. ciepła bieżąca woda, mydło w płynie w dozownikach, ręczniki papierowe bądź suszarki elektryczne oraz papier toaletowy. Jednak w dalszym ciągu w części placówek objętych kontrolą w 2019 roku stwierdzono niewłaściwe warunki do utrzymania higieny osobistej. Niewłaściwy stan techniczny oraz stan sanitarno-higieniczny pomieszczeń i armatury sanitarnej stwierdzono w 32 placówkach szkolnych (tj. 3 %).

Spośród 1 171 ogółem skontrolowanych szkół 5 nie zapewniło uczniom dostępu do bieżącej ciepłej wody (w roku 2018 brak dostępu do ciepłej wody stwierdzono w 9 placówkach szkolnych).

W roku 2019 spośród skontrolowanych szkół 396 posiadało substancje chemiczne i ich mieszaniny. Nie stwierdzono nieprawidłowości w zakresie przechowywania oraz oznakowania niebezpiecznych substancji chemicznych i ich mieszanin. We wszystkich kontrolowanych szkołach substancje chemiczne i ich mieszaniny były oznakowane w sposób widoczny, umożliwiając ich identyfikację, oraz posiadały wymagane karty charakterystyk.

W wyniku systematycznych działań poprawie uległa sytuacja w zakresie gospodarki tymi substancjami. Zdecydowanie też zmniejszyła się ilość posiadanych przez szkoły substancji chemicznych, co wynikało przede wszystkim z braku środków finansowych w budżetach placówek na zakup zestawów i ewentualną utylizację preparatów przeterminowanych. Problemy z prawidłową gospodarką odczynnikami w latach ubiegłych spowodowały rezygnację dyrektorów placówek z posiadania substancji i preparatów chemicznych w pracowniach szkolnych na rzecz form wizualnych (programy multimedialne). W trakcie kontroli bloków sportowych szczególną uwagę zwrócono na problem niewykorzystywania umywalni i natrysków po planowych zajęciach wychowania fizycznego. Mimo, iż warunki do utrzymania higieny osobistej z roku na rok są coraz lepsze, dzieci i młodzież szkolna nadal nie korzystają z nich systematycznie.

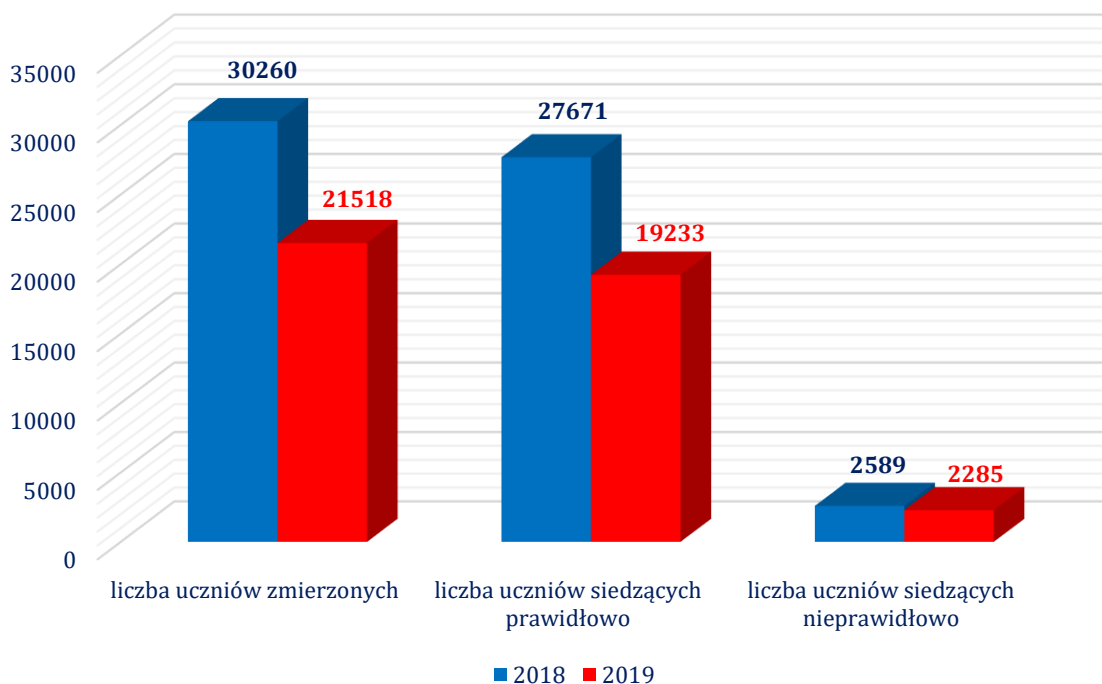
Podczas sprawowanego nadzoru sanitarnego stwierdzono, iż w 199 placówkach uczniowie nie wykorzystywali urządzeń natryskowych w ogóle, a w 239 przypadkach natryski używane były tylko po dodatkowych zajęciach sportowych.

Z roku na rok na terenie województwa śląskiego zwiększa się baza sportowa w szkołach. Regularnie do użytku oddaje się nowoczesne hale sportowe z zapleczem sanitarnym oraz urządzenia kultury fizycznej i boiska wielofunkcyjne.

Ponadto placówki oświatowe udostępniają swoim uczniom zaplecze do zajęć sportowych do wykorzystania poza lekcjami wychowania fizycznego. W 53 szkołach młodzież mogła korzystać z sali gimnastycznej, w 74 udostępniano halę sportową. Z basenu poza lekcjami korzystali w 327, a z siłowni lub klubu fitness 26 placówek, z boisk sportowych w 66 szkołach.

Ergonomia w szkole

Wzorem lat ubiegłych w roku 2019 dokonano oceny dostosowania mebli do wzrostu uczniów. Skontrolowano w sumie 321 szkół (1 323 oddziały), gdzie zmierzono 21 518 uczniów, z których 2 285 tj. 10,5% korzystało z niedostosowanych do ich wzrostu stanowisk pracy. W roku 2018 odsetek nieprawidłowo dobranych stanowisk pracy ucznia wynosił 8,5%.

Wykres 15. Wyniki badań dostosowania mebli szkolnych do wzrostu uczniów w latach 2018-2019.

Podczas oceny mebli w placówkach oświatowych zwracano uwagę na dostosowanie parametrów funkcjonalnych mebli do wzrostu dzieci i uczniów, oznakowanie mebli, odpowiednie zestawienie mebli i ich stan techniczny oraz posiadanie przez nie certyfikatu.

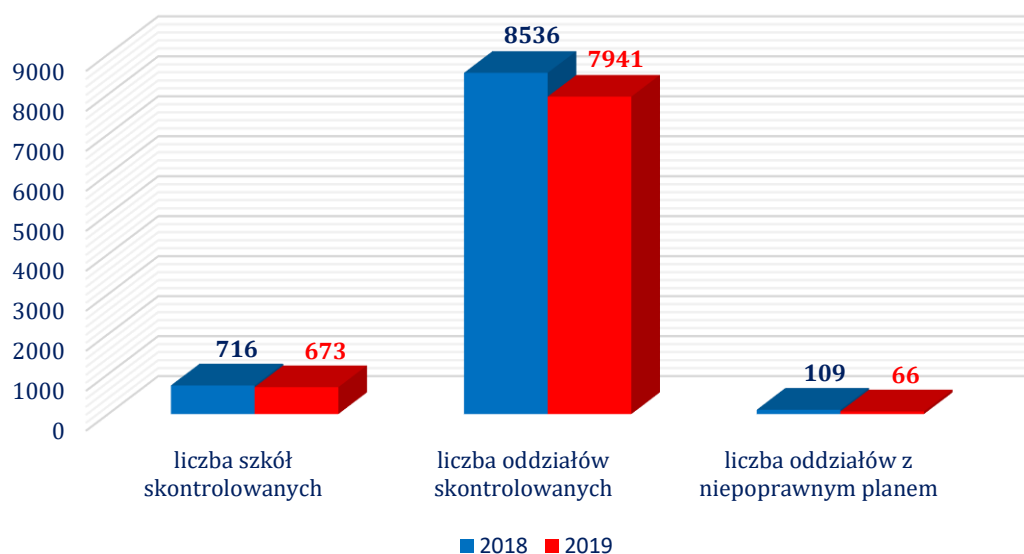
Z przeprowadzonych analiz wynika, że w większości klas I–III szkół podstawowych na wyposażeniu znajdowały się nowo zakupione stoły i krzesła w różnych rozmiarach, z których część posiadało możliwość regulacji wysokości. Dyrektorzy coraz większą uwagę przywiązują do prawidłowych stanowisk pracy swoich uczniów, w tym celu nauczyciele dokonują pomiarów wysokości stołów krzeseł i samych uczniów i na tej podstawie organizują ich stanowiska nauki. Odmiennie ma się sytuacja przestrzegania zasad ergonomii na stanowiskach pracy uczniów starszych klas szkół podstawowych. Tutaj najczęściej obowiązuje system klasopracowni, wiąże się z tym przemieszczanie się uczniów z jednych zajęć na kolejne do różnych sal lekcyjnych, skutkiem tego znacznie utrudnione jest dostosowanie stanowiska pracy do wszystkich różnicowanych wzrostem uczniów poszczególnych oddziałów.

Na 1 171 skontrolowanych szkół w 795 szkołach funkcjonujących samodzielnie i w zespołach tj. (68%) odsetek mebli edukacyjnych posiadających certyfikaty zgodności z Polską Normą wyniósł 100%, natomiast powyżej 50% mebli z certyfikatami stwierdzono w 318 szkołach (tj. 27%). Pod względem ilości certyfikowanych urządzeń i sprzętu sportowego stwierdzono, że zwiększyła się liczba szkół z wyposażeniem sportowym posiadającym wszystkie

wymagane certyfikaty, ma to miejsce w placówkach z modernizowanymi boiskami sportowymi i urządzanymi na ich terenie boiskami wielofunkcyjnymi, pozwalającymi na prowadzenie bardziej zróżnicowanej formy zajęć.

Higiena pracy umysłowej ucznia

Jednym z zadań w ramach nadzoru nad warunkami higieny procesów nauczania i wychowania jest ocena tygodniowych rozkładów zajęć lekcyjnych. W tym celu brano pod uwagę potrzebę równomiernego rozłożenia zajęć dydaktycznych w poszczególnych dniach tygodnia. Na 7 941 ocenionych rozkładów (z 673 szkół), 66 było niezgodnych z zasadami, tzn. przekroczono dopuszczalną liczbę godzin oraz nie rozpoczynano zajęć o stałej porze.

Wykres 16. Higieniczna ocena rozkładów zajęć lekcyjnych.

Nieprawidłowości stwierdzone podczas przeprowadzonych czynności kontrolnych dotyczyły najczęściej: przekroczenia dopuszczalnej maksymalnej liczby godzin, zdwojenia godzin danego przedmiotu więcej niż 1 raz w tygodniu, nieuwzględnienia w każdym dniu zajęć z elementami ruchu, przerw międzylekcyjnych 5-minutowych.

Wynikały one z powodu realizacji rozszerzonych treści programowych, ograniczonej dyspozycyjności nauczycieli zatrudnionych w niepełnym wymiarze czasu pracy, łączenia przez nauczycieli etatu w różnych szkołach, a także uwzględniania próśb rodziców obawiających się o bezpieczeństwo dzieci powracających ze szkoły w godzinach popołudniowych.

Profilaktyczna opieka zdrowotna w szkołach

Analogicznie do lat ubiegłych w roku 2019 pracownicy Państwowej Inspekcji Sanitarnej dokonali oceny warunków sprawowania opieki zdrowotnej nad uczniami w szkołach różnego typu. Na 1 171 skontrolowanych szkół 994 szkół posiadało gabinety profilaktyki zdrowotnej i pomocy przedlekarskiej do własnej dyspozycji lub wspólnie z inną szkołą w tym samym obiekcie. W pozostałych placówkach profilaktyczną opiekę zdrowotną zapewniono w pomieszczeniach zastępczych szkoły lub poza jej terenem.

Podczas kontroli w gabinetach profilaktyki zdrowotnej i pomocy przedlekarskiej zwrócono szczególną uwagę na to, czy gabinet spełniał wymogi dotyczące: wymaganej powierzchni, zapewnienia dostępu do ciepłej i zimnej wody oraz mydła w płynie, ręczników papierowych i środków do dezynfekcji rąk, zabezpieczenia przed zawilgoceniem ścian przy umywalkach, stosowanych materiałów wykończeniowych ścian i podłóg pomieszczeń (umożliwiających mycie i dezynfekcję powierzchni).

W trakcie sprawowanego nadzoru bieżącego nad gabinetami opieki zdrowotnej stwierdzono, iż tylko 1 gabinet funkcjonował niezgodnie z wymogami technicznymi. Pozostałe 993 skontrolowane gabinety utrzymane były w dobrym stanie sanitarno-technicznym i wyposażone w niezbędny sprzęt medyczny. Nie stwierdzono niewłaściwego stanu sanitarnego w żadnym z kontrolowanych gabinetów.

Wszystkie skontrolowane w 2019 roku gabinety wyposażone były w meble: szafkę na leki i materiał opatrunkowy, kozetkę, parawan i sprzęt oraz pomoce do wykonywania testów przesiewowych: wagę lekarską, tablice do badania ostrości wzroku, aparat do mierzenia ciśnienia, siatki centylowe. Wyposażenie obejmuje także sprzęt oraz instrukcje do udzielania pomocy medycznej.

Podczas przeprowadzanych kontroli dyrektorzy szkół sygnalizowali, że opieka medyczna w placówkach jest niewystarczająca i zgłaszali potrzebę zapewnienia pomocy medycznej przez cały tydzień.

Warunki wypoczynku dzieci i młodzieży

W 2019 r. na obszarze województwa śląskiego zorganizowano ogółem 3 197 turnusów (2 200 w trakcie wypoczynku letniego oraz 997 w trakcie wypoczynku zimowego).

Podczas wypoczynku zimowego i letniego przeprowadzono 783 kontrole, w tym:

- 309 w okresie ferii zimowych,
- 474 w okresie wakacji letnich.

W skontrolowanych placówkach wypoczynku na terenie województwa śląskiego wypoczywało łącznie 33 040 uczestników (21 215 podczas wypoczynku letniego i 11 825 zimowego).

Podczas kontroli szczególną uwagę zwracano na:

- stan sanitarno-techniczny budynków i pomieszczeń,
- liczbę i stan techniczny urządzeń sanitarnych,
- stan sanitarny pomieszczeń przeznaczonych do użytkowania przez uczestników wypoczynku,
- zagęszczenie w pokojach mieszkalnych dzieci i młodzieży oraz wietrzenie tych pomieszczeń.

Pod względem sanitarnym większość placówek sezonowych było dobrze przygotowanych. Uczestnicy wypoczynku mieli zapewnione odpowiednie warunki zakwaterowania i pobytu.

Podczas 13 turnusów nie zapewniono właściwych warunków sanitarno-higienicznych, nałożono 6 mandatów na łączną kwotę 1 150 zł.

Szkoły wyższe

Na terenie województwa śląskiego funkcjonowało 49 uczelni wyższych, w tym 22 publiczne i 27 niepublicznych, zlokalizowanych ogółem w 119 obiektach. W 2019 r. oceniono stan sanitarny 44 obiektów należących do 21 uczelni. Stan techniczny budynków nie budził zastrzeżeń, nie stwierdzono uchybień higieniczno-sanitarnych. Wszystkie placówki posiadały dostęp do bieżącej ciepłej wody w pomieszczeniach sanitarnych oraz wyposażone były w środki higieny osobistej.

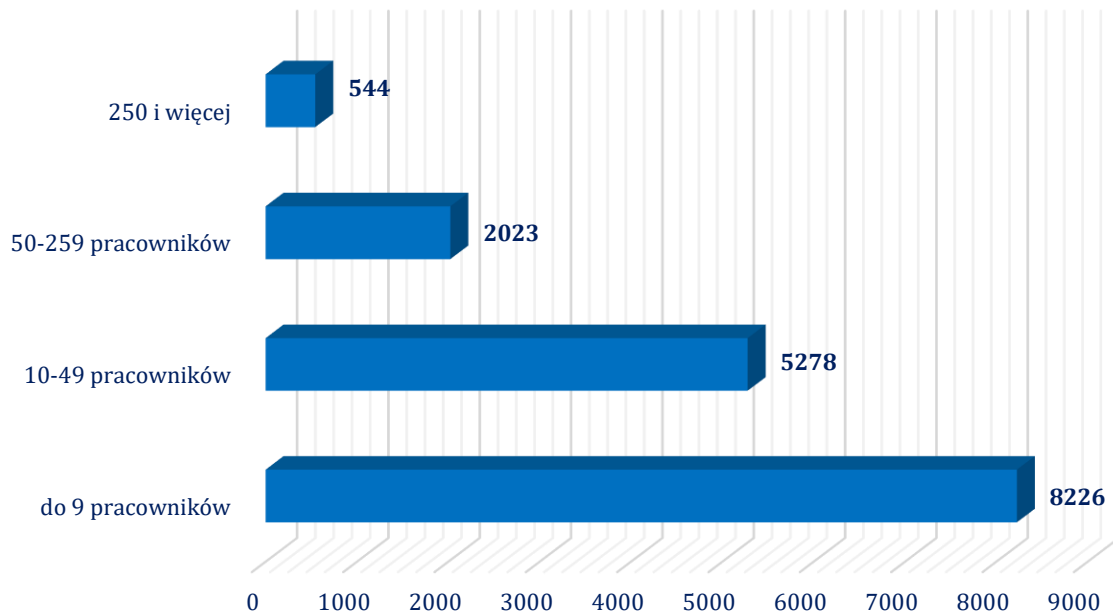
Podsumowanie i wnioski

W roku 2019 przeprowadzono ogółem 5 011 kontroli w placówkach środowiska dziecięco-młodzieżowego. Ponadto zostały wydane 602 decyzje administracyjne, nałożono 19 mandatów karnych na łączną kwotę 4 150 zł. Wyegzekwowano wykonanie 290 decyzji administracyjnych z lat ubiegłych. W skontrolowanych placówkach obserwuje się systematyczną poprawę stanu sanitarnego i technicznego, pomimo wciąż dużych potrzeb remontowych. Problemem pozostaje utrzymanie higieny po zajęciach z wychowania fizycznego. Pomimo zapewnienia coraz to lepszych warunków, dzieci i młodzież szkolna nie korzysta z urządzeń natryskowych po zajęciach z wychowania fizycznego. Aktualne jest także zagadnienie prawidłowego dostosowania mebli szkolnych do wzrostu uczniów. Dobór stanowisk do wzrostu uczniów jest nieraz przypadkowy i nie wpływa korzystnie na kształtowanie prawidłowych postaw i zachowań higienicznych wśród młodzieży, a w konsekwencji prowadzi do zaburzeń statyki ciała. Systematycznie prowadzone kontrole z analizą usadowienia uczniów, oceną umeblowania oraz wskazywanie placówkom nieprawidłowości prowadzą do wzrostu liczby obiektów wyposażonych w nowe, certyfikowane meble. Coraz więcej szkół zachęca uczniów do pozostawienia części podręczników i przyborów szkolnych w klasach lub szafkach szkolnych. Niewątpliwie istnieją też aspekty, które nadal stanowią problem w środowisku szkolnym. Pewne trudności stwarza w dalszym ciągu bieżące zapewnienie uczniom środków higieny osobistej (mydła w płynie i ręczników papierowych oraz papieru toaletowego). Wynika to między innymi z niewłaściwych zachowań uczniów (niszczenie przez nich dozowników, pojemników na papier, a także artykułów higienicznych w pomieszczeniach sanitarnych). W tym celu podejmowane są próby zakupu trwalszego sprzętu i urządzeń

Ścisła współpraca z władzami samorządowymi, przekazywanie w formie wystąpień informacji dotyczących stwierdzonych w trakcie kontroli nieprawidłowości, powoduje, że organy prowadzące znacznie szerzej postrzegają problemy placówek, szybciej podejmują działania mające na celu wyeliminowanie nieprawidłowości, co w konsekwencji prowadzi do poprawy warunków pobytu i pracy w placówkach oświatowych.

OCENA STANU SANITARNEGO W ZAKŁADACH PRACY

W roku 2019 na terenie województwa śląskiego ewidencja obejmowała 16 071 zakładów pracy, zatrudniających 742 735 pracowników.

Wykres 17. Struktura zakładów pracy województwa śląskiego w roku 2019 wg liczby zatrudnionych pracowników.

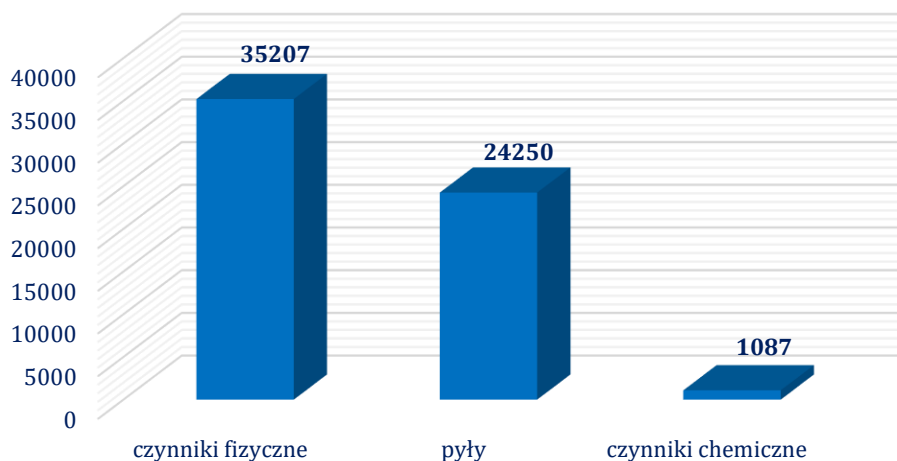
Kontroli warunków higieny pracy poddano 37 06 zakładów pracy, przeprowadzając 4 884 kontrole sanitarne.

Wykres 18. Liczba zakładów pracy w województwie śląskim wg stwierdzonych w roku 2019 nieprawidłowości.

W celu wyeliminowania stwierdzonych w czasie kontroli nieprawidłowości higieniczno-sanitarnych wydanych zostało 1666 decyzji administracyjnych zawierających 7424 zarządzenia.

W 2019 roku stwierdzono przekroczenia najwyższych dopuszczalnych stężeń i natężeń czynników szkodliwych dla zdrowia w 880 zakładach pracy wskazując ekspozycję na jeden lub więcej czynników szkodliwych 45628 pracowników.

Wykres 19. Liczba osób pracujących w warunkach przekroczenia NDS i NDN.

W porównaniu z rokiem ubiegłym liczba pracowników narażonych na ponadnormatywne stężenia i natężenia czynników szkodliwych dla zdrowia występujących w środowisku pracy zwiększyła się o 1,5%.

Poprawę warunków pracy starano się uzyskać poprzez:

- zainstalowanie wentylacji i klimatyzacji na stanowiskach pracy,
- zmiany organizacyjne i rotację pracowników na stanowiskach pracy,
- modernizację istniejących zakładów pracy i uruchamianie nowych zakładów pracy,
- wymianę parku maszynowego oraz wdrażanie nowoczesnych technologii i procesów produkcyjnych,
- egzekwowanie częstotliwości badań i pomiarów czynników szkodliwych dla zdrowia i wdrożenia instrukcji bezpieczeństwa i higieny pracy,
- egzekwowanie utrzymania odpowiedniego stanu sanitarnego pomieszczeń produkcyjnych i pomieszczeń higieniczno-sanitarnych.

W roku 2019 na terenie województwa śląskiego nadzorem bieżącym objętych było 1021 zakładów pracy, w których w środowisku pracy występowały substancje, ich mieszaniny, czynniki lub procesy technologiczne o działaniu rakotwórczym lub mutagennym z czego kontroli poddano 273 zakładów. Narażenie na wyżej wymienione czynniki wystąpiło u 15678 pracowników w tym 4768 kobiet.

W trakcie przeprowadzanych kontroli najczęściej stwierdzano: brak rejestrów prac, których wykonywanie powoduje konieczność pozostawania w kontakcie z substancjami, ich mieszaninami, czynnikami lub procesami technologicznymi o działaniu rakotwórczym lub mutagennym, brak rejestrów pracowników narażonych na działanie substancji, ich mieszanin, czynników lub procesów technologicznych o działaniu rakotwórczym lub mutagennym, brak przekazywania informacji o substancjach, ich mieszaninach, czynnikach lub procesach rakotwórczych lub mutagennych do Śląskiego Państwowego Wojewódzkiego Inspektora

Sanitarnego. W Wojewódzkiej Stacji Sanitarno-Epidemiologicznej w Katowicach w elektronicznej bazie gromadzone są „Informacje o substancjach, preparatach, czynnikach lub procesach technologicznych o działaniu rakotwórczym lub mutagennym”, które są przekazywane do Centralnego Rejestru Danych o narażeniu na substancje chemiczne, ich mieszaniny, czynniki lub procesy technologiczne o działaniu rakotwórczym lub mutagennym prowadzonego w Instytucie Medycyny Pracy w Łodzi.

Z analizy danych wprowadzanych do rejestru wynika, że na terenie województwa śląskiego najczęściej zgłaszane jest narażenie na czynniki takie jak: benzen, tlenek chromu VI, składniki wielopierścieniowych węglowodorów aromatycznych WWA, promieniowanie jonizujące oraz pył drewna twardego. Większość pracodawców zgłaszających narażenie mężczyzn stanowią koksownie, zakłady ogólnobudowlane, stolarnie, kopalnie.

Kobiety najczęściej pracowały w ekspozycji zawodowej na dichromian potasu, chromian potasu, benzen, formaldehyd, tlenek etylenu, akrylamid oraz promieniowanie jonizujące. Najwięcej zgłoszeń narażenia kobiet odnotowano w zakładach należących do sektora służby zdrowia oraz laboratoriach.

Informacje te są podstawą do objęcia właściwą opieką zdrowotną pracowników zawodowo narażonych na czynniki rakotwórcze i podjęcia szeroko rozumianych działań profilaktycznych. O szkodliwości dla zdrowia i negatywnych skutkach zdrowotnych świadczą stwierdzone w województwie śląskim choroby zawodowe wywołane przez ekspozycje zawodową na kancerogeny występujące w środowisku pracy.

Pomimo, iż poprawa warunków środowiska pracy przyczyniła się do obniżenia stężeń i natężeń wielu czynników kancerogennych, szczegółowa analiza narażenia zawodowego pracowników wykazała, iż głównymi czynnikami powodującymi nowotwory w latach 2010-2019 były: azbest, benzen oraz WWA. Wynika to z długiego okresu (20 – 40 lat) jaki upływa od pierwszej ekspozycji na czynnik kancerogeny do rozwoju i ujawnienia się takich chorób, jak pylica azbestowa i nowotwory.

Potwierdziło się to również w roku 2019, kiedy to stwierdzono 2 choroby zawodowe: nowotwory wywołane przez czynniki rakotwórcze przy narażeniu na włókna i pyły zawierające azbest (na stanowiskach pracy: ślusarz maszynowy, monter).

W związku z faktem, iż największe ryzyko wchłaniania włókien azbestowych występuje podczas pracy z minerałami azbestowymi oraz podczas kruszenia i obróbki produktów azbestowo-cementowych nadzorowano również prace związane z usuwaniem azbestu. W tym zakresie przeprowadzono 40 kontroli. W związku ze stwierdzonymi nieprawidłowościami wydano 4 decyzje administracyjne zawierające 10 nakazów.

W ramach nadzoru nad chemikaliami przeprowadzono 2036 kontroli kwestionując między innymi karty charakterystyki dla 262 produktów, w których najczęściej stwierdzano niepełne lub niezgodne z polskimi przepisami informacje dotyczące środków ochrony indywidualnej oraz postępowania z substancją bądź mieszaniną i ich magazynowaniem. Do częstych nieprawidłowości stwierdzanych podczas prowadzonych kontroli należał brak zgodności pomiędzy zapisami poszczególnych punktów karty charakterystyki lub rozbieżności pomiędzy zapisami karty charakterystyki a oznakowaniem opakowania niebezpiecznych substancji i mieszanin. Stosujący substancje i mieszaniny wskazują również na niewłaściwy przepływ informacji w łańcuchu dostaw związany między innymi z opieszałością dystrybutorów w dostarczaniu dokumentów. Nagminnie dostarczane przez nich karty charakterystyki są nieaktualne. Wyeliminowanie nieprawidłowości uzyskano poprzez wydanie 262 decyzji administracyjnych.

W ramach realizacji projektu REF-EN-FORCE 7 dotyczącego egzekwowania obowiązków rejestracyjnych po upływie terminu na rejestrację we współpracy z organami celnymi, włączając w to weryfikację ściśle kontrolowanych warunków mających zastosowanie do substancji zarejestrowanych jako półprodukty oraz weryfikację obowiązków dotyczących polimerów przeprowadzono 20 kontroli podmiotów wprowadzających do obrotu substancje niebezpieczne. W trakcie kontroli nie stwierdzono nieprawidłowości.

Realizacja nadzoru nad wprowadzaniem do obrotu produktów biobójczych spowodowała kontrolę w 185 obiektach. Wydano 15 decyzji administracyjnych dotyczących produktów biobójczych w zakresie braku wymaganego pozwolenia na obrót produktem biobójczym, zawartością w składzie niedozwolonych substancji czynnych, braku wymaganego opakowania, niewłaściwie oznakowanych opakowań.

Na terenie całego województwa w ramach realizacji projektu BPR- EN- FORCE 1 dotyczącego wyrobów poddanych działaniu produktów biobójczych przeprowadzono kontrole w 8 podmiotach wprowadzających przedmiotowe produkty do obrotu.

Przeprowadzone kontrole wykazały, iż 50% producentów nie posiada wiedzy na temat obowiązków ciążących na producentach związanych z prawidłowym oznakowaniem produktów. Wśród najczęstszych uchybień w oznakowaniu wyrobów odnotowano:

- brak oświadczenia, że wyrób zawiera produkt biobójczy;
- brak nazwy substancji czynnej;
- brak instrukcji stosowania.

W związku ze stwierdzonymi nieprawidłowościami podjęto działania administracyjne zmierzające do eliminacji stwierdzonych błędów w oznakowaniu wyrobów, producentów udzielano instruktarzu dotyczącego właściwego oznakowania przedmiotowych produktów oraz procedur związanych z ich wprowadzeniem do obrotu.

W 2019 r. prowadzono kontrole w podmiotach stosujących leki cytostatyczne. Nadzorem bieżącym objętych jest 30 podmiotów stosujących leki cytostatyczne. W roku sprawozdawczym kontroli poddano 28 spośród wyżej wymienionych podmiotów, w których stwierdzono narażenie na stanowiskach lekarz, pielęgniarka, farmaceuta/technik farmacji oraz wszelkich stanowiskach obejmujących czynności wykonywane w ramach utrzymania czystości pomieszczeń, w których stosowane są leki cytostatyczne. Stwierdzono, że na substancje czynne o działaniu rakotwórczym zawarte w lekach cytostatycznych, na przedmiotowych stanowiskach ogółem narażonych jest 1 010 osób. Wśród wszystkich narażonych 860 osób stanowiły kobiety, w tym poniżej 45 roku życia odnotowano 326 osób.

W trakcie czynności kontrolnych stwierdzano nieprawidłowości dotyczące:

- warunków higieniczno-sanitarnych pomieszczeń przygotowania leków cytostatycznych oraz magazynów leków cytostatycznych;
- przekazywania Śląskiemu Państwowemu Wojewódzkiemu Inspektorowi Sanitarnemu „Informacji o substancjach i ich mieszaninach, czynnikach lub procesach technologicznych działaniu rakotwórczym lub mutagennym” – dotyczy substancji chemicznych o działaniu rakotwórczym zawartych w lekach cytostatycznych;
- braku prowadzenia rejestru prac, których wykonywanie powoduje konieczność pozostawania w kontakcie z substancjami chemicznymi o działaniu rakotwórczym lub mutagennym pochodzącymi z przygotowywanych i/lub podawanych leków cytostatycznych);
- braku dokumentu potwierdzającego przeszkolenie pracowników zajmujących się przygotowywaniem i/lub podawaniem leków cytostatycznych;

- braku informowania na bieżąco pracowników zatrudnionych przy przygotowywaniu i/lub podawaniu leków cytostatycznych o narażeniu na substancje chemiczne o działaniu rakotwórczym lub mutagennym, jak również o wymaganiach higienicznych, które powinny być spełnione w celu ograniczenia narażenia, konieczności używania środków ochrony indywidualnej, w tym odzieży ochronnej, o działaniach zapobiegających wypadkom;

W celu usunięcia nieprawidłowości wydano 9 decyzji administracyjnych.

W ewidencji województwa śląskiego znajduje się 4 715 zakładów pracy, w których występują szkodliwe czynniki biologiczne dla zdrowia. W roku 2019 skontrolowano 908 zakładów pracy, w których 53 795 osób narażonych było na szkodliwe czynniki biologiczne w tym: 53 795 pracowników narażonych było na 2 grupę zagrożenia oraz 17395 pracowników narażonych było na 3 grupę zagrożenia. Przeprowadzono 990 kontroli i wydano 76 decyzji administracyjnych. Najczęściej stwierdzone nieprawidłowości dotyczyły: braku oceny ryzyka zawodowego uwzględniającego narażenie na szkodliwe czynniki biologiczne dla zdrowia w środowisku pracy, braku szkoleń w zakresie bhp pracowników zatrudnionych w narażeniu na szkodliwe czynniki biologiczne dla zdrowia, braku rejestru prac i pracowników zatrudnionych w narażeniu na 3 grupę zagrożenia na szkodliwe czynniki biologiczne na zdrowia, braku opracowanych procedur i instrukcji dotyczących narażenia na szkodliwe czynniki biologiczne dla zdrowia w środowisku pracy.

W roku 2019 w województwie śląskim stwierdzono 282 przypadki chorób zawodowych, to jest aż o 94 przypadki mniej niż w roku poprzednim.

Analiza zapadalności na choroby zawodowe przedstawiona została w tabeli nr 8.

Jednostka chorobowa	2015	2016	2017	2018	2019
Zatrucie ostre i przewlekłe	0	5	0	1	0
Gorączka metaliczna	0	0	0	0	0
Pylica płuc	265	440	203	201	189
Choroby opłucnej lub osierdzia wywołane pyłem azbestowym	2	2	4	2	1
Przewlekłe obturacyjne zapalenie oskrzeli	3	1	18	2	0
Astma oskrzelowa	3	4	5	2	1
Zewnątrzpoходne alergiczne zapalenie pęcherzyków płucnych	0	3	3	0	1
Choroby płuc wywołane pyłem metali twardych	0	1	0	0	0
Alergiczny nieżyt nosa	8	4	1	1	1
Przedziurawienie przegrody nosa wywołane substancjami o działaniu żrącym lub drażniącym	1	0	0	0	0
Przewlekłe choroby narządu głosu spowodowane nadmiernym wysiłkiem głosowym, trwającym co najmniej 15 lat	18	22	19	28	21
Nowotwory złośliwe powstałe w następstwie działania czynników występujących w środowisku pracy, uznanych za rakotwórcze u ludzi	8	9	6	10	2
Choroby skóry	6	3	6	4	3
Przewlekłe choroby narządu ruchu wywołane sposobem wykonywania pracy	17	26	24	21	11
Przewlekłe choroby układu nerwowego wywołane sposobem wykonywania pracy	31	39	37	50	21
Obustronny trwały odbiorczy ubytek słuchu	26	32	32	23	11
Zespół wibracyjny	6	7	5	2	1
Choroby układu wzrokowego wywołane czynnikami fizycznymi, chemicznymi lub biologicznymi	0	1	0	0	1
Choroby zakaźne lub pasożytnicze albo ich następstwa	33	17	22	29	17
Choroby wywołane działaniem promieniowania jonizującego	0	0	0	0	1
Ogółem:	650	427	368	376	282

Tabela 8. Analiza zapadalności na choroby zawodowe w latach 2015-2019.

W ostatnich latach zaobserwowano przede wszystkim wyraźny spadek stwierdzanych pylic płuc. Należy jednak zwrócić uwagę, iż dane statyczne nie zawsze odzwierciedlają rzeczywistą sytuację epidemiologiczną. Niedośzacowanie takie może wynikać z faktu, iż proces rozwoju zmian chorobowych w przypadku pylicy jest powolny, a brak udokumentowanych objawów chorobowych nie wyklucza, iż z upływem czasu choroba ta może się ujawnić i rozwinąć pomimo wcześniejszego zakończenia pracy w warunkach narażenia. Znaczący spadek zachorowań jest z całą pewnością efektem szeroko prowadzonej kilkunastoletniej profilaktyki. Należy zwrócić uwagę iż, w zapobieganiu skutkom zdrowotnym szkodliwości zawodowych bierze udział zarówno pracodawca jak pracownik.

Nie ulega żadnej wątpliwości, że najistotniejsze znaczenie w zapobieganiu chorobom zawodowym ma zespół działań i środków zmierzających do zapewnienia pracownikowi bezpiecznych i higienicznych warunków pracy poprzez coraz doskonalsze metody zraszania, ograniczające ilość pyłu, a także bardziej skuteczne środki ochrony pracowników w szczególności maski, a także poprzez uświadomienie pracownika o istniejących zagrożeniach, kontrolę stanu jego zdrowia oraz działania zapobiegające rozwojowi choroby. W procesie tym nie można pominąć roli pracownika, który przez odpowiednie zachowanie w miejscu pracy, a w szczególności przez przestrzeganie zasad bezpieczeństwa i higieny pracy oraz prowadzenie higienicznego życia może ograniczyć skutki narażenia zawodowego, co z całą pewnością minimalizuje ryzyko wystąpienia chorób zawodowych.

W roku 2019 nastąpiła likwidacja Poradni Chorób Zawodowych Instytutu Medycyny Pracy i Zdrowia Środowiskowego w Sosnowcu. Zaistniała sytuacja powoduje, że jedyną placówką II stopnia orzekająca w sprawie chorób zawodowych w Polsce jest Instytut Medycyny Pracy w Łodzi. Fakt, ten spowodował iż znacząco wydłużył się termin oczekiwania na badanie i wydanie orzeczenia w sprawie chorób zawodowych.

Nadzór nad środkami zastępczymi

Nasilenie problemu dotyczącego tzw. wprowadzania do obrotu „dopalaczy” w ostatnich latach spowodowało intensyfikację działań Państwowej Inspekcji Sanitarnej. W porównaniu z poprzednimi latami w roku 2019 zaobserwowano znaczny spadek aktywności podmiotów wprowadzających do obrotu środki zastępcze. Pomimo, iż liczba zatruć spadła w porównaniu do roku poprzedniego nadal jest bardzo wysoka. Wynika to z rzetelnego zgłaszania podejrzeń zatruć tzw. dopalaczami przez placówki lecznicze z terenu woj. śląskiego. W 2019 r. przeprowadzono łącznie 3 kontrole i wizytacje dotyczące podejrzenia wprowadzania do obrotu środków zastępczych - w 2 klubach nocnych i w 1 sklepie z e-papierosami. Podczas kontroli nie stwierdzono wprowadzania do obrotu środków zastępczych. W związku z przekazanymi przez Urząd Celny przesyłkami zabezpieczono 4 opakowania przebadanych produktów.

W 2019 r. wydano 17 decyzji w w/w zakresie, od których wniesiono 1 odwołanie. Wszystkie decyzje dotyczyły osób prywatnych, które udostępniały lub udzielały środki zastępcze.

Po potwierdzeniu wprowadzenia do obrotu środków zastępczych wymierzono stronom postępowania 3 kary pieniężne na kwotę 60 000,00 zł.

Rok	Liczba kontroli	Liczba pobranych próbek do badań	Liczba zabezpieczonych produktów	Liczba nałożonych kar finansowych	Kwota nałożonych kar pieniężnych za wprowadzanie do obrotu środków zastępczych (w zł)
2013	74	177	2827	43	2 710 000
2014	68	247	2188	41	1 550 000
2015	390	427	7756	100	4 790 000
2016	119	185	7145	60	1 837 000
2017	75	404	9859	72	1 775 000
2018	10	232	680	24	570 000
2019	3	0	0	3	60 000

Tabela 9. Działania Państwowej Inspekcji Sanitarnej w ramach nadzoru nad środkami zastępczymi w latach 2013-2019.

HIGIENA RADIACYJNA

Ochrona przed promieniowaniem jonizującym

Śląski Państwowy Wojewódzki Inspektor Sanitarny sprawuje nadzór nad przestrzeganiem warunków bezpieczeństwa jądrowego i ochrony radiologicznej na terenie województwa śląskiego w zakresie wynikającym z zapisów ustawy Prawo atomowe, tj. w szczególności nad uruchamianiem i stosowaniem aparatów rentgenowskich do celów rentgenodiagnostyki, radiologii zabiegowej, radioterapii powierzchniowej lub radioterapii schorzeń nienowotworowych oraz uruchamianiem medycznych pracowni rentgenowskich.

Do działań prowadzonych w ramach nadzoru zapobiegawczego należy, między innymi, wydawanie nowych decyzji zezwalających na podstawie wniosku złożonego przez Stronę. Jednym z elementów dokumentacji wymaganej przy uruchamianiu nowego aparatu rentgenowskiego jest dokumentacja projektowa pracowni rentgenowskiej wraz z projektem i opisem osłon stałych oraz wentylacji, opiniowana i zatwierdzana w Oddziale Higieny Radiacyjnej. W omawianym okresie sprawozdawczym do Oddziału dostarczono 235 wniosków o zaopiniowanie projektu osłon stałych, spośród których, jak co roku, największy odsetek stanowiły gabinety i pracownie stomatologiczne wyposażone w stomatologiczne aparaty rentgenowskie do zdjęć wewnątrzustnych, pantomograficznych czy tomografy komputerowe – było ich aż 177. W celu potwierdzenia spełnienia wymaganych warunków ochrony radiologicznej wykonywane są również pomiary dozymetryczne wokół zainstalowanego urządzenia rentgenowskiego oraz we wszystkich pomieszczeniach bezpośrednio sąsiadujących z gabinetem rtg. Takie pomiary wykonuje, między innymi, Oddział Badań Higieny Radiacyjnej Wojewódzkiej Stacji Sanitarно-Epidemiologicznej w Katowicach; w 2019 r. wykonano 170 takich pomiarów.

Wydanie zezwolenia następuje po stwierdzeniu, że wymagane przepisami prawa warunki wykonywania działalności związanej z narażeniem na promieniowanie jonizujące

zostały spełnione. W tym celu upoważnieni pracownicy Oddziału Higieny Radiacyjnej w ramach sanitarnego nadzoru zapobiegawczego przeprowadzają w jednostce kontrolę, podczas której sprawdzane jest usytuowanie aparatu rtg, oznaczenie elementów urządzenia oraz przeprowadzana jest weryfikacja dostarczonych dokumentów i wyników pomiarów ze stanem faktycznym. W omawianym okresie sprawozdawczym do Oddziału złożone zostały 273 wnioski, na podstawie których wydano 274 decyzje zezwalające na uruchomienie pracowni rentgenowskich oraz 350 decyzji zezwalających na uruchomienie i stosowanie aparatów rtg następujących typów: 133 stomatologiczne aparaty rtg do zdjęć punktowych, 89 stomatologicznych aparatów pantomograficznych, 53 diagnostyczne aparaty rtg do zdjęć, 2 aparaty do zdjęć i prześwietleń, 43 aparaty stosowane do prześwietleń, w tym do radiologii zabiegowej i radiologii zabiegowej naczyniowej, a także 10 mammografów, 15 tomografów komputerowych i 5 densytometrów.

Z roku na rok obserwuje się wzrost liczby wniosków o wydanie nowych decyzji zezwalających. Także istniejące pracownie rentgenowskie są modernizowane poprzez wymianę lub doposażenie w nowoczesny sprzęt diagnostyczny. Świadczy to o dynamicznym rozwoju dziedziny diagnostyki z wykorzystaniem promieniowania jonizującego na terenie naszego województwa, a to z kolei pociąga za sobą wzrost bezpieczeństwa i jakości udzielanych świadczeń.

Śląski Państwowy Wojewódzki Inspektor Sanitarny jest również organem, który wydaje zgody na prowadzenie działalności związanej z narażeniem w celach medycznych, polegającej na udzielaniu świadczeń zdrowotnych z zakresu rentgenodiagnostyki, radiologii zabiegowej lub diagnostyki związanej z podawaniem pacjentom produktów radiofarmaceutycznych. W 2019 r. do Oddziału złożono 27 wniosków o wydanie zgody, na podstawie których wystosowano 20 wniosków o wydanie opinii dotyczącej stosowanych procedur radiologicznych do konsultanta wojewódzkiego do spraw radiologii – diagnostyki obrazowej, przeprowadzono 11 kontroli i wydano 21 zgód. W 2019 r. natomiast żadna jednostka nie zwróciła się z wnioskiem o wydanie opinii dotyczącej zgody na udzielanie świadczeń zdrowotnych z zakresu radioterapii onkologicznej, w tym leczenia chorób nowotworowych przy użyciu produktów radiofarmaceutycznych.

W zakresie działań prowadzonych w ramach nadzoru bieżącego, w jednostkach organizacyjnych stosujących aparaty rentgenowskie do celów medycznych posiadających wydane przez Śląskiego Państwowego Wojewódzkiego Inspektora Sanitarnego zezwolenie lub zgodę, nie rzadziej niż raz na 4 lata przeprowadza się planowaną kontrolę przestrzegania warunków bezpieczeństwa jądrowego i ochrony radiologicznej, wynikającą z harmonogramu do planu zasadniczych przedsięwzięć. W omawianym okresie sprawozdawczym przeprowadzono 602 kontrole planowane, a także jedną kontrolę sprawdzającą i 3 kontrole interwencyjne, zakończone wydaniem kary pieniężnej dla kierownika jednostki organizacyjnej, który bez wymaganego zezwolenia lub wbrew jego warunkom podejmuje działalność związaną z narażeniem na promieniowanie jonizujące. W ramach sprawowanego nadzoru oceniany jest przede wszystkim stan stosowanych urządzeń radiologicznych, co jest szczególnie istotne z punktu widzenia bezpieczeństwa osób poddawanych ekspozycji, a także sprawdzane dopełnianie przez kierownika jednostki organizacyjnej obowiązków w stosunku do pracowników zatrudnionych w warunkach narażenia. W 2019 r. łącznie w jednostkach pozostających pod nadzorem Oddziału Higieny Radiacyjnej zarejestrowano 6 026 osób zaliczonych do kategorii A lub B narażenia.

W tabelach nr 10 i 11 przedstawiono ogólną liczbę aparatów rentgenowskich oraz pracowni znajdujących się pod nadzorem, liczbę skontrolowanych urządzeń i pracowni oraz liczbę wydanych zezwoleń, decyzji nakazujących i osób objętych kontrolą narażenia.

Rodzaj aparatów rtg	Ilość aparatów na terenie woj. śląskiego	Ilość skontrolowanych urządzeń w 2019 r.	Ilość wydanych zezwoleń na uruchomienie aparatów w 2019 r.
Stosowane w radiologii zabiegowej naczyniowej	65	22	14
Stosowane w radiologii zabiegowej pozostałej	156	57	28
Stosowane w diagnostyce bez radiologii zabiegowej	9	3	1
Tylko do zdjęć	400	158	53
Do zdjęć i prześwietleń	59	15	2
Mammografy	75	32	10
Stomatologiczne wewnątrzustne	1393	396	133
Stomatologiczne panoramiczne	475	165	89
Densytometry	44	8	5
Tomografy komputerowe	115	41	15

Tabela 10. Aparaty rtg – ilość skontrolowanych urządzeń i wydanych zezwoleń.

Rodzaj działalności z wykorzystaniem promieniowania	Ilość pracowni/jednostek	Ilość skontrolowanych pracowni w 2019 r.	Ilość wydanych zezwoleń na uruchomienie pracowni rtg	Ilość wydanych decyzji nakazujących	Ilość osób objętych kontrolą dawek indywidualnych
Pracownie diagnostyczne – ogółem	1194	455	166	1	2862
Pracownie radiologii zabiegowej	65	21	14	-	956
Pracownie stomatologiczne	573	181	86	-	507
Jednostki bez pracowni rtg stosujące aparaty rtg – ogółem	1057	314	-	5	3164
Jednostki bez pracowni rtg stosujące aparaty rtg do radiologii zabiegowej	78	66	-	3	2204
Gabinety stomatologiczne rtg	876	248	-	2	943
Ambulanse	9	9	4	-	17

Tabela 11. Liczba przeprowadzonych kontroli sanitarnych oraz wydanych decyzji zezwalających na uruchomienie pracowni rtg i stwierdzonych podczas kontroli nieprawidłowości.

Jak wynika z powyższych danych, pod nadzorem Śląskiego Państwowego Wojewódzkiego Inspektora Sanitarnego, w omawianym okresie sprawozdawczym było 2791 aparatów rentgenowskich. W stosunku do roku poprzedniego stanowi to wzrost o 153 urządzenia. W stosunku do 2017 r. ogólna liczba urządzeń pozostających w ewidencji wzrosła o 291 urządzeń. Pokazuje to, że rokrocznie na terenie naszego województwa następuje systematyczny, około 5% wzrost ilości urządzeń stosowanych w rentgenodiagnostyce i radiologii zabiegowej. W większości przypadków procedury radiologiczne mają istotny wpływ na szybkość rozpoznania i mają decydujące znaczenie diagnostyczne. Z drugiej jednak strony

większa dostępność sprzętu diagnostycznego może skutkować wykonywaniem badań bez wystarczającego uzasadnienia medycznego i zwiększonym ryzykiem wystąpienia negatywnych następstw związanych ze stosowaniem promieniowania. W tej sytuacji zasadniczą rolę w zagwarantowaniu właściwej ochrony radiologicznej pacjenta i pracowników odgrywa właśnie zapewnienie odpowiedniego nadzoru i kontroli.

Do zakresu Oddziału Higieny Radiacyjnej należy również rozpatrywanie skarg i wniosków, które zakresem merytorycznym pokrywają się z obszarem działania komórki, między innymi narażenia na działanie promieniowania jonizującego.

Ochrona przed promieniowaniem niejonizującym

Oddział Higieny Radiacyjnej WSSE w Katowicach w oparciu o art. 4 ust. 1 pkt 5 ustawy z dnia 14 marca 1985 r. o Państwowej Inspekcji Sanitarnej (Dz. U. z 2019 r., poz. 59) przeprowadza kontrole w zakresie przestrzegania przepisów oraz warunków pracy osób zatrudnionych w podmiotach leczniczych, zakładach przemysłowych, placówkach naukowo-badawczych oraz innych jednostkach stosujących urządzenia wytwarzające pola elektromagnetyczne o częstotliwościach od 0 Hz do 300 GHz. W 2019 r. na obszarze województwa funkcjonowały 533 jednostki eksploatujące źródła pola-EM, w tym: 442 jednostki ochrony zdrowia, 68 zakładów przemysłowych, 17 zakładów radiokomunikacyjnych, 6 jednostek naukowych.

W jednostkach zlokalizowanych na terenie województwa eksploatowane są 1882 źródła pola-EM. W tabeli przedstawiono zestawienie źródeł pola-EM według rodzaju ich zastosowania.

Rodzaje urządzeń - źródła pola EM	Ilość urządzeń wg ewidencji w 2019 r.
urządzenia MRI	62
aparaty do elektrochirurgii	883
diatermie terapeutyczne	71
inne medyczne	224
urządzenia indukcyjne	189
zgrzewarki	200
inne przemysłowe	143
urządzenia radiofoniczne i telewizyjne	75
spektrometry i inne urządzenia stosowane do celów naukowo-badawczych	35

Tabela 12. Podział według rodzaju stosowanych źródeł pola-EM.

Pracownicy Oddziału Higieny Radiacyjnej przeprowadzili 85 kontroli sanitarnych w:

- 57 jednostkach ochrony zdrowia,
- 21 zakładach przemysłowych,
- 1 zakładzie stosującym źródła pola-EM do celów radiokomunikacji i łączności,
- 1 zakładzie stosującym źródła pola-EM do celów naukowo-badawczych.

Zakresem kontroli objęto przestrzeganie przez użytkowników źródeł pola-EM przepisów i norm dotyczących zapewnienia bezpiecznych warunków ich eksploatacji. Sprawdzano, czy użytkownicy dostosowali warunki pracy przy źródłach pola-EM do treści rozporządzenia Ministra Rodziny, Pracy i Polityki Społecznej z dnia 29 czerwca 2016 r. w sprawie bezpieczeństwa i higieny pracy przy pracach związanych z narażeniem na pole elektromagnetyczne (Dz.U. z 2018 r., poz. 331).

Podczas przeprowadzonych kontroli w 2019 r. sprawdzono 348 urządzeń-źródeł pól-EM. W jednostkach ochrony zdrowia 176 urządzeń-źródeł pól-EM, w zakładach przemysłowych 162, w jednostce naukowej 2 oraz 8 instalacji eksploatowanych w jednostkach radiokomunikacji i łączności.

W 5 przypadkach zostały wydane decyzje nakazujące usunięcie stwierdzonych podczas kontroli nieprawidłowości.

Stwierdzone uchybienia dotyczyły:

- braku dokumentu potwierdzającego przeprowadzenie oceny zagrożeń elektromagnetycznych w miejscach narażenia, ze szczególnym uwzględnieniem prac podczas użytkowania rozpoznanych źródeł pola-EM,
- braku aktualnych dokumentów potwierdzających przekazanie informacji dotyczących wyników oceny zagrożeń elektromagnetycznych osobom fizycznym wykonującym prace na innej podstawie niż stosunek pracy lub osobom prowadzącym na własny rachunek działalność gospodarczą, mającym dostęp do pola-EM stref ochronnych,
- braku aktualnych zaświadczeń potwierdzających przeszkolenie w zakresie bhp uwzględniające prace związane z narażeniem na pole-EM, pracowników mających dostęp do przestrzeni pola elektromagnetycznego rozpoznanych stref ochronnych,
- braku aktualnych sprawozdań z pomiarów pola-EM na stanowiskach pracy, braku aktualnego rejestru i uzupełnionych kart badań i pomiarów czynników szkodliwych dla zdrowia występujących na stanowisku pracy, braku wymaganego oznakowania wyznaczonych stref ochronnych.

Oddział Badań Higieny Radiacyjnej Działu Laboratoryjnego wykonał pomiary kontrolne natężenia pola elektromagnetycznego dla celów bezpieczeństwa i higieny pracy w otoczeniu:

90 aparatów do elektrochirurgii, 4 diatermii terapeutycznych (krótkofalowych) oraz 24 urządzeń do magnetoterapii.

Na podstawie prowadzonego rejestru użytkowników źródeł pola-EM stwierdzono, że na terenie województwa śląskiego zatrudnionych jest 9086 osób, które mają dostęp do pola-EM stref ochronnych. W jednostkach ochrony zdrowia 7063, w zakładach przemysłowych 1951, w pozostałych jednostkach 72 osoby.

W ramach współpracy z Oddziałem Zapobiegawczego Nadzoru Sanitarnego, prowadzona jest działalność opiniodawcza. W omawianym okresie wydano 68 opinii w tym:

- 45 dla stacji bazowych telefonii komórkowej,
- 2 dla stacji teleinformatycznej transmisji danych,
- 6 dla linii elektroenergetycznych, 13 dla stacji elektroenergetycznych,
- 1 dla stacji transformatorowej,
- 1 dla układu kompensacji mocy.

Ponadto wydano 43 opinie dotyczące dopuszczenia do użytkowania nowo wybudowanych lub modernizowanych źródeł pola elektromagnetycznego z których 40 dotyczyło stacji bazowych telefonii komórkowej, 2 stacji elektroenergetycznych, 1 nadajnika i systemu antenowego radiowego UKF.

Do Śląskiego Państwowego Wojewódzkiego Inspektora Sanitarnego zgłaszane są także interwencje mieszkańców województwa śląskiego, którzy obawiają się negatywnego oddziaływania nowo instalowanych oraz istniejących i modernizowanych instalacji będących źródłami pola elektromagnetycznego. W omawianym okresie odnotowano 6 takich zgłoszeń; dotyczyły one stacji bazowych telefonii komórkowej.

W przypadku każdej interwencji przeprowadzono postępowanie wyjaśniające i w uzasadnionych przypadkach ekipy pomiarowe Oddziału Badań Higieny Radiacyjnej Działu Laboratoryjnego WSSE w Katowicach wykonały pomiary natężenia pola elektrycznego i gęstości mocy promieniowania elektromagnetycznego dla celów ochrony ludzi i środowiska w zakresie częstotliwości od 0,3 GHz do 38 GHz (pola elektromagnetyczne emitowane przez urządzenia i anteny stacji bazowych telefonii komórkowej).

Na podstawie art. 122a, art. 149 oraz 152 ustawy Prawo ochrony środowiska (Dz.U. z 2019 r., poz. 1396 z późn. zm.) do Wojewódzkiej Stacji Sanitarno-Epidemiologicznej w Katowicach przekazano:

- 80 zgłoszeń instalacji wytwarzających pole elektromagnetyczne,
- 918 informacji o zmianie parametrów i innych danych instalacji wytwarzających pola elektromagnetyczne,
- 1296 sprawozdań z pomiarów pola elektromagnetycznego przeprowadzonych dla celów ochrony środowiska,
- 137 innych informacji, w tym o zakończeniu eksploatacji instalacji wytwarzających pola elektromagnetyczne.

Na podstawie prowadzonej analizy sprawozdań z pomiarów Śląski Państwowy Wojewódzki Inspektor Sanitarny skierował do operatorów stacji bazowych 54 pisma o uzupełnienie pomiarów wewnątrz budynków znajdujących się w potencjalnym zasięgu oddziaływania anten sektorowych stacji bazowych, z uwzględnieniem miejsc, w których mogą przebywać ludzie.

NADZÓR ZAPOBIEGAWCZY

Z dostarczanych do Państwowej Inspekcji Sanitarnej dokumentacji wynika, że miasta i gminy podejmują szereg działań w zakresie poprawy stanu powietrza atmosferycznego m.in.:

- termomodernizacja budynków, budowa budynków energooszczędnych oraz pasywnych, a także podłączenie do sieci ciepłowniczej użytkowników budynków mieszkalnych posiadających ogrzewanie piecowe,
- ograniczenie zużycia energii poprzez modernizację oświetlenia (inteligentne systemy sterowania),
- modernizacja i budowa dróg oraz centrów przesiadkowych,
- modernizacja i rozbudowa infrastruktury ciepłowniczej,
- budowa tras i ścieżek rowerowych,
- promocja oraz wspieranie transportu publicznego,
- hermetyzowanie obiektów oczyszczalni ścieków,
- wymiana przestarzałych, wysokoemisyjnych źródeł ciepła na energooszczędne i ekologiczne, w tym pochodzące z odnawialnych źródeł energii.

Pomimo wyżej wymienionych działań, jakość powietrza w tym zakresie nie ulega wyraźnej poprawie, czego dowodzą stwierdzone w ostatnim czasie alerty smogowe. W Polsce smog dokucza, nie tylko mieszkańcom dużych miast. Największe zagrożenie związane jest z tzw. niską

emisją. To zanieczyszczenia pochodzące z pieców i małych kotłowni, zawierające do 95% rakotwórczego benzo[a]pirenu oraz pyłów zawieszonych PM 10 i PM 2,5, te ostatnie są przyczyną chorób układu oddechowego i krwionośnego.

Źródłem zanieczyszczenia powietrza atmosferycznego oraz hałasu w środowisku jest także transport i komunikacja. Stąd w opiniowanych programach zwracano uwagę na działania skierowane na poprawę funkcjonalności i parametrów technicznych dróg oraz na konieczność wyprowadzenia ruchu tranzytowego z centrów miast poprzez budowę obwodnic, instalowanie ekranów akustycznych chroniących istniejącą zabudowę mieszkaniową.

Ważnym czynnikiem mającym wpływ na jakość życia mieszkańców województwa jest właściwe planowanie przestrzenne. Śląski Państwowy Wojewódzki Inspektor Sanitarny oraz państwowi powiatowi inspektorzy sanitarni wydali łącznie 298 stanowisk dotyczących projektów planów zagospodarowania przestrzennego miast, gmin i powiatów oraz studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego. Przy opiniowaniu tych dokumentów zwracano szczególną uwagę na lokalizowanie terenów pod działalność o charakterze uciążliwym (obiekty przemysłowe, centra logistyczne, obiekty gospodarki odpadami i gospodarki ściekowej), w odpowiedniej lokalizacji, z dala od terenów chronionych (terenów zabudowy mieszkaniowej, oświaty, usług zdrowia, rekreacyjno-sportowych). Istotny problem stanowiły projekty planów zagospodarowania, w których obszary produkcyjne sąsiadowały bezpośrednio z terenami mieszkaniowymi. Dotyczyły one najczęściej terenów z istniejącą zabudową. Pozytywnie oceniane były projekty planów, w zapisach których przewidziano oddzielenie terenów o różnym przeznaczeniu i o różnych wymaganiach sanitarnohigienicznych poprzez zastosowanie odpowiednich rozwiązań np. usytuowanie usług nieuciążliwych czy też terenów zielonych pomiędzy obszarami o różnym przeznaczeniu.

W województwie śląskim organy Państwowej Inspekcji Sanitarnej wydały 103 opinie, w sprawie uzgodnienia warunków realizacji przedsięwzięć mogących znacząco oddziaływać na środowisko, przed wydaniem decyzji o środowiskowych uwarunkowaniach. W opiniach określano warunki dotyczące m.in. konieczności ochrony ludzi i miejsc ich przebywania przed niekorzystnym oddziaływaniem dróg, uciążliwych obiektów przemysłowych i komunalnych, poprzez realizację urządzeń ochronnych tj. ekranów akustycznych, pasów zieleni izolacyjnej, urządzeń ograniczających emisję zanieczyszczeń do środowiska, a także odpowiednią lokalizację.

Znaczną grupę dokumentów uzgadnianych w zakresie wymagań higienicznych i zdrowotnych stanowiły dokumentacje projektowe obiektów usługowo-handlowych, przemysłowych, gastronomicznych, obiektów związanych z produkcją i obrotem artykułami spożywczymi, obiektów oświatowych, żłobków oraz zakładów fryzjerskich, kosmetycznych, odnowy biologicznej, solariów i studia tatuażu, obiektów przeznaczonych dla osób starszych w zakresie opieki dziennej i całodobowej. Opiniowano także dokumentacje projektowe budowy i przebudowy, a także zmiany sposobu użytkowania istniejących obiektów ochrony zdrowia (szpitale, ambulatoria, zakłady rehabilitacji, apteki). Ocenie podlegały rozwiązania proponowane przez projektantów, w aspekcie m.in. zagwarantowania odpowiednich warunków sanitarno-higienicznych w miejscach pobytu ludzi (w tym również osobom zatrudnionym w zakładach pracy), poprzez zastosowanie m.in. prawidłowej funkcji oraz warunków techniczno-użytkowych pomieszczeń, właściwych pod względem zdrowotnym materiałów budowlanych, prawidłowej wentylacji w projektowanych pomieszczeniach, odpowiednich rozwiązań dotyczących instalacji wodnej i kanalizacyjnej, właściwego oświetlenia, zabezpieczenia ludzi przed narażeniem na ponadnormatywny poziom czynników chemicznych, fizycznych i biologicznych. Stwierdza się, że projektuje się coraz więcej obiektów wyposażonych

w nowoczesne systemy grzewcze i wentylacyjne zużywające mniejsze ilości energii oraz ograniczające emisję zanieczyszczeń do powietrza atmosferycznego.

Problemy jakie napotymano podczas opiniowania dokumentacji projektowej to m. in.: brak wyczerpującego opisu technicznego i technologicznego do proponowanych rozwiązań, nie uwzględniano prawidłowej funkcji pomieszczeń, czy też wystarczających ilości punktów wodnych. Często problemem były również nieprawidłowe rozwiązania w zakresie wentylacji pomieszczeń, bądź też w ogóle wentylacja w pomieszczeniach nie była uwzględniana, głównie w projektach zmiany sposobu użytkowania. Wiele adaptowanych pomieszczeń w istniejących budynkach nie spełniało przepisów techniczno-budowlanych. Dokumentacje projektowe były opiniowane pozytywnie w przypadku uzupełnienia dokumentacji i usunięcia nieprawidłowości.

Śląski Państwowy Wojewódzki Inspektor Sanitarny w roku 2019 wydał 401 stanowisk dotyczących odstępstw od wymagań tych przepisów techniczno-budowlanych w zakresie wysokości, oświetlenia światłem dziennym oraz lokalizacji pomieszczeń poniżej poziomu terenu.

Przy wydawaniu zgód na odstępstwa od w/w przepisów zwracano szczególną uwagę na konieczność zaprojektowania we wnioskowanych pomieszczeniach skutecznej wentylacji zapewniającej wymianę powietrza wynikającą z potrzeb użytkowych i funkcji tych pomieszczeń, bilansu ciepła i wilgotności, oraz zanieczyszczeń stałych i gazowych, zapewnienia oświetlenia światłem sztucznym zgodnym z wymogami Polskich Norm, a także odpowiedniego zabezpieczenia ścian i podłóg pomieszczeń przed przenikaniem wilgoci.

Ponadto, organy Państwowej Inspekcji Sanitarnej zajmowały stanowiska dotyczące możliwości zastosowania recyrkulacji powietrza w zakładach opieki zdrowotnej, usytuowania terenowych wyrzutni powietrza instalacji wentylacyjnych i klimatyzacyjnych oraz możliwości zmniejszenia odległości zbiorników na nieczystości ciekłe.

Istotnym problemem na terenie województwa śląskiego była lokalizacja miejsc do gromadzenia odpadów stałych na terenach należących m.in. do powstałych wspólnot mieszkaniowych. Problem ten najczęściej wynika z ograniczonej powierzchni działek wspólnot oraz braku możliwości posadowienia śmietników zgodnie z obowiązującymi przepisami w tym zakresie. W związku z powyższym, do Śląskiego Państwowego Wojewódzkiego Inspektora Sanitarnego zwracano się o udzielenie zgody na zmniejszenie odległości usytuowania miejsc do gromadzenia odpadów stałych od okien i drzwi do budynków z pomieszczeniami przeznaczonymi na pobyt ludzi. Wydano 19 zgód oraz 2 opinie negatywne na lokalizację śmietników.

Śląski Państwowy Wojewódzki Inspektor Sanitarny w analizowanym roku udzielił 6 zgód na zastosowanie nowych technologii uzdatniania wody przeznaczonej do spożycia przez ludzi.

W roku 2019 pracownicy Państwowej Inspekcji Sanitarnej dokonali 2693 kontrole, w związku z dopuszczeniem do użytkowania obiektów budowlanych na podstawie art. 56 ustawy z dnia 7 lipca 1994 r. Prawo Budowlane i art. 3 pkt 3 ustawy o Państwowej Inspekcji Sanitarnej. W ramach tych czynności dokonywano szczegółowego przeglądu zrealizowanych obiektów i ich otoczenia, pod kątem zgodności z uzgodnioną w zakresie wymagań higienicznych i zdrowotnych dokumentacją projektową. Pojawiające się problemy w sprawowaniu zapobiegawczego nadzoru sanitarnego dotyczą uruchamianych zakładów kosmetycznych, salonów tatuażu, w których niejednokrotnie dokonuje się usługi z naruszeniem ciągłości tkanek (mezoterapia, botox, wampirzy lifting, tatuaż), bez powiadomienia organów Państwowej Inspekcji Sanitarnej. Istnieją trudności w egzekwowaniu odpowiednich wymagań sanitarnych dla tych zakładów, gdyż nadal brak jest przepisów określających wymagania dla tego typu działalności i nakładających obowiązek jej zgłoszenia.

Obserwuje się również nieprawidłowości w zakresie rozwiązań instalacji sanitarnych, w szczególności wentylacji. Dotyczy to obiektów, dla których dokumentacja projektowa nie obejmowała instalacji sanitarnych, bądź instalacje te nie były uzgodnione w zakresie wymagań higienicznych i zdrowotnych. Jak wynika z praktyki przyjętej przez projektantów, do uzgodnienia w zakresie wymagań higienicznych i zdrowotnych niejednokrotnie przedkładane są projekty w części dotyczącej zagospodarowania terenu i architektury, bez instalacji sanitarnych. Projekty instalacji stanowią odrębne opracowania, bądź są dołączane do projektu architektoniczno-budowlanego i nie są uzgadniane w powyższym zakresie, o czym świadczy brak klauzuli uzgodnieniowej na rzucie podstawowym instalacji sanitarnych. Wynikiem tego jest fakt, że projekty budowlane bez uzgodnień instalacji sanitarnych są zatwierdzane decyzją pozwolenia na budowę przez organy administracji architektoniczno-budowlanej. Powyższa praktyka powoduje problemy przy kontroli obiektów przez organy Państwowej Inspekcji Sanitarnej w związku z ich przekazywaniem do użytkowania. Zdarzają się przypadki błędnych rozwiązań projektowych w opracowywanych dokumentacjach branżowych, które nie były uzgadniane w zakresie wymagań higienicznych i zdrowotnych. Podczas czynności kontrolnych w obiektach bardzo trudno jest prawnie wyegzekwować dokonanie zmian w niewłaściwie wykonanych instalacjach, zrealizowanych na podstawie ww. dokumentacji, gdyż zgodnie z art. 56 ustawy Prawo budowlane organy zajmują stanowisko w sprawie zgodności wykonania obiektu budowlanego z projektem budowlanym. Tymczasem błędy te mają istotny wpływ na warunki sanitarne w pomieszczeniach, a także na instalacje w budynku (instalacje wod-kan. i wentylacji). Wśród nich wymienić należy m.in.:

- brak rozwiązań chroniących instalacje sanitarne przed rozwojem bakterii Legionella,
- łączenie w instalacjach wentylacji ze sobą przewodów z pomieszczeń o różnych wymaganiach użytkowych i sanitarno-higienicznych,
- niewłaściwa lokalizacja czerpni i wyrzutni powietrza,
- zastosowanie niewłaściwego urządzenia do odzysku ciepła (szczególnie dotyczy to obiektów działalności leczniczej),
- niezastosowanie odpowiedniego układu ciśnień tak, aby powietrze nie przenikało z pomieszczeń o niższych wymaganiach sanitarnych do pomieszczeń o wyższych wymaganiach,
- brak zastosowania instalacji kanalizacji technologicznej (separatory tłuszczu, substancji ropopochodnych) przed odprowadzeniem ścieków do kanalizacji właściwej,
- brak odpowiedniego zabezpieczenia antyskażeniowego dla ochrony sieci wodociągowej.

Usunięcie błędów po zakończeniu robót budowlanych i wykończeniowych często jest niemożliwe lub wiąże się z poważnymi kosztami. W związku z powyższym podjęto działania w zakresie współpracy z organami administracji architektoniczno-budowlanej polegające na wzajemnym informowaniu się w przypadku występowania problemów w procesie inwestycyjnym.

Wnioski

Do zadań Państwowej Inspekcji Sanitarnej w zakresie zapobiegawczego nadzoru sanitarnego należy prowadzenie działań profilaktycznych zmierzających do zapobiegania możliwości powstania zagrożeń dla bezpieczeństwa sanitarnego i zdrowia ludzi na różnych etapach procesu inwestycyjnego, w tym na etapie planowania, projektowania, realizacji i dopuszczenia do użytkowania obiektów budowlanych. W ramach tych zadań dokonywano sprawdzenia poprawności przyjętych rozwiązań w zakresie wymagań higienicznych

i zdrowotnych w różnych dokumentacjach projektowych, począwszy od dokumentów tworzonych w ramach procedur planistycznych, dokumentów w ramach strategicznej oceny oddziaływania na środowisko, poprzez raporty oddziaływania na środowisko dla przedsięwzięć mogących znacząco oddziaływać na środowisko, skończywszy na uzgadnianiu dokumentacji projektowych. Efektem tych działań była realizacja różnych zamierzeń inwestycyjnych, które były przedmiotem dopuszczenia do użytkowania.

Pojawiające się problemy w sprawowaniu zapobiegawczego nadzoru sanitarnego dotyczą uruchamianych zakładów kosmetycznych, salonów tatuażu, w których niejednokrotnie dokonuje się usługi z naruszeniem ciągłości tkanek (mezoterapia, botox, wampirzy lifting, tatuaż), bez powiadomienia organów Państwowej Inspekcji Sanitarnej. Istnieją trudności w egzekwowaniu odpowiednich wymagań sanitarnych dla tych zakładów, gdyż brak jest przepisów określających wymagania dla tego typu działalności i nakładających obowiązek jej zgłoszenia. Ponadto obserwuje się nieprawidłowości podczas czynności odbiorowych w zakresie rozwiązań instalacji sanitarnych, w szczególności wentylacji, co związane jest z brakiem uzgodnień projektów tych instalacji w zakresie wymagań higienicznych i zdrowotnych, przedkładanych do pozwolenia na budowę. W związku z powyższym podjęto działania w zakresie współpracy z organami administracji architektoniczno-budowlanej polegające na wzajemnym informowaniu się w przypadku występowania problemów w procesie inwestycyjnym.

DZIAŁANIA W ZAKRESIE PROMOCJI ZDROWIA I KOMUNIKACJI SPOŁECZNEJ

Strategicznym dokumentem w działaniach Państwowej Inspekcji Sanitarnej jest Narodowy Program Zdrowia na lata 2016-2020. Dokument ten określa główne kierunki działań zmierzające do poprawy zdrowia mieszkańców Polski. W ramach naszej pracy z sześciu celów operacyjnych zdefiniowanych w ww. dokumencie realizujemy trzy z nich. Są to działania ukierunkowane na:

- Poprawę sposobu żywienia, stanu odżywiania oraz aktywności fizycznej (cel 1);
- Profilaktykę i rozwiązywanie problemów związanych z używaniem substancji psychoaktywnych, uzależnieniami behawioralnymi oraz innymi zachowaniami ryzykownymi (cel 2);
- Ograniczenie ryzyka zdrowotnego wynikającego z zagrożeń fizycznych, chemicznych i biologicznych w środowisku zewnętrznym, miejscu pracy, rekreacji oraz nauki (cel 4).

W celu poprawy stanu zdrowotnego, zwiększenia jakości życia oraz kreowania zdrowego stylu życia społeczności województwa śląskiego, w 2019 roku kontynuowano realizację ogólnopolskich i wojewódzkich programów edukacyjnych, ale także realizowano szereg interwencji nieprogramowych, które dotyczyły m.in. prawidłowych nawyków higienicznych, profilaktyki nadwagi i otyłości, profilaktyki używania środków psychoaktywnych, bezpiecznego korzystania z promieniowania ultrafioletowego, profilaktyki chorób zakaźnych, promocji szczepień ochronnych i innych problemów zdrowotnych wynikających z sytuacji epidemiologicznej.

Profilaktyka nadwagi i otyłości

Ogólnopolski program edukacyjny „Trzymaj Formę!”

Wspieranie prawidłowego żywienia i aktywności fizycznej jest bardzo ważne, ponieważ wiele osób zmagają się z nadwagą i otyłością. Obecnie problem ten dotyczy już ponad połowy dorosłych i jednej piątej dzieci. Działania informacyjno-edukacyjne, uświadamianie oraz wspieranie prawidłowego żywienia i aktywności fizycznej szczególnie wśród dzieci i młodzieży to priorytet podejmowanych działań. Państwowa Inspekcja Sanitarna województwa śląskiego od wielu lat prowadzi działania informacyjno-edukacyjne w zakresie zbilansowanej diety poprzez realizację programów skierowanych przede wszystkim do dzieci i młodzieży m.in.: Ogólnopolski Program Edukacyjny „Trzymaj Formę!” promujący zasady zbilansowanej diety i aktywności fizycznej wśród młodzieży szkolnej. Program ten realizowany jest w całej Polsce od 13 lat. Program adresowany jest do uczniów szkół podstawowych, ich rodziców i opiekunów.

W roku 2019 zakończyła się realizacja XIII edycji programu edukacyjnego „Trzymaj Formę!”, która swoim zasięgiem objęła blisko 700 placówek, co stanowi około 52% wszystkich szkół podstawowych województwa śląskiego. Ponad 60% placówek realizuje program od pierwszej edycji. Edukacją programową objęto ponad 100 tys. osób, w tym głównie uczniów oraz rodziców, rozdystrybuowano około 50 tys. materiałów informacyjno-edukacyjnych i zrealizowano ponad 600 projektów, w tym blisko 200 własnych. Największym zainteresowaniem wśród uczniów cieszyły się zajęcia w formie warsztatów kulinarnych oraz wszelkiego rodzaju imprez sportowych. Wszystkie działania prowadzone w ramach programu uświadamiają uczniom i rodzicom wagę problemu i w jaki sposób należy temu przeciwdziałać. W województwie śląskim, od początku wdrożenia programu, wyedukowano już ponad milion uczniów.

Wojewódzki Projekt „Klub Zdrowego Przedszkolaka”

Kolejną inicjatywą, poruszającą m.in. problem otyłości i nadwagi jest projekt pt. „Klub Zdrowego Przedszkolaka”. Projekt zawiera szeroką tematykę, a jego celem jest wspieranie prawidłowego rozwoju dzieci poprzez propagowanie zdrowego stylu życia. Działania projektowe mają wzbogacić wiedzę najmłodszych i ukształtować w nich nawyki higieniczno-zdrowotne m.in. w zakresie zbilansowanej diety, profilaktyki chorób zakaźnych, w tym szczepień, umiejętnego korzystania z promieni UV oraz profilaktyki tytoniowej i szkodliwości dymów. W czerwcu 2019 roku dobiegła końca realizacja II edycji projektu, który zrealizowało 807 przedszkoli, co stanowi 55% wszystkich placówek przedszkolnych woj. śląskiego. Edukacją objęto około 120 tys. osób, w tym ponad 50 tys. przedszkolaków.

Pilotażowa edycja ogólnopolskiego programu „Skąd się biorą produkty ekologiczne”

W województwie śląskim, w roku szkolnym 2019/2020 ruszyła pilotażowa edycja ekologicznego programu dla przedszkoli pt. „Skąd się biorą produkty ekologiczne”, przygotowanego w porozumieniu pomiędzy Ministerstwem Rolnictwa i Rozwoju Wsi, a Głównym Inspektorem Sanitarnym. Program dedykowany jest dzieciom przedszkolnym w wieku 5-6 lat, rodzicom i opiekunom oraz nauczycielom wychowania przedszkolnego. Celem programu jest zwiększenie świadomości i wiedzy na temat rolnictwa ekologicznego oraz budowanie właściwych nawyków żywieniowych od najmłodszych lat. Do realizacji edycji pilotażowej programu przystąpiło 186 placówek.

W trakcie realizacji programu dzieci dowiedzą się skąd biorą się produkty ekologiczne, dlaczego warto je wybierać, jakie są zalecenia zdrowego stylu życia oraz jak przestrzegać zasad higieny.

Profilaktyka używania środków psychoaktywnych

Działania w zakresie profilaktyki palenia tytoniu i e-papierosów

Palenie tytoniu jest najistotniejszą przyczyną przedwczesnej umieralności. Równie niebezpieczna jest bierna ekspozycja na dym tytoniowy, szczególnie gdy dotyczy małych dzieci. Dlatego szczególnie ważna jest edukacja dzieci i młodzieży, aby wyeliminować lub opóźnić proces inicjacji tytoniowej. Jak wskazują przeprowadzone badania nałogowi palacze najczęściej zaczynają palić w wieku 15-19 lat. Pierwsze kontakty z paleniem tytoniu przypadają na przedział wiekowy 9-10 lat. Na terenie województwa śląskiego, Państwowa Inspekcja Sanitarna realizuje dwa programy edukacji antytytoniowej, które skierowane są do najmłodszych mieszkańców.

Program Przedszkolnej Edukacji Antytytoniowej „Czyste powietrze wokół nas”

Program realizowany jest od 2008 roku i jest dostosowany do dzieci w wieku 5-6 lat. Realizowany jest przez kadrę pedagogiczną placówek przedszkolnych. Głównym celem programu jest zwiększenie wiedzy rodziców w zakresie ochrony dzieci przed narażeniem na działanie dymu tytoniowego oraz kształtowanie świadomych, asertywnych postaw wśród dzieci dotyczących ochrony własnego zdrowia, w przypadku bezpośredniego kontaktu z osobami palącymi. Program w 2019 roku objął swym zasięgiem blisko 44 tys. dzieci i ponad 33 tys. rodziców oraz opiekunów.

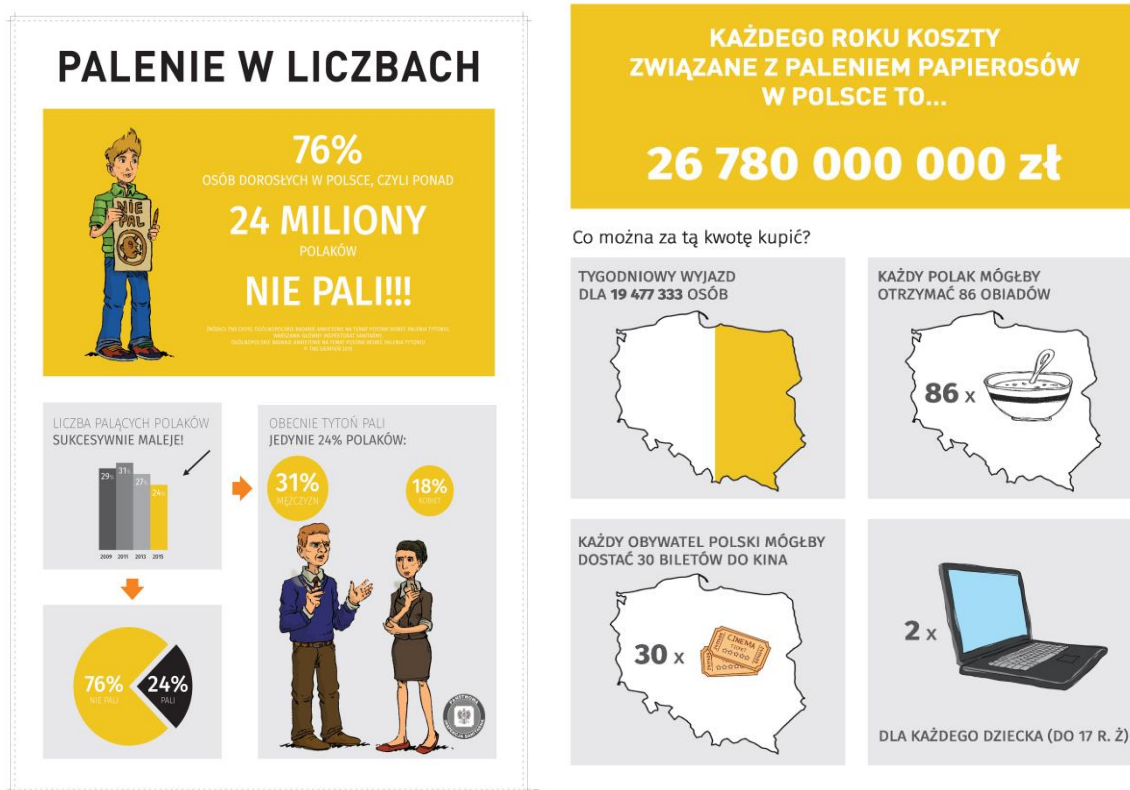
Program antytytoniowej edukacji zdrowotnej „Bieg po zdrowie”

Program antytytoniowej edukacji zdrowotnej „Bieg po zdrowie”, dedykowany jest dzieciom w IV klasie szkoły podstawowej. Głównym celem jest zwiększanie wiedzy i umiejętności uczniów na temat zdrowia w kontekście szkodliwości palenia papierosów i e-papierosów. Zajęcia były realizowane za pomocą zróżnicowanych metod aktywizujących, jak dyskusje, wymiana doświadczeń, spostrzeżeń, pomysłów. Podstawą całego cyklu są przygotowane przez uczniów cztery zadania, które dotyczą różnych aspektów problemu uzależnienia od tytoniu oraz prewencji w tym zakresie. Do każdego z zadań opracowano szczegółowe instrukcje/pomoce dydaktyczne ułatwiające ich wykonanie, jak na przykład lista zdań proasertywnych, schemat wywiadu z osobą niepalącą, lista negatywnych konsekwencji palenia papierosów. Dodatkowo nauczyciele wzbogacali zajęcia o inne aktywności: spotkania ze specjalistami, konkursy, wystawy prac uczniów, akcje i happeningi rodzinne itp. Program zakłada również zaangażowanie rodziców (spotkania dla nich oraz włączenie się w realizację programu), co zwiększa skuteczność oddziaływań profilaktycznych. Nauczyciele i uczniowie korzystają z materiałów dydaktycznych, takich jak: podręcznik dla nauczyciela, zeszyt ćwiczeń dla ucznia, plakaty, ulotka dla rodziców. Wyniki z ewaluacji programu edukacji antytytoniowej „Bieg po zdrowie” pozwalają stwierdzić, że w znacznej mierze osiągnięto zakładane rezultaty, a więc wzrost wiedzy dotyczącej zachowań prozdrowotnych oraz zwiększenie umiejętności w zakresie dbania o swoje zdrowie.

W woj. śląskim w roku szkolnym 2018/2019 realizowana była III edycja programu, w której uczestniczyło ponad 20 tys. uczniów z 496 szkół podstawowych (tj. 41%).

Obchody Światowego Dnia bez Tytoniu oraz Światowego Dnia Rzucania Palenia

W 2019 roku temat profilaktyki palenia tytoniu i nowych wyrobów tytoniowych był szczególnie akcentowany podczas Światowego Dnia bez Tytoniu, który corocznie obchodzony jest 31 maja i Światowego Dnia Rzucania Palenia przypadającego w dniu 21 listopada, a także imprez masowych i akcji skierowanych do ogółu społeczeństwa.

Zapisy prawne ustawy z 9 listopada 1995 r. o ochronie zdrowia przed następstwami używania tytoniu i wyrobów tytoniowych (Dz. U. z 2017 r. poz. 957) oraz systematyczne kontrole dot. przestrzegania zakazu palenia w miejscach użyteczności publicznej prowadzone przez Państwową Inspekcję Sanitarną, doprowadziły do eliminacji dymu tytoniowego z przestrzeni publicznej. W 2019 roku skontrolowano 25 785 obiektów /podmiotów leczniczych, jednostek organizacyjnych systemu oświaty, zakładów pracy, uczelni wyższych, obiektów kultury i wypoczynku, lokali gastronomiczno-rozrywkowych, obiektów sportowych i innych pomieszczeń użytku publicznego/.

Mandatami karnymi ukarano 13 skontrolowanych obiektów. Odsetek zakładów pracy oraz lokali gastronomiczno-rozrywkowych w woj. śląskim, wykorzystujących miejsca wyznaczone do palenia wynosił 1,05%. Odsetek miejsc publicznych stosujących ustawę o ochronie zdrowia przed następstwami używania tytoniu i wyrobów tytoniowych wynosi 99,9%.

CHCEMY ŻYĆ! BEZ DYMU!

ZMIENIĆ SIEBIE
I INNYCH
NIE PAL!

WOJEWÓDZKA STACJA SANITARNO-EPIDEMIOLOGICZNA
W KATOWICACH

www.wsse.katowice.pl

Działania w zakresie profilaktyki używania środków psychoaktywnych w tym nowych narkotyków

Śląski Państwowy Wojewódzki Inspektor Sanitarny, mając na uwadze zdrowie i bezpieczeństwo młodzieży oraz ze względu na obserwowane niepokojące zjawiska jakim jest nadmierne korzystanie z nowych narkotyków, prowadzi systematyczne działania edukacyjno-informacyjne zmierzające do zminimalizowania używania środków psychoaktywnych. Prowadzone działania skierowane są do wszystkich grup społecznych, ze szczególnym uwzględnieniem młodzieży w wieku 13-19 lat. Wszystkie inicjatywy ww. zakresie prowadzone są na poziomie profilaktyki uniwersalnej, czyli obejmujące całą populację, której celem jest zmniejszanie lub eliminowanie czynników ryzyka sprzyjających rozwojowi problemów w danej populacji i wzmacnianie czynników wspierających prawidłowy rozwój. Przykładem profilaktyki uniwersalnej są programy ukierunkowane na rozwiązywanie problemów związanych z używaniem substancji psychoaktywnych adresowane do młodzieży i ich rodziców. W szkołach podstawowych i ponadpodstawowych woj. śląskiego realizowane są programy edukacyjne, odpowiednio „Smak życia czyli debata o dopalaczach” oraz „ARS, czyli jak dbać o miłość?”. Natomiast działania skierowane do ogółu społeczeństwa, nie tylko środowiska szkolnego, realizowane są od 2010 roku pod hasłem: Dopalcze Wypalcze „groźne narkotyki”. Realizując działania profilaktyki uniwersalnej i równocześnie wywiązując się z zadań drugiego celu operacyjnego Narodowego Programu Zdrowia na lata 2016-2020, jakim jest profilaktyka używania substancji psychoaktywnych, uzależnień behawioralnych i innych zachowań ryzykownych, Państwowa Inspekcja Sanitarna woj. śląskiego w 2019 roku przeprowadziła następujące działania edukacyjne:

Program profilaktyki uniwersalnej „Smak życia czyli debata o dopalaczach”

W roku szkolnym 2018/2019 w 812 szkołach podstawowych i gimnazjalnych realizowany był program profilaktyki uniwersalnej pt. „Smak życia czyli debata o dopalaczach”. Głównym celem programu jest dostarczenie młodym ludziom podstawowych informacji na temat „dopalaczy” i zagrożeń wynikających z ich używania, a w konsekwencji zwiększenia ostrożności i zmniejszenia otwartości na kontakty z tymi produktami.

W IV edycji udział wzięło ponad 92 tys. uczniów (32% uczniów ze szkół podstawowych /klasy VII/ i gimnazjalnych /klasy II i III/ woj. śląskiego) i 17,7 tys. rodziców. Program został pozytywnie przyjęty i wysoko oceniony przez szkolnych koordynatorów, uczniów i ich rodziców/opiekunów. Z przekazanych danych sprawozdawczych wynika, że zarówno zaangażowanie uczniów podczas realizacji programu oraz jego treści merytoryczne w większości przypadków zostały ocenione wysoko jako bardzo dobre i świetne. Ciekawa forma zajęć umożliwiła przeprowadzenie zajęć dot. profilaktyki środków psychoaktywnych, a zwłaszcza „dopalaczy” w sposób interesujący i oryginalny, odbiegający od dotychczas realizowanych zajęć z tej tematyki. Program wielokrotnie był rozszerzany o dodatkowe działania spójne z profilaktyką uzależnień, tak aby wzmocnić efekt edukacji profilaktyki używania środków psychoaktywnych. Łącznie odbyło się ok. 3,6 tys. dodatkowych działań m.in.: konferencje, akcje, happeningi, wystawy, konkursy dla ponad 143 tys. odbiorców. Podsumowując realizację programu należy stwierdzić, że założone cele zostały osiągnięte, a 93% Dyrektorów szkół widzi potrzebę realizacji programu oraz deklaruje chęć udziału w kolejnej edycji.

Ogólnopolski program edukacyjny „ARS, czyli jak dbać o miłość?”

Program realizowany jest na terenie woj. śląskiego od 2013 roku. Nowoczesność programu polega na skupieniu uwagi na wartościach uznawanych przez młodych ludzi za ważne, tj. miłość, rodzina, bezpieczeństwo. Młodzież otrzymuje wiedzę, która pozwala im na zastanowienie się nad tym, jak nadużywanie środków psychoaktywnych może negatywnie wpływać na ich relacje w związku i rodzinie. W programie nie chodzi o zwykłe zapobieganie używania substancji psychoaktywnych, ale ujęcie tego zjawiska w kontekście macierzyństwa i ojcostwa, gdyż w tym kontekście zachowania te mogą być bardzo szkodliwe (FAS, poronienia itp.). Reasumując, celem programu jest ograniczenie niekorzystnych następstw zdrowotnych, prokreacyjnych i społecznych związanych z używaniem i nadużywaniem substancji psychoaktywnych przez młodzież wchodzącą w dorosłe życie. W roku szkolnym 2018/2019 na terenie woj. śląskiego w 369 szkołach ponadpodstawowych realizowana była VI edycja programu „ARS, czyli jak dbać o miłość?”. Działania edukacyjne zostały skierowane do 26 tys. uczniów i 6 tys. rodziców. VI edycja programu realizowana była w: 135 liceach, 84 zasadniczych szkołach zawodowych, 132 technikach, a także 18 innych szkołach, dodatkowo w VI edycji program po raz pierwszy realizowało 8 szkół. Program został pozytywnie przyjęty i bardzo dobrze oceniony przez szkolnych i powiatowych koordynatorów, uczniów, ich rodziców i opiekunów. Oceniono go jako ciekawy, potrzebny i wartościowy, który udostępnia wiedzę na temat relacji osobowych i przyszłego macierzyństwa, pomaga w nabyciu umiejętności zmniejszających ryzyko utraty własnego zdrowia i życia. Dyrektorzy szkół widzą potrzebę realizacji programu oraz deklarują chęć udziału w kolejnej edycji (80%).

Kampania wojewódzka Dopalacze Wypalacze „groźne narkotyki”

Wzmocnieniem działań była coroczna akcja profilaktyczna pod hasłem „Dopalacze, Wypalacze - groźne narkotyki”, której celem jest zwrócenie uwagi na problem uzależnienia od nowych narkotyków i przeciwdziałanie rozprzestrzenianiu psychoaktywnych środków zastępczych w środowisku dzieci i młodzieży. Działania prowadzono m.in. w ośrodkach wypoczynku zimowego i letniego, w szkołach w trakcie trwania roku szkolnego oraz podczas akcji profilaktycznych, zajęć szkolnych, happeningów, eventów, festynów, konferencji, szkoleń. W 2019 roku łącznie zrealizowano ponad 4 tys. działań, które swoim zasięgiem objęły prawie 233 tys. osób.

WOJEWÓDZKA STACJA SANITARNO-EPIDEMIOLOGICZNA W KATOWICACH
www.wsse.katowice.pl

DOPALACZE - WYPALACZE GROŻNE NARKOTYKI

Stosowanie dopalaczy jest coraz bardziej powszechne. Większość dopalaczy działa na Ośrodkowy Układ Nerwowy. Efekty działania są bardzo zróżnicowane w zależności od indywidualnych cech organizmu:

- poczucie niepokoju,
- bóle głowy,
- kłopoty ze snem,
- palpitacje serca,
- dezorientacja oraz poczucie zła mania,
- ataki szału, łącznie z koszmarnymi halucynacjami i urojeniami, niekiedy porównywanymi do psychozy.

Dopalacze mogą również powodować chwilowe problemy z oddychaniem, zmęczenie, brak chęci do działania, problemy z koncentracją oraz stany lękowe.

Działania w zakresie profilaktyki chorób zakaźnych i nowotworów

Kampania „Zaszczep w sobie chęć szczepienia”

Szczepienia ochronne są najskuteczniejszym sposobem zapobiegania wielu chorobom zakaźnym, zmniejszając tym samym liczbę powikłań oraz zgonów z ich powodu. W 2019 roku pracownicy Państwowej Inspekcji Sanitarnej, przeprowadzili szereg działań promujących założenia kampanii, w tym m.in. akcje informacyjno-edukacyjne z punktami konsultacyjnymi, wystawy, prelekcje, pogadanki, konferencje na temat profilaktyki chorób zakaźnych i skuteczności szczepień ochronnych itp. Łącznie ponad 4 tys. działań dla około 400 tys. odbiorców.

W ramach realizacji kampanii współpracowano z licznymi podmiotami działającymi na rzecz zdrowia publicznego w środowisku lokalnym tj.: podmioty lecznicze, placówki nauczania i wychowania, jednostki samorządu terytorialnego, kluby sportowe, salony beauty, ośrodki kulturalno-naukowe, media itp. W 2019 roku ukazało się blisko 600 informacji w mediach. Udzielono ponad 300 wywiadów dla prasy, stacji radiowych i telewizyjnych lokalnych, regionalnych i krajowych. Na portalach społecznościowych (FB, Instagram, Twitter) ukazało się ponad 200 postów o tematyce szczepień. Temat profilaktyki chorób zakaźnych oraz promocji szczepień ochronnych trafił również do najmłodszych, czyli przedszkolaków. Ponad 50% wszystkich placówek przedszkolnych województwa śląskiego prowadziło edukację w tym zakresie podczas akcji pt. „Przygody dzielnego niedźwiadka Szczepana”.

Akcja wojewódzka „Przygody dzielnego niedźwiadka Szczepana”

W roku 2019 Wojewódzki Projekt pt. „Klub zdrowego przedszkolaka” został wzbogacony o akcję ph. „Przygody dzielnego niedźwiadka Szczepana”, która niewątpliwie wzmocniła moduł dotyczący profilaktyki chorób zakaźnych wśród najmłodszych. Akcję przeprowadzono w 807 placówkach przedszkolnych i zdaniem realizatorów była ciekawym elementem wprowadzonym do realizacji projektu w roku szkolnym 2018/2019. Ponadto w wybranych 124 przedszkolach, bajkę czytali Państwowi Powiatowi Inspektorzy Sanitarni oraz pracownicy pionu oświaty zdrowotnej. W ramach II edycji projektu organizowany był również konkurs na najlepszy reportaż pt. „Szczepan w naszym przedszkolu zachęca do szczepień”. Spośród nadesłanych 18 prac, zakwalifikowanych na etapie powiatowym, komisja konkursowa na poziomie wojewódzkim wyłoniła 3 najlepsze prace oraz przyznała 1 wyróżnienie.

Podstępne WZW

Wirusowe Zapalenie Wątroby (WZW) zostało uznane przez Światową Organizację Zdrowia (WHO) za jedno z największych wyzwań zdrowotnych na świecie. WZW to „cichy zabójca”, który nie daje typowych objawów lub przebiega bezobjawowo, a osoby zakażone jednym z wirusów (HBV lub HCV) nie są świadome uruchomienia procesów chorobotwórczych.

„Podstępne WZW” to program edukacyjny dotyczący profilaktyki HAV, HBV i HCV realizowany od 10 lat przez Państwową Inspekcję Sanitarną woj. śląskiego wspólnie z Fundacją Gwiazda Nadziei. Program jest reakcją na wciąż istniejący problem jakim są nowe przypadki zakażeń. Edukacja, wiedza i eliminowanie ryzyka zakażenia to najskuteczniejszy sposób uniknięcia dysfunkcji wątroby wywołanej przez trzy typy wirusów: A (HAV), B (HBV) i C (HCV). Kształtowanie przekonań zdrowotnych w odniesieniu do kwestii przeciwdziałania chorobom zakaźnym, zwłaszcza u ludzi młodych, zdecydowało, że odbiorcami programu są uczniowie szkół ponadpodstawowych ich rodzice i opiekunowie. Realizacja programu zakłada przyswojenie przez odbiorców wiedzy na temat ryzyka zakażenia HBV, HCV i HAV, zagrożenia i zasad profilaktyki w tym zakresie oraz ma pobudzić do refleksji nad odpowiedzialnością w zakresie zachowań zdrowotnych własnych i innych ludzi. Działania w województwie śląskim realizowane są od 2011 roku, a swoim zasięgiem objęły już blisko 200 tysięcy uczniów szkół ponadpodstawowych. Podczas ostatniej, VIII edycji programu, w roku szkolnym 2018/2019, informacje na temat zapalenia wątroby typu A, B i C zdobyło blisko 30 tysięcy uczniów z 367 szkół (co stanowi 65% szkół ponadpodstawowych województwa śląskiego).

Profilaktyka wirusa HPV i raka szyjki macicy „Wybierz Życie – Pierwszy Krok”

Wykonywanie regularnych badań cytologicznych pozwala na wykrycie choroby we wczesnym stadium i zahamowanie jej dalszego rozwoju. Państwowa Inspekcja Sanitarna od kilku lat realizuje program edukacyjny zajmujący się tematem wirusa HPV oraz raka szyjki macicy. Program „Wybierz Życie – Pierwszy Krok”, oprócz zwiększenia świadomości i wiedzy na

temat wirusa HPV oraz raka szyjki macicy, ma na celu również przygotować młode dziewczęta do wizyty u lekarza ginekologa. W roku 2019 program realizowany był w województwie śląskim już po raz 7. Swoim zasięgiem objął 270 szkół. W programie wzięło udział łącznie około 40 tys. osób. Rozdystrybuowano ponad 30 tys. materiałów informacyjno-edukacyjnych.

Profilaktyka czerniaka

W Polsce, od 16 lutego 2018 r. obowiązuje Ustawa o ochronie zdrowia przed następstwami korzystania z solarium, której istotą jest ograniczenie zachorowań na nowotwory skóry. Jednym z rozwiązań ustawodawczych jest całkowity zakaz korzystania z solarium przez osoby poniżej 18 roku życia oraz zakaz promocji i reklamy usług w zakresie udostępniania solarium. Wśród środków nie ustawodawczych wymienia się konieczność prowadzenia działań mających informować i edukować na temat skutków korzystania z solarium i ogólnie nadmiernej ekspozycji na promieniowanie UV. Takie działania wśród młodego pokolenia już od 6 lat prowadzi Państwowa Inspekcja Sanitarna woj. śląskiego realizując Program edukacyjny „Znamię! Znam je? czyli co musisz wiedzieć o czerniaku skóry”.

Inauguracyjnym wydarzeniem Programu „Znamię! Znam je?” w roku szkolnym 2018/2019 było szkolenie zorganizowane przez WSSE w Katowicach dla koordynatorów powiatowych i szkolnych programu. W roku szkolnym 2018/2019 w 381 szkołach ponadpodstawowych na terenie województwa nauczyciele przeprowadzili lekcje edukacyjne dla ponad 28 tys. uczniów na temat profilaktyki czerniaka. Każda szkoła otrzymała potrzebne materiały edukacyjne, takie jak poradnik dla nauczyciela, plakaty, ulotki dla uczniów oraz film pokazujący jak przeprowadzić samobadanie skóry. W wielu placówkach proponowany scenariusz zajęć został poszerzony o dodatkowe działania np. quiz interaktywny, konkursy wiedzy i plastyczne dot. czerniaka, prezentacje multimedialne, informacje na stronie internetowej szkoły itp. Dzięki edukacji w ramach Programu, młodzież zna zasady ochrony przed czerniakiem, potrafi wymienić cechy charakterystyczne czerniaka oraz wie, w jaki sposób i jak często oglądać swoją skórę. Organizatorami przedsięwzięcia w woj. śląskim są Śląski Państwowy Wojewódzki Inspektor Sanitarny oraz Fundacja „Gwiazda Nadziei”.

Państwowa Inspekcja Sanitarna woj. śląskiego, realizując zapis „Narodowego Programu Zdrowia na lata 2016-2020” o brzmieniu: prowadzenie działań informacyjno-edukacyjnych dotyczących uświadamiania ryzyka związanego z nadmiernym narażeniem na promieniowanie ultrafioletowe, od kilku lat realizuje akcję informacyjną pod hasłem „Brązowo, ale czy zdrowo?”. Ryzyko zdrowotne związane ze zbyt długim przebywaniem na słońcu zwiększa się zwłaszcza w okresie wakacji, dlatego edukacją na temat zasad profilaktyki chroniących przed skutkami nadmiernego promieniowania UV objęto również osoby wypoczywające na terenie kąpielisk i placówek wypoczynku letniego. Corocznie edukacja obejmuje szerokie grono mieszkańców naszego województwa, m.in. poprzez informacje na stronach internetowych oraz w mediach społecznościowych, a także przez oplakatowanie miejsc związanych z letnim wypoczynkiem i organizacja punktów informacyjnych.

Akcja „Bezpieczne Wakacje 2018”

Od kilku lat, na terenie woj. śląskiego prowadzona jest akcja pt. „Bezpieczne Wakacje”. Jej celem jest stworzenie bezpiecznych warunków wypoczynku dzieci i młodzieży na terenie woj. śląskiego, zwłaszcza w ośrodkach wypoczynku letniego. Pracownicy Państwowej Inspekcji Sanitarnej prowadzą działania edukacyjne w kontekście używania substancji psychoaktywnych, w tym głównie nowych narkotyków, profilaktyki boreliozy i odkleszczowego zapaleniu mózgu, bezpiecznego korzystania z kąpeli słonecznych. W okresie od czerwca do września 2019 roku zrealizowano ogółem 4639 działań, którymi objęto ponad 207 tys. odbiorców.

Akcja „Bezpieczne Ferie 2019”

Na terenie woj. śląskiego realizowano, zainaugurowaną przez Wojewodę Śląskiego, akcję pt. „Bezpieczne Ferie 2019”. Jej celem było przede wszystkim zapewnienie dzieciom i młodzieży bezpiecznego wypoczynku zimowego, ze szczególnym uwzględnieniem działań edukacyjnych dotyczących profilaktyki środków psychoaktywnych w tym m.in. środków zastępczych. Pracownicy Państwowej Inspekcji Sanitarnej prowadzili działania edukacyjne na turnusach wypoczynkowych tj. kolonie, półkolonie, zimowiska, obozy, itp. W okresie od 14 stycznia do 24 lutego 2019 roku zrealizowano ogółem 269 działań, którymi objęto około 34 991 tys. odbiorców.

WOJEWÓDZKA STACJA SANITARNO-EPIDEMIOLOGICZNA W KATOWICACH
www.wsse.katowice.pl

BEZPIECZNE Wakacje

ZASADY BEZPIECZNEJ KĄPIELI

- ❗ Nie kąp się w miejscach niedozwolonych – korzystaj tylko ze strzeżonych kąpielisk
- ❗ Nigdy nie skacz do wody o nieznanym dnie
- ❗ Nie zanurzaj się gwałtownie w wodzie po długim przebywaniu na słońcu
- ❗ Nie rób hałasu – ratownik może nie usłyszeć czyjeś wołania o pomoc

WYCIECZKA W GÓRY, DO LASU

- 👉 Przed wyjściem w góry sprawdź prognozę pogody
- 👉 Zaoptuj się w optyczkę i telefon komórkowy
- 👉 Weź ze sobą ciepłe ubranie, jedzenie i napoje
- 👉 Nigdy nie schodź ze szlaku i nie oddalaj się od grupy
- 👉 Uwważaj na kleszcze i owady, chron się przed nimi odpowiednim ubraniem i preparatami odstraszcającymi
- 👉 Nie zbieraj grzybów jeśli nie jesteś pewny, czy są jadalne

BEZPIECZNE OPALANIE

- ❗ Nie przebywaj zbyt długo na słońcu
- ❗ Stosuj kremy z filtrami ochronnymi
- ❗ Nos nakryciogłową i okulary przeciwsłoneczne
- ❗ Pij dużo wody niegazowanej
- ❗ Pamiętaj! Słońce opala cię również gdy jesteś w wodzie!

AKTYWNY WYPOCZYNEK

- 👉 Zakładaj kask zawsze gdy jeździsz na rowerze, rolkach czy deskorolce
- 👉 Przestrzegaj przepisów drogowych
- 👉 Bądź widoczny na drodze- miej odbłaski
- 👉 Bądź aktywny fizycznie ale zachowaj rozsądek, nie uprawiaj sportów w miejscach niedozwolonych

DBAJ O ZDROWIE I HIGIENĘ

- 👉 Dbaj o higienę osobistą i czystość wokół siebie
- ❗ Nie używaj wspólnych przyborów toaletowych
- ❗ Nie pij i nie jedz ze wspólnych naczyń
- 👉 Myj ręce przed każdym posiłkiem
- 👉 Jedz zdrowo
- 👉 Zawsze sprawdzaj datę ważności produktów, które spożywasz
- ❗ Unikaj jedzenia posiłków w przypadkowych miejscach

UWAGA

- ❗ Nie ryzykuj, z wakacji przywieź tylko miłe wspomnienia
- ❗ Zachowaj ostrożność w kontaktach z obcymi
- ❗ Nie przyjmuj poczęstunków od nieznanym
- ❗ Uważaj na dzikie i bezpańskie zwierzęta

POMOC

Pogotowie	999
Policja	997
Numer alarmowy	112

WOJEWÓDZKA STACJA SANITARNO-EPIDEMIOLOGICZNA W KATOWICACH
www.wsse.katowice.pl

BEZPIECZNE Ferie Zimowe

Porady dla uczestników wypoczynku zorganizowanego

NA ŚWIEŻYM POWIETRZU

- ❗ ubierz się ciepło
- ❗ nie zjeżdżaj na sankach w pobliżu jezdni
- ❗ nie wchodź na zamrożone zbiorniki wodne
- ❗ zachowaj rozsądek w sportach zimowych
- ❗ bądź widoczny na jezdni - miej "odblaski"

HIGIENA

- ❗ myj się
- ❗ nie używaj wspólnych ręczników, przyborów toaletowych, kosmetyków
- ❗ dbaj o czystość, porządek i wietrzenie swojego pokoju
- ❗ ćwicz, bądź aktywny fizycznie
- ❗ jedz zdrowo
- ❗ myj ręce przed jedzeniem
- ❗ kupując żywność, sprawdź datę ważności
- ❗ nie pij i nie jedz ze wspólnych naczyń
- ❗ nie dawaj "gryza"
- ❗ zapobiegaj chorobom

W CHOROBY

- ❗ lecz nawet lekkie przeziębienia
- ❗ korzystaj z rady i pomocy lekarza - on jest po to, by Ci pomóc

UWAŻAJ

- ❗ nie ufaj obcym
- ❗ nie podchodź do dzikich zwierząt
- ❗ zapobiegaj wypadkom
- ❗ nie oddalaj się od grupy na wycieczkach, na stoku

POMOC

Pogotowie	999
Policja	997
Numer alarmowy	112

Nieprawidłowości w zakresie wypoczynku dzieci i młodzieży zgłaszaj pod całodobowy numer interwencyjny 32 207 70 77

Profilaktyka HIV/AIDS

Według Narodowego Instytutu Zdrowia Publicznego – Państwowego Zakładu Higieny liczba nowo wykrywanych zakażeń HIV w Polsce co roku przekracza 1 tysiąc. Do 30 kwietnia 2019 r. wykryto ponad 24 tys. zakażeń, mimo to w Polsce test na HIV wykonał najwyżej co 10 dorosły. Tymczasem badanie jest bardzo proste i niekłopotliwe. Wystarczy udać się do jednego z 30 Punktów Konsultacyjno-Diagnostycznych, w których wykwalifikowani doradcy wykonają badania (bezpłatnie i anonimowo) i przeprowadzą rozmowę edukacyjną. Kampania Krajowego Centrum ds. AIDS „Mam czas rozmawiać (#mamczasrozmawiac), inspirowana do dialogu z bliskimi na temat dbania o swoje zdrowie, bezpiecznych zachowań zdrowotnych i zachęca do wykonania testu. Jednym z celów kampanii jest uświadamianie, że zakażenie wirusem HIV nie jest już wyzwaniem dla medycyny, a przy odpowiednim leczeniu można z nim żyć wiele lat i stać się niezakaźnym dla innych osób. Znani aktorzy, blogerzy i eksperci włączyli się w działania informacyjno-promocyjne, w nagranych spotach zachęcają do międzypokoleniowych rozmów na temat chorób przenoszonych drogą płciową, w tym HIV. Rozmowa o zdrowiu z rodzicami, dziadkami, dziećmi czy wnukami może przynieść korzyści edukacyjne wszystkim – zarówno młodszym, jak i starszym. Kampania przypomina także, że każda kobieta oczekująca narodzin dziecka powinna zrobić wszystkie badania, w tym na HIV. Ginekolog ma obowiązek zaproponować badanie w kierunku HIV każdej ciężarnej pacjentce. Państwowa Inspekcja Sanitarna woj. śląskiego w 2019 r. włączyła się w realizację kampanii m.in. poprzez rozpowszechnienie informacji na stronach internetowych i w mediach społecznościowych oraz przez dystrybucję materiałów edukacyjnych. W ramach bieżących działań (podczas akcji plenerowych, eventów itp.) zachęcano do wykonania bezpłatnego i anonimowego testu w kierunku HIV w punktach konsultacyjno-diagnostycznych. Dbając o poszerzenie i uzupełnianie wiedzy na temat HIV/AIDS organizowano wykłady, prelekcje, konkursy wiedzy i plastyczne, spotkania edukacyjne i akcje profilaktyczne dla młodzieży szkolnej. Informacji i porad wspartych otrzymanymi materiałami edukacyjnymi można było uzyskać w punktach informacyjnych organizowanych przez pracowników Inspekcji Sanitarnej.

**Mam czas rozmawiać
#mamczasrozmawiac**

kampania edukacyjna promująca dialog międzypokoleniowy o zdrowiu, a zwłaszcza o tematach trudnych, takich jak choroby przenoszone drogą płciową, w tym HIV.

Masz czas rozmawiać?

#mamczasrozmawiac

Krajowe Centrum ds. AIDS
Agenda Wzrostu Zdrowia

CO MUSISZ WIEDZIEĆ O HIV i AIDS?

HIV (ang. Human Immunodeficiency Virus)
- ludzki wirus nabytego niedoboru (upośledzenia) odporności

AIDS (ang. Acquired Immunodeficiency Syndrome)
- zespół nabytego niedoboru (upośledzenia) odporności. AIDS nie jest pojedynczą chorobą, lecz **zespołem różnych chorób**, które atakują osoby zakażone HIV.

DROGI ZAKAŻENIA HIV:

Przez kontakt z krwią osoby zakażonej.

Podczas kontaktów seksualnych bez zabezpieczenia z osobą zakażoną.

W czasie ciąży, porodu lub karmienia piersią wirus może przenieść się z zakażonej matki na dziecko.

Ryzykowne są te sytuacje, podczas których została uszkodzona ciągłość skóry i doszło do kontaktu z płynami ustrojowymi przenoszącymi wirusa np. krwią innej osoby.

DLATEGO PAMIĘTAJ:

Zachowaj ostrożność, gdy ktoś się skaleczy.

Nie pożyczaj maszynki do golenia, szczoteczki do zębów i innych przyborów kosmetycznych.

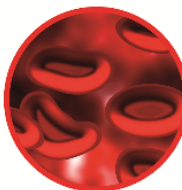
Wykonuj zabiegi kosmetyczne i tatuaż tylko u wykwalifikowanych osób, w sprawdzonych miejscach. Pytaj, czy używane narzędzia są sterylne.

Powszechnie stosowanym testem jest tzw. test przesiewowy, który polega na pobraniu niewielkiej ilości krwi. Jest to badanie na obecność przeciwciał skierowanych przeciwko wirusowi HIV. Test ten nie wykrywa samego wirusa, nie jest też testem na AIDS. Na wynik oczekuje się od jednego do kilku dni.

Ujemny (negatywny) wynik testu oznacza, że w badanej krwi nie wykryto przeciwciał anti-HIV.

Dodatni (pozytywny) wynik testu wymaga weryfikacji - wykonania badania innym testem, tzw. testem potwierdzenia.

Aby wynik był wiarygodny musi minąć co najmniej 12 tygodni od ostatniej sytuacji, która wiązała się z ryzykiem zakażenia. Ten okres nazywa się okienkiem serologicznym i oznacza czas od momentu zakażenia do momentu wytworzenia odpowiedniej ilości przeciwciał możliwych do wykrycia testem.

Adresy Punktów Konsultacyjno-Diagnostycznych: www.aids.gov.pl

AIDS ≠ HIV

AIDS pojawia się zwykle po wielu latach od zakażenia HIV, które nie dawało żadnych dolegliwości, objawów.

Zwykłe, codzienne kontakty z osobą zakażoną (w domu, pracy, szkole, sytuacjach towarzyskich) są całkowicie bezpieczne. HIV nie przenosi się przez dotyk, pocałunek, kichanie, kasłanie. Nie można zakażać się podczas wspólnej kąpieli w basenie, używania sztućców, spożywania posiłków, korzystania z toalety itp. Wirusa nie przenoszą zwierzęta, w tym komary i inne insekty.

CZY BYCIE DAWCĄ KRWI JEST BEZPIECZNE?

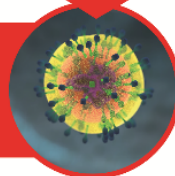
TAK - nie można zakażać się HIV oddając krew. W Polsce używa się wyłącznie jednorazowego sprzętu.

Wirus ginie poza organizmem człowieka. Niszczy go wysoka temperatura (powyżej 56°C), wysychanie, mydło i woda, detergenty, środki odkażające.

CZY ISTNIEJE SZCZEPIONKA CHRONIĄCA PRZED ZAKAŻENIEM HIV?

NIE - wprawdzie badania nad szczepionką profilaktyczną trwają, jednak dotychczasowe próby zakończyły się niepowodzeniem.

ZRÓB TEST NA HIV

Nawet **70%** osób żyjących z HIV w Polsce może nie wiedzieć o swoim zakażeniu.

BADANIE W KIERUNKU HIV JEST BEZPŁATNE I ANONIMOWE

Wizyta w Punkcie Konsultacyjno-Diagnostycznym

Rozmowa z doradcą

Pobranie krwi

Oczekiwanie na wynik

Odbiór wyniku i poradnictwo potestowe

LECZENIE

W dobie nowoczesnej medycyny coraz mniej osób choruje na AIDS. W Polsce nie ma problemu z dostępem do leczenia - każdy, kto wymaga terapii antyretrowirusowej, otrzymuje odpowiednie leki, które są finansowane z budżetu Ministra Zdrowia. Wczesne wykrycie zakażenia i codzienne przyjmowanie leków antyretrowirusowych zapobiega wystąpieniu AIDS. Skojarzona terapia antyretrowirusowa musi być kontynuowana do końca życia, gdyż dostępne obecnie leki nie są w stanie usunąć wirusa z organizmu, a tylko zwalniają jego namnażanie się. Wprowadzenie terapii ARV sprawiło, że zakażenie HIV przestało być wyrokiem śmierci, a stało się zakażeniem przewlekłym.

Czerwona kokardka jest symbolem solidarności z osobami żyjącymi z HIV, chorymi na AIDS oraz ich rodzinami i przyjaciółmi. Znak ten zaprojektowano w latach 80. XX wieku podczas szczytu epidemii w USA. Czerwony kolor symbolizuje krew i miłość, a kształt kokardki - odwrócone „V” (od ang. victory) przypomina, że jeszcze nie pokonano wirusa.

1 GRUDNIA - ŚWIATOWY DZIEŃ AIDS
3. NIEDZIELA MAJA - DZIEŃ PAMIĘCI O ZMARŁYCH NA AIDS

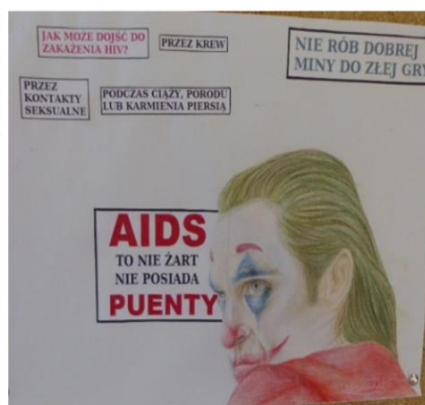
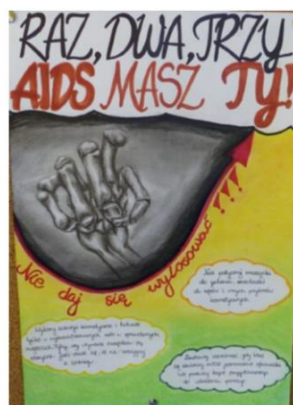

Opracowano w Wojewódzkiej Stacji Sanitarno-Epidemiologicznej w Katowicach na podstawie materiałów informacyjnych Krajowego Centrum ds. AIDS.

TELEFONY ZAUFANIA HIV/AIDS:
801 888 448 22 692 82 26

PORADNIA INTERNETOWA:
www.aids.gov.pl/pi

W ramach obchodów Światowego Dnia AIDS 2019, w woj. śląskim trwała akcja „HIV/AIDS – chcę wiedzieć więcej”, której celem było zwiększenie wiedzy i świadomości nauczycieli oraz młodzieży ze szkół ponadpodstawowych woj. śląskiego na temat profilaktyki zakażeń wirusem HIV oraz kształtowanie postawy tolerancji wobec osób zakażonych wirusem HIV i chorych na AIDS. W okolicach 1 grudnia odbyło się ponad 1200 lekcji edukacyjnych w 327 szkołach ponadpodstawowych. Edukacją w tym zakresie objętych zostało ponad 32 tys. uczniów. Dodatkowo zorganizowano konkursy wiedzy lub plastyczne dla uczniów dot. profilaktyki HIV/AIDS.

Profilaktyka wad postawy

Wady postawy ze względu na częstość ich występowania stały się bardzo poważnym problemem społecznym. Codzienne, wielogodzinne siedzenie przed ekranem komputera, telewizora, tabletu, czy telefonu oraz brak czasu na aktywność fizyczną jest szkodliwa dla zdrowia, a w szczególności dla kręgosłupa - dotyczy to zarówno dzieci jak i osób dorosłych. Działania podjęte do tej pory w placówkach szkolnych służyły zwróceniu uwagi grona pedagogicznego i rodziców uczniów na kwestie dot. profilaktyki chorób układu ruchu oraz problemu przeciążonych plecaków i tornistrów uczniów. Działania podjęte w 2019 objęły swym zasięgiem ponad 800 szkół podstawowych tj. 66% wszystkich szkół podstawowych z terenu woj. śląskiego, a edukacją objęto blisko 55 tys. uczniów. Dodatkowo o działaniach w zakresie profilaktyki wad postawy poinformowano blisko 36 tys. rodziców i opiekunów dzieci.

Europejski Dzień Wiedzy o Antybiotykach

Europejski Dzień Wiedzy o Antybiotykach, ustanowiony w 2008 roku przez Komisję Europejską na wniosek Europejskiego Centrum Zapobiegania i Kontroli Chorób, obchodzony jest 18 listopada każdego roku, by zwrócić uwagę na problem antybiotykooporności. Przeciwstawienie się utracie skuteczności terapeutycznego działania antybiotyków jest istotnym elementem działań prozdrowotnych inicjowanych przez Państwową Inspekcję Sanitarną woj. śląskiego. W 2019 roku w różnego rodzaju przedsięwzięciach m.in.: wystawach, naradach, szkoleniach, akcjach profilaktycznych, prelekcjach, projekcjach filmów, prezentacjach multimedialnych wzięło udział ponad 130 tysięcy osób.

Światowy Dzień Zdrowia

Światowy Dzień Zdrowia obchodzony co roku 7 kwietnia upamiętnia powstanie Światowej Organizacji Zdrowia (WHO) i jest reminiscencją mobilizującą do działań poświęconych zagadnieniom i problemom zdrowotnym aktualnie doniosłym dla ludzi na całym świecie. Światowy Dzień Zdrowia w 2019 r. poświęcony został Uniwersalnej Opiece Zdrowotnej, ze szczególnym naciskiem na problemy dotyczące podstawowej opieki zdrowotnej (POZ). Państwowa Inspekcja Sanitarna woj. śląskiego, w nawiązaniu do priorytetów WHO na 2019 rok oraz postulatów zrównoważonego rozwoju /zapewnienie wszystkim ludziom w każdym wieku zdrowego życia oraz promowanie dobrostanu/, uczestniczyła w wielu inicjatywach propagujących kwestie powszechnej opieki zdrowotnej jako kluczowej strategii służącej osiągnięciu celów rozwojowych, zarówno tych około zdrowotnych, jak i tych rozumianych w szerszym kontekście. Były to m.in.: masowe imprezy prozdrowotne, wykłady, prelekcje, pogadanki, konkursy, wystawy, w których uczestniczyło ponad 42 tys. osób.

100 LAT SŁUŻB SANITARNYCH W POLSCE

Obchody 100-lecia Służb Sanitarnych w woj. śląskim

W związku z przypadającym w 2019 roku 100-leciem Służb Sanitarnych w Polsce i 65-leciu powstania Państwowej Inspekcji Sanitarnej, na terenie województwa śląskiego, odbyło się wiele wydarzeń związanych z tą rocznicą. Wszystkie Konferencje zorganizowane przez Śląskiego Państwowego Wojewódzkiego Inspektora Sanitarnego zostały objęte Patronatem Honorowym Głównego Inspektora Sanitarnego oraz Wojewody Śląskiego.

VI Międzynarodowa Konferencja Naukowa „BĄDŹ ZDRÓW” w Paniówkach

W dniach 21-22 stycznia 2019 r. w Paniówkach k. Gliwic odbyła się VI Międzynarodowa Konferencja Naukowa „Bądź zdrow”. Uroczystość ta odbywała się pod honorowym patronatem Wojewody Śląskiego Jarosława Wierzbickiego oraz biorącego udział w wydarzeniu Głównego Inspektora Sanitarnego Jarosława Pinkasa. Była to również okazja do uczczenia 100-lecia istnienia SŁUŻB SANITARNYCH w Polsce w 100-lecie odzyskania niepodległości przez Polskę oraz 120-lecia Polskiego Towarzystwa Higienicznego. Organizatorom konferencji był: Śląski Państwowy Wojewódzki Inspektor Sanitarny, Śląski Uniwersytet Medyczny i Oddział Śląskiego Polskiego Towarzystwa Higienicznego.

Konferencja zgromadziła duże grono osób związanych ze służbami sanitarnymi, a także odpowiedzialnych za ich funkcjonowanie. Wśród zaproszonych gości byli m.in. posłowie Barbara Dziuk i Mariusz Trepka, wicewojewoda Robert Magdziarz oraz starosta gliwicki Waldemar Dombek. Natomiast gościem specjalnym tegorocznej edycji był prof. Marian Zembala, który wygłosił wykład na temat nowoczesnej metody utleniania krwi – ECMO i planach wdrażania jej w Polsce.

Podczas konferencji przypomniano piękne karty historii służby sanitarnej w województwie śląskim. Prelegenci skupili się na istotnych tematach, poruszających zagadnienie wpływu smogu na nasze zdrowie i sposobach dbania o środowisko naturalne, a także skutecznych metodach zapobiegania rosnącej nadwagi wraz z otyłością w społeczeństwie. Polskie Towarzystwo Higieniczne nakreśliło swoją historię walki z patogenami oraz omówiło populacyjne szczepienia przeciw wirusowi HPV. Goście z województwa Morawsko-Śląskiego zaprezentowali z kolei wykład o współczesnych wyzwaniach dla zdrowia publicznego w Czechach, w tym działaniach nadzorczych w zakresie profilaktyki schorzeń u dzieci i roli szczepień ochronnych w Polsce. Na zakończenie konferencji przedstawiono panele, związane z epidemiologią i dezynfekcją szpitalną.

100 LAT SŁUŻB SANITARNYCH W POLSCE

Konferencja Naukowa „Palący problem. Czy można uniknąć palenia tytoniu wśród dzieci i młodzieży?”

Wojewódzka Stacja Sanitarno-Epidemiologiczna w Katowicach we współpracy z Wydziałem Zdrowia i Polityki Społecznej Urzędu Marszałkowskiego Województwa Śląskiego zorganizowała w dniu 3 kwietnia 2019 r. Konferencję pt. "Palący problem. Czy można uniknąć palenia tytoniu wśród dzieci i młodzieży?". W Konferencji uczestniczyło ponad 150 nauczycieli szkół podstawowych woj. śląskiego realizujących Program antytytoniowej edukacji zdrowotnej pt. "Bieg po zdrowie" i koordynatorów powiatowych programu. Konferencję otworzyli: II Wicewojewoda Śląski Robert Magdziarz, Wiceminister Oświaty Dariusz Domański, p.o. Dyrektora Wydziału Zdrowia i Polityki Społecznej Urzędu Marszałkowskiego Woj. Śląskiego Barbara Daniel oraz Śląski Państwowy Wojewódzki Inspektor Sanitarny Urszula Mendera-Bożek. Zaproszonymi gośćmi byli: Dyrektor Wydziału Zdrowia Śląskiego Urzędu Wojewódzkiego Ilona Nawara-Malik oraz Konsultant Wojewódzki w dziedzinie Chorób Płuc dr n. med. Jacek Gabryś. Wykłady na tematy związane z profilaktyką palenia tytoniu i e-papierosów wśród dzieci i młodzieży wygłosili m.in. Małgorzata Kowalcze, wojewódzki Ekspert ds. Informacji o Narkotykach i Narkomanii, Dyrektor Ośrodka Profilaktyki i Leczenia Uzależnień w Zabrze oraz dr n. med. Piotr Wojcieszek, onkolog-radioterapeuta z Centrum Onkologii - Instytut im. Marii Skłodowskiej-Curie, Oddział w Gliwicach.

Konferencja Naukowa „Promocja zdrowego odżywiania”

15 maja 2019 r. w Sali Sejmu Śląskiego w Katowicach odbyła się kolejna konferencja w ramach „Programu Zapobiegania Nadwadze i Otyłości w Województwie Śląskim na lata 2015-2020”, pt. „Promocja zdrowego odżywiania”. Organizatorami konferencji był Urząd Marszałkowski Województwa Śląskiego oraz Śląski Państwowy Wojewódzki Inspektor Sanitarny. W wydarzeniu wzięli udział Poseł do Parlamentu Europejskiego Jadwiga Wiśniewska, Wojewoda Śląski Jarosław Wierczok, Wicewojewodowie Jan Chrzęszcz i Robert Magdziarz oraz Wicemarszałek województwa śląskiego Dariusz Starzycki. Adresatami przedsięwzięcia byli przedstawiciele placówek nauczania i wychowania, głównie koordynujący program „Trzymaj Formę!” i projekt „Klub zdrowego przedszkolaka” oraz Państwowej Inspekcji Sanitarnej woj. śląskiego. Podczas spotkania eksperci wygłosili bardzo ciekawe wykłady na temat prawidłowego odżywiania w różnych aspektach. Poruszono tematykę psychologicznych aspektów odżywiania, żywienia jako elementu profilaktyki chorób cywilizacyjnych oraz zwrócono uwagę na czytanie etykiet. Wykłady wygłosili: dr hab. n. o zdr. Monika Bąk Sosnowska, dr n. med. Beata Całyniuk, mgr Aleksandra Kruszyńska, dr n. o zdr. inż. Iwona Szymala, mgr Aneta Żebrowska.

VI Wojewódzka Konferencja „Szkoła wolna od używek”

3 października 2019 r. w Sali Sejmu Śląskiego odbyła się VI Wojewódzka Konferencja pt. „Szkoła wolna od używek”, zorganizowana przez Wojewódzką Stację Sanitarno-Epidemiologiczną w Katowicach, Regionalny Ośrodek Polityki Społecznej Województwa Śląskiego oraz Wydział Zdrowia i Polityki Społecznej Urzędu Marszałkowskiego Województwa Śląskiego. Podczas konferencji prelegenci przedstawili następujące tematy:

- Środki zastępcze analiza skali zagrożenia w województwie śląskim - Arleta Mrugała, Wojewódzka Stacja Sanitarno-Epidemiologiczna w Katowicach;

- Współdziałanie z Policją w sytuacji ujawnienia małoletniego mającego kontakt z substancjami psychoaktywnymi, zasady współpracy Szkoły z Policją - mł. asp. Ewelina Stępień-Hajda - Wydział Prewencji Komendy Wojewódzkiej Policji w Katowicach;
- Używanie substancji psychoaktywnych – charakterystyka współczesnego zjawiska i formy pomocy - Marta Struzik-Zajac - Koordynator ds. rehabilitacji Centrum Leczenia Uzależnień „Familia” w Gliwicach, Kierownik Hostelu dla osób z zaburzeniami psychicznymi Górnośląskiego Stowarzyszenia „Familia” w Gliwicach;
- Profilaktyka społeczna wobec wyzwań współczesności - Leszek Roszczenko – Prezes Fundacji Bonum Humanum, Sekretarz Towarzystwa Przyjaciół Dzieci Mazowieckiego Oddziału Wojewódzkiego;
- Profilaktyka pozytywna – w szkole i w domu - Aleksandra Kruszyńska - Wicedyrektor Regionalnego Ośrodka Metodyczno-Edukacyjnego „Metis” w Katowicach.

W Konferencji wzięło udział prawie 220 osób - dyrektorzy szkół i nauczyciele, koordynatorzy powiatowi oraz koordynatorzy szkolni programów edukacyjnych: „Smak życia czyli debata o dopalaczach” oraz „ARS, czyli jak dbać o miłość?”, członkowie gminnych komisji ds. rozwiązywania problemów uzależnień w województwie śląskim oraz pracownicy Państwowej Inspekcji Sanitarnej.

Wojewódzka Konferencja „Rak w XXI wieku”

28 października 2019 r. w Sali Sejmu Śląskiego odbyła się Wojewódzka Konferencja "Rak w XXI wieku", w której uczestniczyło 134 nauczycieli szkół ponadpodstawowych woj. śląskiego realizujących programy edukacyjne "Podstępne WZW" oraz "Znamię! Znam je?". Organizatorami Konferencji była Wojewódzka Stacja Sanitarno-Epidemiologiczna w Katowicach oraz Fundacja Gwiazda Nadziei. Tematyka Konferencji koncentrowała się wokół profilaktyki chorób nowotworowych oraz czynników sprzyjających ryzyku ich występowania. Przedstawione zostały następujące wykłady:

- Rak żywi się stresem - prof. zw. dr hab. n. med. Jadwiga Joško-Ochojska, Kierownik Katedry i Zakładu Medycyny i Epidemiologii Środowiskowej Śląskiego Uniwersytetu Medycznego;
- Rak w XXI wieku - co to za choroba? - dr hab. n. med. Bogdan Michalski, Kierownik Oddziału Klinicznego Ginekologii Onkologicznej Katedry Zdrowia Kobiety Śląskiego Uniwersytetu Medycznego;
- Podstępne WZW - dr hab. n. med. Jerzy Jaroszewicz, Kierownik Katedry i Oddziału Chorób Zakaźnych i Hepatologii Śląskiego Uniwersytetu Medycznego;
- Nie pozwól, aby było za późno - profilaktyka złośliwych nowotworów skóry - Dr hab. n. med. Grażyna Kamińska-Winciorek, prof. COI, dermatolog-wenerolog, Klinika Transplantacji Szpiku i Onkohematologii Centrum Onkologii-Instytut im. Marii Skłodowskiej-Curie, Oddział w Gliwicach;
- Realizacja Programu "Podstępne WZW" oraz "Znamię! Znam je?" w woj. śląskim - mgr Beata Kempa, Kierownik Oddziału Promocji Zdrowia i Komunikacji Społecznej, Wojewódzka Stacja Sanitarno-Epidemiologiczna w Katowicach.

Wojewódzka Konferencja „HIV/AIDS – chcę wiedzieć więcej”

21 listopada 2019 r. w Sali Sejmu Śląskiego odbyła się Wojewódzka Konferencja "HIV/AIDS - chcę wiedzieć więcej", w której uczestniczyło 141 nauczycieli szkół ponadpodstawowych woj. śląskiego oraz pracownicy Państwowej Inspekcji Sanitarnej woj. śląskiego. Organizatorami Konferencji była Wojewódzka Stacja Sanitarno-Epidemiologiczna w Katowicach oraz Urząd Marszałkowski Województwa Śląskiego. Tematyka Konferencji skupiała się wokół profilaktyki zakażeń HIV, unikania zachowań ryzykownych oraz roli edukacji młodzieży w tym zakresie. Wykłady wygłosili następujący specjaliści: ks. dr Arkadiusz Nowak, Prezes Fundacji Instytut Praw Pacjenta i Edukacji Zdrowotnej, dr n. społ. Magdalena Ankiersztejn-Bartczak, Prezes Fundacji Edukacji Społecznej, dr hab. n. med. Włodzimierz Mazur, ordynator Oddziału Obserwacyjno-Zakaźnego, Hepatologii Zakaźnej i Nabytych Niedoborów Odporności Kliniczny, Szpital Specjalistyczny w Chorzowie, dr n. med. Marek Beniowski, specjalista chorób wewnętrznych i zakaźnych, Szpital Specjalistyczny w Chorzowie, mgr Grażyna Skirmuntt, nauczyciel-konsultant, Regionalny Ośrodek Metodyczno-Edukacyjny METIS w Katowicach, mgr Bożena Michalik, Wojewódzka Stacja Sanitarno-Epidemiologiczna w Katowicach. Patronat honorowy nad Konferencją objęli: Główny Inspektor Sanitarny, Wojewoda Śląski oraz Marszałek Województwa Śląskiego.

100 LAT SŁUŻB SANITARNYCH W POLSCE

Konferencja „Szczepienia ochronne - dla zdrowia nas wszystkich”

10 czerwca 2019 r. w Domu Lekarza w Katowicach blisko 300 przedstawicieli podmiotów leczniczych, lekarzy i pielęgniarek oraz pracowników Państwowej Inspekcji Sanitarnej uczestniczyło w V Wojewódzkiej Konferencji Naukowo-Szkoleniowej „Szczepienia ochronne – dla zdrowia nas wszystkich”, zorganizowanej przez Śląskiego Państwowego Wojewódzkiego Inspektora Sanitarnego, Śląską Izbę Lekarską oraz Polskie Towarzystwo Higieniczne–Oddział Śląski. Podczas konferencji wykłady wygłosili: dr hab. med. Jerzy Jaroszewicz, dr hab. med. Bogdan Michalski, dr n. med. Iwona Paradowska–Stankiewicz, dr hab. n. med. Ernest Kuchar, lek. med. Justyna Janocha–Litwin, prof. nadzw.dr hab. Leszek Szenborn. Przedsięwzięcie zostało objęte Patronatem Honorowym Głównego Inspektora Sanitarnego oraz Wojewody Śląskiego. Patronaty medialne: TVP3 Katowice; Polskie Radio Katowice; problemy Higieny i Epidemiologii - Polskie Towarzystwo Higieniczne.

Wojewódzka Konferencja „Bezpieczeństwo i higiena w gabinecie stomatologicznym – bądź świadomy i pracuj bezpiecznie”

W dniu 17 października 2019 r. w Domu Lekarza w Katowicach blisko 266 przedstawicieli podmiotów leczniczych, lekarzy stomatologów, asystentek i higienistek stomatologicznych oraz pracowników Państwowej Inspekcji Sanitarnej uczestniczyło w Wojewódzkiej Konferencji pt. „Bezpieczeństwo i higiena w gabinecie stomatologicznym - bądź świadomy i pracuj bezpiecznie”, zorganizowanej przez Śląskiego Państwowego Wojewódzkiego Inspektora Sanitarnego, Śląską Izbę Lekarską oraz Polskie Stowarzyszenie Sterylizacji Medycznej. Podczas konferencji przedstawiono następujące tematy: ABC Sterylizacji; Postępowanie z odpadami medycznymi w gabinecie stomatologicznym; Bezpieczeństwo i higiena pracy z urządzeniami radiacyjnymi; Bezpieczne użytkowania środków chemicznych w gabinecie stomatologicznym; Ryzyko i kontrola namnażania bakterii Legionella. Instalacje i urządzenia zasilane wodą; Dezynfekcja i sterylizacja - aspekty prawne i praktyczne, Procedury higieny rąk, powierzchni, narzędzi, czynnikiem bezpiecznej pracy w gabinecie stomatologicznym.

100 LAT SŁUŻB SANITARNYCH W POLSCE

Wakacyjne eventy „Bezpieczne Wakacje z Rodziną”

W okresie wakacyjnym w różnych miejscach w woj. śląskim mieliśmy okazję wspólnie z Wojewodą Śląskim uczestniczyć w sześciu eventach pt. „Bezpieczne Wakacje z Rodziną”. Podczas eventów na utworzonym przez nas punkcie informacyjno-edukacyjnym można było zdobyć cenne informacje i wskazówki jak odpoczywać zdrowo i bezpiecznie. Dla dzieci zorganizowaliśmy mnóstwo atrakcji w postaci kolorowanek, quizów, a dla dorosłych pomiary poziomu tlenu węgla w wydychanym powietrzu oraz testy w alko i narkogoglach. Eventy odbyły się w następujących miejscach:

- Urząd Gminy w Świerklanach, 24 czerwiec 2019 r.
- Plac Zwycięstwa w Kuźni Raciborskiej, 5 lipca 2019 r.
- Plac Mickiewicza w Mstowie, 12 lipca 2019 r.
- Miejsko-Gminny Ośrodek Promocji Kultury w Koziegłowach, 19 lipca 2019 r.
- Urząd Gminy w Jeleśni, 2 sierpnia 2019 r.
- Geo-Park Glinka w Ujsołach, 30 sierpnia 2019 r.

Na zakończenie wakacji, aby przygotować dzieci i młodzież do rozpoczynającego się roku szkolnego odbył się ostatni event, będący również podsumowaniem dotychczasowych akcji, pt. „Bezpieczna droga do szkoły”. 20 września 2019 r. w Ośrodku Sportu i Rekreacji „Skałka” w Świętochłowicach na przygotowanym stanowisku edukowaliśmy dzieci m.in. jak dbać o higienę, prawidłowo się odżywiać, dbać o kręgosłup pakując tornister do szkoły.

100 LAT SŁUŻB SANITARNYCH W POLSCE

Akcja #ZasadźSięNaZdrowie w Jankowicach koło Pszczyny – przedstawiciele Państwowej Inspekcji Sanitarnej woj. śląskiego zasadzili 3600 dębów z okazji 100-lecia Służb Sanitarnych w Polsce.

25 października 2019 r. w Jankowicach koło Pszczyny, przedstawiciele Państwowej Inspekcji Sanitarnej woj. śląskiego zasadzili 3600 dębów w ramach ogólnopolskiej akcji #ZasadźSięNaZdrowie.

100 LAT SŁUŻB SANITARNYCH W POLSCE

www.wsse.katowice.pl

**WOJEWÓDZKA STACJA
SANITARNO-EPIDEMIOLOGICZNA
W KATOWICACH**